

17507/1 3451/2

Srbske ali hrvatske čitanke za slovenske
osnovne šole.

Izdanje v treh delih.

Drugi del.

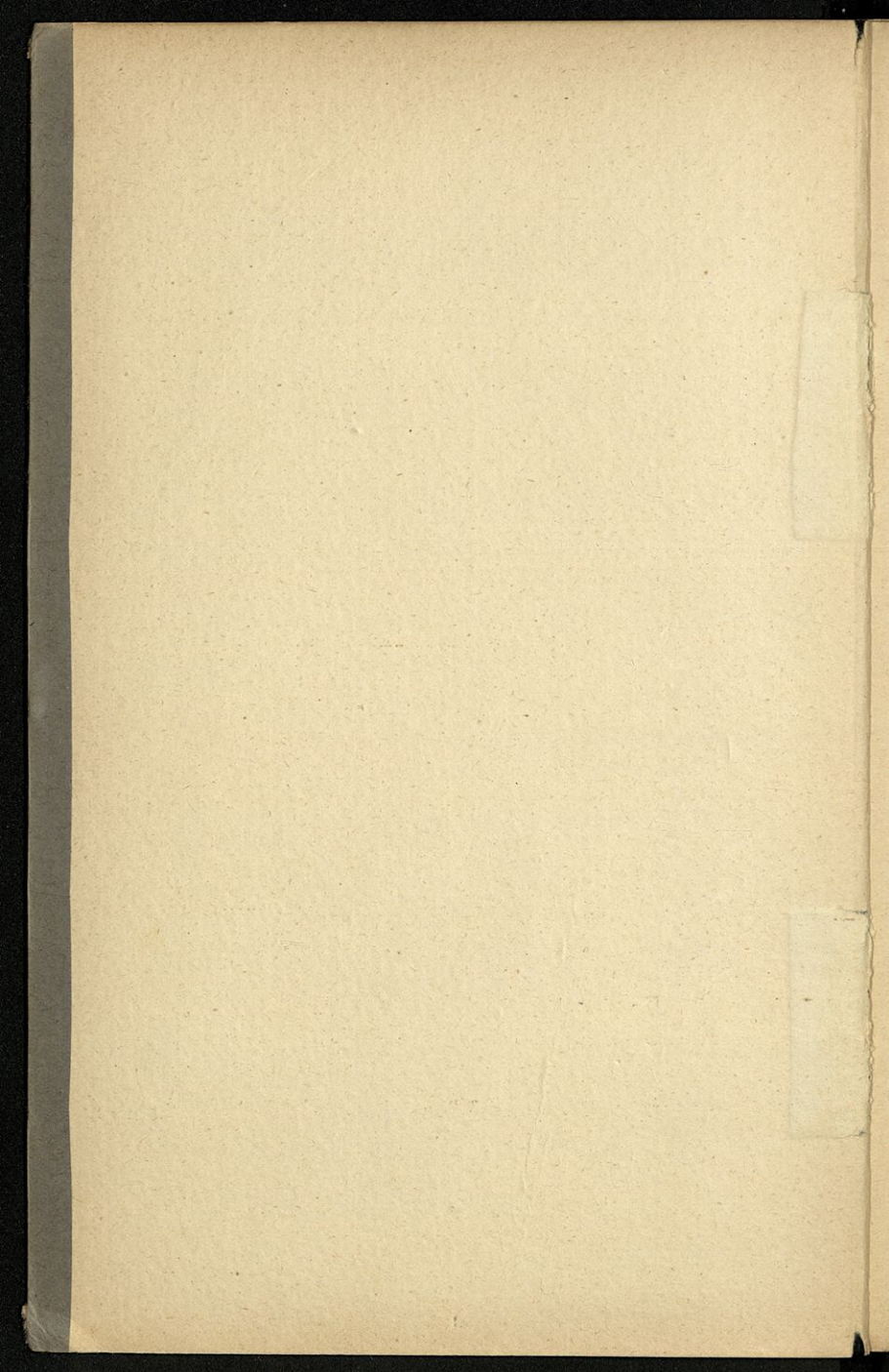
Druga srbska
ali
hrvatska čitanka.

Cena 22 Din.

Natisnila in založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani.

1923.

21098/2, 1922

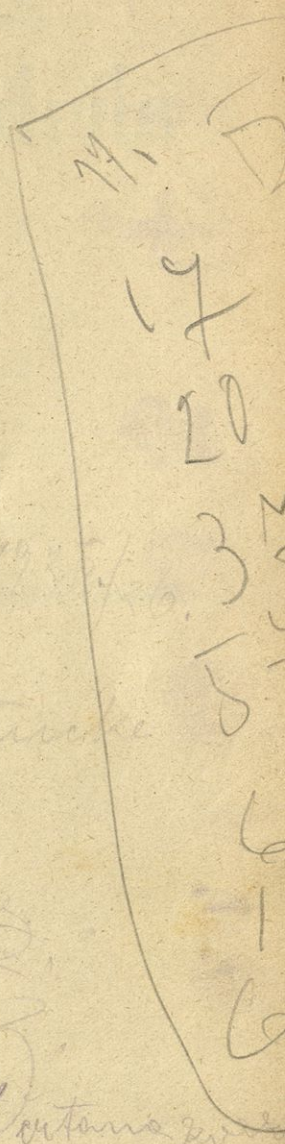
Jan 18. 1922

IV.

1922

Spine and ribcage
gaggle

kurjak m kury
mesoblast
wizja

Cartana 2000

Druga srbska ali hrvatska čitanka

za
slovenske šole.

Priredil
Tomo Jedrlinić,
učitelj.

Odobril oddelek za prosveto in vere pokrajinske uprave v Ljubljani z odlokom
z dne 21./VIII. 1923, št. 3137.

Cena 22 Din.

V Ljubljani 1923.

Založila in natisnila Učiteljska tiskarna.

Друга српска или хрватска читанка

за
словенске школе.

Приредио
Томо Једрлинић,
учитељ.

Одобрио одио за просвето и вере Покрајинске управе у Љубљани одлуком
од 21./VIII 1923, бр. 3137.

Цена 22 Дин.

У Љубљани 1923.

Трошак и наклада Учитељске тискарне.

yeohirac

str. 15

4 17

30

106

65

82

67

20

37

56

68

68

18

28

34

Antonio de S.

21038/2, 12d. 1923

5 1998/3032

Здраво да си, домовино мила,
Моја мајко, здраво, здраво била!

Jedna krv je naša, jedne su nam želje,
Jedna nam je tuga, jedno nam veselje.

Љуби, роде, језик изнад свега,
У њем живи, умири за њега!

1. Божје прāвде.

Боже правде, Ти што спасе
од пропасти досад нас,
чуј и одсад наше гласе,
и одсад нам буди спас!
Моћном руком води, брани
будућности наше брод;
Боже, спаси, Боже, храни
нашег краља и наш род!

Сложи нашу браћу драгу
на свак дичан, славан рад!
Слoга биће пoраз врагу,
а најјачи свима град.
Нек на нашој блиста грани
братске слоге златан плод;
Боже, спаси, Боже, храни
нашег краља и наш род!

Нек на наше ведро чело
твог не падне гњева гром!
Благослoви наше село,
поље, њиву, град и дом!
Кад наступе борбе дани
к победи нам води ход!
Боже, спаси, Боже, храни
нашег краља и наш род!

Из мрачнога сину гроба
наше круне нови сјај;
настало је ново доба —
нову срећу, Боже, дај!
Краљевину нашу брани,
петвeковне борбе плод!
Александра, Боже, храни
моли Ти се сав наш род.

Јован Ђорђевић.

2. Свет.

Ала је леп
Овај свет;
Онде поток
Овде цвет.
Тамо њива
Овде сад,
Ено сунце
Ево хлад.

Тамо Дунав
Злата пун;
Онде трава
Овде цбун.
Славуј песмом
Љуља луг;
Ја га слушам
И мој друг.

Јован Јовановић.

3. Pözdrav dömovini.

Zdravo da si, dömovino mila,
Moja majko, zdravo, zdravo bila!
Pözdravlja te vjeran sinak tvoj.
Iza duga, teška putövanja
Tvomu licu sin se opet klanja
I nuđa ti vrući cjelov svoj.

Sretaj, majko, sretaj cjelov rado,
Vjëruj, nikom takva ne pödadoh,
Nit' ću pödat u živötu svom.
Ljübav, kojom ovaj cjelov zbori,
Bez takmäca üzorito göri,
Göri samo na oltäru tvom.

Mila zemljo, da te svojim grudim'
Pritisnuti mögu, kako žudim,
Zägrlit' te, oj da imam vlast!
Srce bi ti izjävilo bilom
Neizrečnu, nä tvom krilu milom,
Kuju sada opet kušam, slast.

Oj sretna se ćutim, opet sretna,
Kao sužanj iza dugöljjetna
Tamnövanja, kad štupi nä zrak;
Kao brödar izgubljen nä moru,
Ötimajuć' život svoj pönoru,
Kad ügleda bliza žäla träg.

Kröz suze te glëdam öd radosti,
Ne mögu se nägledati dosti.
Željna duša rästopljena sva
Po licu se tvome razälila,
Sve mlüjuć — svaćim ti si mila,
Majko, onom, koj' te ljubit' zna.

Pröđoh svijeta nä sve četir' strane,
Vidjeh kraje toli öpjevane,
Kojim slava do nebësa vri,
Svi su lijëpi, ü svom krasnom rësu,
Svi su lijëpi, al svi skupa nijësu
Što si, majko, meni sämo ti.

Ti si meni sve, što zovem svojim,
 Sve, što ljubim, sve, što željom gōjim,
 I bit ćeš mi krōz svih dana broj,
 Koje mi je sudba dosūdila. —
 Zdravo, zdravo, dōmovino mila,
 Pōzdravlja te vjeran sinak tvoj!

Petar Preradović.

4. Zāvera.

Desetak dečāka pođe iz grada. Nešto svečano vlada među njima. Jedan nosi u ruci neku knjižicu, a drugi preko rāmena motku ōmotanu belom krpom. Kad dođoše ũ polje, pōsedaju na jedan ōbronak, a ona dvojica, što su nōsili knjigu i motku, stupe nā najviše mesto, pa jedan stane čitati iz knjige:

„Nā zastavi naše dōmovine tri su boje. Razumom im nē shvaćam sklad i znāčenje toliko, koliko srcem.

Plava boja — boja nebēsa! Divno se sājstaje ũ sklad s druge dve boje, a seća me našega pouzdānja u nēbeskoga Oca, kojemu je sve u ruci. Tek to pouzdanje treba da teče iz duše pune pregnūća za radom i nāpredovanjem u svakom dobru.

Bela boja seća me, da su naši oci, u boju junāci, vōleli mir, zanōsili se pesmom i dočekivali s jēdnakom gostoljūbivošću pod svojim krovom prijatelja i nēprijatelja. Seća me, da nam duša treba da bude odsev te beline s našega bānjaka: odsev čistōće, poštēnja i snōšljivosti jednoga prema drugomu. Od toga dōlazi mirna savest, vedrina duše, ũgodnost poćitka i blago-slovēno ũživanje ōnoga, što smo stekli svojom mukom.

Crvena boja, to je boja veselja. Seća me rādosti, što sam sin ove krasne, bogate i slavne zemlje. Seća me i krvi, što su je naši jūnaćki oci prōlili za svoju dōmovinu. Ali seća me i toga, da danas nārodi ne rātuju jedan s drugim toliko maćem, koliko umom i nātecanjem u radu. Zato nas crvena boja opōminje, da ũ svaku kāpljicu svoje krvi ũsišemo dužnost rada i nāpretka u znanju i u dobru. Bez toga bismo zaōstali i pogibalī od neznanja, nērada i sirōmaštva gore nego ōd maća. Crvena boja ne bi tada znāčila zā nas toplu krv živōta, nego ōtvorenu ranu i srāmotno ũmiranje.

Tri boje naše zastave zanose me svojom skladnom lepōtom i upūćuju, kakvi treba dā budemo, ako hoćemo, da nam domovina

bude sretna. Svatko treba da shvati i vrši svoju dužnost što bolje može i na kojengđod se mestu nađe. Đak, koji ne nāpreduje pōradi nērada ũ školi, nē sme reći, da ljubi domovinu! Posle u živōtu seljak, ũčitelj, činovnik, svēćenik, trģovac, zanātlija, gospōdar i sluga, a tako i žena u svom domāćinstvu — svaki neka vrši svoje dužnosti i teži za nāpretkom, da ne zaōstane zā drugim. Krasan sklad triju boja jugoslāvenske zāstave živet ēe tad u našoj duši divnim ošēcajem zadovoljstva, a pō nama bit ēe sretna i domovina. Jer zemlja, u kojoj obitavamo, to je telo domovine, a mi smo njezina duša. Kakvi mi, takva domovina“.

Dečak zātvari knjigu, a drugi do njega nājednom rāzvije jugoslavensku zastavu, digne je visōko i reče:

„Zāverimo se, braćo, da ēemo ljūbiti domovinu onāko, kako nam je naš drug čitao. Dajete li veru?“

„Dajemo, dajemo!“ kliktaše mlado društvo. Nājpre izljūbiše svetu zastavu, a onda se rŭkovahu i ljūbljahu jedan s drugim. Iz jasnih grla zaōri tad skladno „Bože pravde“, „Lepa naša domovino“ i „Nāprej zastava slave“.

Na mnogom oku sjala je suza kao biser, a sunce i vedrina nēbeska planu jače, kao da je htela dvōstrukim sjajem obāsjati mladu četū.

Po Venceslavu Novaku.

5. Југослāвенско кōло.

Кōло, коло,
Нāоколо,
Вилōвито,
Плахōвито,
Наплетēно.
Навезēно,
Окићено,
Зāчињено,
Брже, браћо, амо, амо
Да се скупа пōиграмо!
Србѣјанче, огњу живи,
Тко се теби још не диви!
Хрвāћане, не од лане,
Одвек си ти без мане!

Ој Бōсанче, стара славо!
Тврдо срце, тврда главо!
Тврд си као кремен камен,
Где стāнује живи пламен.
Ао Хēро, тврда веро,
Тко је тебе јоште теро?
Ти си кано хитра муња,
Што нѣкада не пōкўња.
Ао Срēmче, гујо љута,
Сваки јўнак пō сто пута!
Црнōгорче, царе мали,
Тко те овде још нē хвали?
Мачем бијеш, мачем сечеш,
Мачем себи блāго тēчеш.

Ој сѡколе Дјлматинче,
 Дивна мора дивни синче!
 Ој ти красни Дјбровчане,
 Наш и дјнас бели дане,
 Та са песме и старйне
 Пуне славе и милйне!
 Ој Слјвонче тјнани!

Бјнаћане лјгани!
 Ој Бјчвани, здраво, здраво,
 Тко ј' у песми већи јаво!
 Й ви други дјж Дунава,
 Й ви други где је Драва,
 Й сви други тамо, амо,
 Амо да се пјиграмо!

Бра ко Радичевић.

6. Јединац.

После битке код Кјманова очекивали су Срби још крвјвије борбе на Овчјем пољу. Прве су ишле коњаничке прјдстрјже да прјгледају крај й цесту, која има много ѡпасних зјвоја, ўправо згодних за зјседу. Дођоше до једног зјвоја, где би могле планути турске пушке и ѡбјрити прве коњанике. Први је јахао један војник. Тај је био ў највећој ѡпасности. У рјзмаку слјдила су га двојница, па трјјница и све већа и јача чета. Тик пред зјвојем йзненада пјтера силно коња неки коњаник и прјстигне пред зјвојем првога војника. По војничком прјпису тога није смео учйнити. Часник га позјве на ѡдговјрност, а војник ѡдгјвори: „Госпјдине, он је јединац у своје мајке, а моја мајка имјде три сина. Лакше ће наша мати прегјрети једнога сина него њјгова свога јединца.“ Часник се ѡкрене. На те речи није могао ништа ѡдговјрити тој вјликој слјвенској души и ѡстави га.

И ја се рјдујем, што сам брат такву брату.

Даворин Трстењак.

Најбољи начин служити Створитељу јест, да чинимо добро браћи својој.

7. Dva brata bez seke.

Dva se brata bez sēkice tuže
 Kō lepīri bez rumēne ruže,
 Dō dva brata, dō dva sřca zlāta,
 Dō dva brāta, Srbin do Hrvāta.

Što će braća bez seke, bez drūge!
 Što će jādni? Ūmrijeće bez tūge!
 Al se eto javlja izdalēka
 Tužnoj braći pōnajmlāda seka:
 Slōvenka je i draga i mīla.
 Našoj braći porāsla su krila,
 I sad sretni puni živog žāra
 Dom već dižu kome nema para!

Rikard Katalinić Jeretov.

8. Budi svoj.

Nije dosta, da prōsvetiš um i da ga nakrcaš znanjem, treba da podaš stegu i svojim ošećajima i svojoj volji. Što ti kaže um, da je pravo i zdravo, neka i tvoje srce oseća a voljom svojom pregni, da ono izvršiš. Neka bude potpun sklad između misli, ošećaja i volje tvoje, jer samo tako bit ćeš skladan, čitav čovek, samo tako bit ćeš svoj a ničiji drugo. Samo tako bit ćeš pravi značaj. Budi svoj i značajan. Nikomu za volju, nikomu za ljubav ne skreni s puta, koji si jednom odabrao i kojim si pošao. Nē gledaj ni levo ni desno, već uvek ravno pređa se. Nē daj se odvrātiti s puta istine, poštēnja i lepōte ni milom ni silom, ni mitom ni pretnjom; radi onāko, kako ti skladno nāloži pamet, srce i volja tvoja. Pa neka se sav svet drma i ruši nāokolo tebe, ti stoj neustrāšivo sred rūševina, koje su se nāgomilale oko tebe, pa prete, da te pokōpaju.

Budi svoj i vrši nadā sve svoju dužnost. Vrši dužnost makar i tēgotna bila. Vrši svoju dužnost prema bližnjemu, prema dōmovini i nārođu, prema vlasti i dŕžavi. Vršeći svoje dužnosti ne traži i ne očekuj pōhvale ni nāgrade; nājlepšom i nājvećom nāgradom neka ti bude živa svest, da si svoju dužnost ispunio.

Vekoslav Klaić.

9. Na pūtu.

Moju stazu	Ruji zrak;
Krivōvijū	Īspred mene
Krije mrak,	Već se crne
Dok još malo	Jēle sve
Nā zapadu	Ā noć spušta

Svoje zamke:	Duga noć je,
Tihe sne.	Duga mi je
Tuđi kraj —	Pūstoš ta,
Dalēko l' je	Od časa mi
Moj prēmili	Stvore mi se
Zāvičaj!	Časa dva. —
Tu nē čujem	Spazim zvijezdu
Ni pastirov	Krāsna li je,
Mili „oj!“,	K njoj ću ja —
Sve mi strano,	Oj, nad dragom
Sāmo hřlim	Dōmovinom
Ū dom svoj.	Ona sja!

Mijat Crnko.

10. Чавка и птице.

Kad su птице йзабрале орла за цара, догōворе се да се једнога дана сакупе, и да се свака од њих покаже за што је која. Чавка се стидела да се покаже онаква каква је створена, скупи перје од разних шарених птица, накити се њиме, и дође. Али птице упознају њену мајсторију, и свака извуче своје перје, те чавка остане чавка, али сва постиђена.

Нека се нико не йздаје за оно што није.

По Доситеју Обрад вићу.

11. Vrana i rak.

Lētela je vrana nad obalom nekog jezera i opazi povelikog raka — zgrabi ga i odlēte s njim.

Lētela je tako nad jezerom; — vide rak svoju propast i zamisli se, kako da prevari vranu u razgovōru, pa da ova otvori kljun i da ga ispusti u vodu. I on poče:

— Eh, vrano, vrano! Znao sam tvoje roditelje — dobre su to bile ptice!

— Hm, hm! odgovori vrana, ne otvarajući kljun.

— I sestre i braću sam ti znao — divne su to bile ptice!

— Hm, hm! gundā vrana i dalje.

— Ali ipak svi oni nisu ni blizu kao što si ti!

— Umhu! Umhu; — kao rađuje se vrana, ali kljuna ne otvara.

Vide rak zlo se sprema, pa će u očajanju:

— Znao sam, vrano, i tvoga dedu. Došao on jednom jezeru da pije vodu i ja sam hteo da mu glavu otkinem . . .

— Ah, ti nevaljalče! viknu vrana iz svega glasa i ispusti raka u jezero.

12. Циц!*

Ал' се нѣбо осмѣхива!
Ал' се река плави!
А рибарче ў чун снива
Јасно к'о на јави.

Он хитнуо ўдичицу,
Рйбицу је стѣк'о,
Мѣтнуо на жѣравицу,
Па је тако пек'о.

„Жѣравице, де се труди,
Нѣмој тако споро!“ . . .
Рйбица му веће руди,
Гѣтова је скоро.

Руди риба, јоште мало,
Сад му је печѣна!
Срце му је заиграло:
„Амо сад, мйлена!

Доле ћемо јасно сести,
Ал' ће да се слади!
Мор'о бих те, рибо, јести
И да није глади!“

Па је узе, па њом брже
Да примакне к усти,
Чун се љуљну, он се трже,
Оде санак пусти!

Бранко Радичевић.

ў чун = у чуну; труди се = пожури! руди = румѣни; јасно = сад; к усти = устима.

13. U cara Trojana kozje uši.

Bio jedan car, koji se zvao Trojan. U toga cara bile su uši kozje, pa je redom zvao brijače, da ga briju; ali kako je koji išao, nije se natrag vraćao, jer kako bi ga koji obrijao, car Trojan bi ga zapitao, šta je video na njemu, a brijač bi odgovorio, da je video kozje uši; onda bi ga car Trojan odmah pšekao. Tako dođe red na jėdnoga brijača, ali se taj učini bolestan pa pošlje svoga momka. Kad taj iziđe před cara, zapita ga car, što nije majstor došao, a on odgovori, da je bolestan. Onda car Trojan sedne, te ga momak obrije. Momak brijući

* Каже се у шали, кад нешто жѣлиш, а не добијеш, као овде рйбицу.

cara ōpazi, da su u njega kozje uši, ā kad ga Trojan zapita, šta je u njega video, on odgovori, da nije video ništa. Onda mu car dā dvānaest dukata i reče mu, da ōdsad uvek dōlazi on, da ga obrije. Kad momak ōtide kući, zāpita ga majstor, kako je ū cara, a on mu odgovori, da je dobro, i da mu je car kazao, da ga svagda on obrije, i pōkaže mu dvanaest dukata, što je ōd cara dobio, ali mu nē kaže, da je u cara video kozje uši. Ōd to doba taj je momak jēdnako išao i Trojana brijaŋo, a zā svako brijanje dōbio po dvanaest dukata, i nije nikome kazivao, dā car ima kozje uši. Ali ga nājposle stane mučiti i gristi, gde nē sme nikome da kaže, te se počne gūbiti i vēnuti. Majstor to ōpazi pa ga stane pītati, šta mu je; a on nā mnogo zapitkivanje najposle odgovori, da ima nešto nā srcu, ali ne sme nikome kazati, „a da mi je“, vēli, „da komegōd ka-
 žem, odmah bi mi odlāhnulo“. Onda mu majstor reče: „Kaži meni, ja ne ću nikome kazati; ako li se bojiš meni kazati, ā ti idi dūhovniku pa kaži njemu; ako li ne ćeš ni njemu, a ti iziđi ū polje iza grada pa iskopaj jamu te zavūci glavu ū nju pa ū tri puta zemlji kaži, šta znaš, pa onda opet jamu zatrpaj“. Momak izbere ovo treće: ōtide iza grada u polje pa iskopaj jamu te ū nju zavūče glavu i u tri puta rekne: „U cara Trōjana kozje uši“. Onda zāgrne zemlju i tako se smiri i ōtide kući. Kad posle toga vreme neko prođe, ali iz one jame nikla zōva i tri pruta narasla lepa i prava kao sveća. Čōbančad kad nađu zovu odsēku jedan prut i od njega načine svīralu, a kad počnu svirati, svirala izdaje glas: „U cara Trojana kozje uši“. Čuvši to car Trojan, odmah dozōve ōnoga brijačkoga momka pa ga zāpita: „Mōre, šta si ti oglāsio nārodu za mene?“ Ā on se sirōmah stane pravdati, da nije nikome ništa kazao, ali da je vidio, šta on ima. Onda car istrgne sablju, da ga poseče, a on se prēpadne pa sve po redu iskaže: kako se zemlji ispovēdao, pa kākō je sad na onome mestu narāsila zova, od koje svaka svirala izdaje onaj glas. Onda car sedne s njim nā kola i pođe na ono mesto, da vidi, je li istina; kad tamo, ali još samo jedan prut nađu. Car Trojan zapōvedi, da se načini svirala od onoga pruta, da vidi, kako će svirati. Kad oni načine svīralu i počnu svirati, a svirka izdaje glas: „U cara Trojana kozje uši“. Onda se car Trojan ūveri, da se na zemlji ništa nē može sākriti, pa onome brijaču ōprosti život i posle dōpusti, dā svaki može dōlaziti, dā ga brije.

14. Глуви.

У неком селу живио је бачвар Вук. Он је био глув. Једног дана дође Вук у шуму, да насече прућа за обруче, који су му требали за чабар, који се био расушио.

У том наиђе његов пријатељ па му рече: „Добро јутро, Вуче!“ „Сечем обруче!“ „Јеси ли здраво?“ „Мислим да је право.“ „А шта ради стари пријатељ?“ „Расушио се, па хоћу да га притегнем“ одговори Вук.

Народна прича.

15. Пакосник.

У води је доста хладно,
Бива каткад и досадно,
Па и жаба водоземка,
Кад је дуго доле била,
Зажели се дана бела,
Зажели се сунца мила,
Па и седи на камѣну,
Ено, седи мирно,
Ко би сада злопак био, —
Ко би је сад дир'о!

Али дете, нека злица,
Накупило камѣница,
Па са моста, са висине,
Жељно видет' туђе крви,
Жабу циља, жабу гађа,
Да је смрви.

Бежи, жабо, скачи доле,
Гледај па се спаси,

Да ти живот богодани
Пакост не угаси.
Скачи, жабо, скачи брже,
Нико ти не пречи!
А ти, брацо, стани да ти
Рекнем две три речи:

„Та зар твоја млада душа
Нема друге сласти,
Него гледат' где ће наћи
Ког да упропасти?
Зар с тим срцем мислиш живет'
На овоме свету?
Зар у себи мислиш хранит
Ту пакост проклету?
Зар пакосник може смело
Међу људе поћи?
Зар се може у невољи
Надати помоћи?“

Змај Јован Јовановић.

16. Патак и жаба.

Дошао патак до баре, у којој је било више жаба, па им стао говорити, како треба сви на свету да живе у љубави, миру и слози. Слатким је речима доказивао, да свако има право да живи слободно, и да нитко не сме нападати друге.

И још је говорио, да на овом свету не може бити добро, док међу свима живим створовима не буде мира, слоге и љубави. Жабе су слүшале радосно, па кад је патак свој говор свршио, скочи повёрљиво једна мала жаба до патка, да га пољуби, али је патак зграби и прөгута.

Тако чине и многи људи. Лепо и слатко гворе, али ружно раде.

17. Малим ђацима.

Похрлите, браћо мала,
Похрлите амо,
Да вас с нова загрлимо,
Кад се давно знамо.

Одмора је било доста,
Треба опет рада;
Нашој милој отаџбини
Најљепша сте нада.

До три виле поестриме
Жељно ў вас гледе;
На вама је, браћо мала,
Да се срца среде.

Сложно зато напред сада
Просвјетом слободи,
Да се Србин, Хрват, Словен
С вама препороди.

Ви сте нада, ви сте срећа
Наших лепших дана;
Ви сте наша мајска зора
Давно жељкована.

Похрлите, браћо мала,
Похрлите амо,
Да вас с нова загрлимо
Кад се давно знамо!

Александар Чаврак.

18. Najbolji savet.

Е, deco moja, golubići moji, raspust prođe i vi se vrātiste opet ў školu.

U školi će opet biti i radosti i tegobe.

Rādovaćete se kad nešto naučite; biće vam mило kad počnete pevati lepe pesme; veselićete se kad izаđete na igru; а najveća milina biće vam, kad se ўredite i певajući budete pravili izlete u okolicu, kroz divne šume i zelene livade, kroz lepa sela, gde će vaše majke i sestrice izlētati na ulicu, da вас vide, da се obraduju, како njihovo dete ide našmejano u redu kao voјnik.

Ali će biti i brige u školi. Ili nešto nećete razümeti, ili запamtiti, ili će вас пакостан drug ucveliti ili narуžiti, ili ćete

nešto pogrēšiti. Zato zāpamtite ovaj savet. Kad sam ja bio malen kao vi i pošao u školu, mene je moja majka, sēljanka ovāko svētovala:

„Sine moj! dobro pazi, šta učitelj govori, pa pamti i onako čini, kako on kaže. Znam, da ne ćeš nikad slagati i ūkrasti, da ne ćeš slabijeg druga cveljati, niti ćeš ružno psovati, ali te molim dobro zāpamti ovaj savet:

Ti ćeš imati i dobrih i rđavih drugova. Druži se uvek s nājboljima. Kako se oni vladaju, tako i ti, kako oni uče, gledaj, pa i ti uči tako pa ćeš biti uvek dobar i srećan.“

I ja sam pošlušao majku. Ōtišao sam čak u varoš u školu, jer je u mome selu nije onda bilo. Družio sam se uvek s nājboljim đacima pa nikad nismo urādili nešto ružno, od čega bi se stideli. Ako nešto nisam razūmeo ili zāpamtio, oni su mi pokazali. Ako oni nisu nešto znali, ja sam im pokazao. Zato sam i ja postao najbolji đak i svršio školu kao prvi ū mome razredu. I nikad se nisam pōkajao, što sam pošlušao svoju majku . . .

Iz Jovićeve čitanke.

19. Škola.

Da, dragi Ljubomire, teško ti je ūčenje; još nē vidim da ideš u školu onāko ōdlučno i onako vēselo, kako bih ja želeo. Ne možeš još da se prelomiš; nē možeš još da ūvidiš značaj škole.

Svi danas cene školu, moj Ljubomire. Pōmisli na rādнике, koji ū nju idu ūveče, pošto se umārali ceo dan; na žene, na đevojke sa sela, koje ū školu idu nēdeljom, posle punih šest radnih dana; na vojnike što se prihvataju knjige i pisanke, kad se, mrtvi i ūmorni, vrata sa vēžbanja; pōmisli na dečake neme i slepe, koji ipak uče; i nājzad pōmisli na osuđenike, koji isto tako i sami uče čitati i pisati.

Pomisli, kad ūjutro pođeš iz kuće, da ū taj isti čas, ū tom tvome gradu, još deset hiljada dečaka polaze kao i ti, da se zā tri časa zātvore u sobu, pa da uče. Ali šta će ti drugo! Pomisli na bēzbrojne dečake, koji, kao i ti, idu u školu u svima zemljama; zāmisli ih kako idu; idu kroz ūličice mirnih sela, kroz ulice šumnih grādova, duž obala mora i jezēra, negde pod suncem koje pali, negde kroz maglu, u čunu u pōdvodnim krājevima, na konju preko vēlikih ravnica, na saōnicama po snegu,

preko dōlina i bregōva, preko šuma i reka, pustim stāzama plāninskim, sami, pō dva, u gōmili, u dugu redu, gōvoreći hiljadu jezika, od pōslednjih škola u Rusiji, u ledu, do pōslednjih škola u Arabiji, u pālminu hladu, idu miliōni i milioni, da svi nauče iste stvari ū sto raznih ōblika; zāmisli ovaj grdno vĕliki mrāvinjak od dečāka stōtinu nāroda, ovaj bĕskrajan pōkret u kome si i ti, pa pomisli: Kad bi taj pokret prĕstao, čovečānstvo bi pōново palo u vārvarstvo; taj pokret je nāpredak, nada, slava ovoga sveta.

Samo hrabro, mali vōjniče u nĕizmernoj vojsci! Tvoje knjige tvoje su oružje, tvoj razred tvoja je četa, bojno polje to je cela zemlja, a pōbeda je — ljudsko ōbrazovanje. Nemoj da budeš nĕmaran vojnik, dragi moj Ljubomire!

Tvoj otac.

Po E. Amicisu.

20. Пijаница.

Марко бĕјаше nāјлепши момак у селу. Био је син ймућнога газде Илије, којему је задāвао стотину брига. Није слушао ōпомене свога доброга оца. Био је својĕглав већ од nāјраније млāдости. Док је пōлазио школу, љутио је старога учитеља, који се много трудио, да Марка ūпути ū све, што је лепо и добро. Док је био ū школи, причињао се дā слуша, но чим би био на слобōди — еј, није му било господāра.

Као момак бĕјаше шаљивција, добар певач и тамбўраш, те га завōлело цело село узā све њĕгове пōроке . . . Замĕрали му јĕдино то, што се често опијао. Сто пута чуо је очеву ōпомену: „Синко, вино и рāкија је отров!“ — А он се само смĕјао.

— Й други људи пију и вино и ракију, па зашто баш ја да нĕ пијем! — бранио се често Марко.

— Да, ал' пāметни људи пију ūмерено и за ōкрепу, док ти пијеш до бĕсвести, па онда пијан доћеш на ругло целоме селу, — опōмињао га Илија. Но све ūзалуд. Марко је постао пијаница, прави правцати пијаница. Гдĕгод је само могао до вина или ракије, страствено је пōсизао за тим „слатким пићем“ — док није најзад и настрāдао.

Село га је волело. Није било ни крститки ни свадби у селу, а да није био узван и вѣсели Марко, који би забављао цело друштво лепим шалама, тамбурањем и пѣвањем. А кад би га вино „премаило,“ није био раздрљив ни свадљив, већ би се пијан стровао и заспао — па било то и на цести.

Једном су у газде Нике пйровали. Било је ко на пиру... С јутра, кад су млађенци одлазили у свој нови дом, имао је и Марко да их прати. Али да, опио се јадан тако, да је пао пређ кућу и заспао брзо. Није ни чуо, како му се сватови ругају, а није се ни бринуо за оца и газду Нику, који су се на углу куће озбиљно разговарали о вѣликој несрећи за свакога, тко се пода пијанству.

— Гле, гле, нашега Марка! ругао се момак Иво. Хајде, краљевећу Марко, устај! Виле те зову. — Марко није никога ни чуо ни видео. Дйгоше га и понеше у кѣмору, да проспава свој мамурлук. —

А други дан била му глава тешка и бѣљело га око слепѣчица. Руке су му биле дрхтаве и није био ни за какав посао. Само је жећао и жећао... Исплио би каблицу воде, па ипак није могао да угаси жеће. Овако мамуран и мрзѣвољаст тражио је селом ракије, клипаре или шпире, — да се „излечи“. Кад му то сељаци нису дали, пошао би до трговца Жида, који му је радо давао јаке „шпире“ — патворене ракије, јер је знао, да је Марко јединац у бѣгата оца — газде Илије.

И није се поправио. Прешло му у страст. Марко се опјао дан за дневом. Изостајао ноћи и ноћи, убијао се... То је његова оца спрѣмило од тешке жалости у прѣрани гроб.

Сад је било Марку слѣбодно, да троши намрту ймовину. И трошио је. — Брзо и прѣбрзо прѣдао му Жид кућу и земљиште — све је то Марко запио.

Остао потуцало на ругло и срамѣту целоме селу... Деца викала за њим: пијаница, пијаница!

Дани прѣлазили и Марко рано ѣстарио и ѣслабио. Пре су га људи волели, а сад су га жалили. А Марко? — Живео је ѣд милости добрих људи! Вино и ракија йспили му и уништили снагу. Стао је поболѣвати и тражио лека опет у вину, док га најзад јѣднога дана не нађоше крај цесте — мртва.

Ўбило га вино . . . Нитко није тужио за њим. Само су родитељи упућивали своју децу: „Јесте л' видели, како сврши пијаница Марко? — Убило га вино!“

— Да, да, причали су старци: „Више се људи утопило у вину, него у води!“

3. J

„Mānimo se čaše, te zāvodnice, stare guje naše, il' nema spasa nam ni do vijek vijeka.“

Franjo Marković.

21. Kurjak i pas.

Došuljao se kurjak do kōlibice, za koju je bio šarov lancem vezan. Ū taj čas bilo je pred šarovom u stružnjaku kōstiju i raznih kühinjskih ōtpadaka, što mu doneo gospōdar na obrok.

Šarov gostoljubiv, pōnudi kūrjaku:

„Dě, gorski striče, zalōži i ti!“

No, kurjaku se ta hrana nije dōpala, pak ūpita psa: „Šarove, koliko takvih ōbroka imādeš nā dan?“

„Jedan jēdini.“

„Zar uvek kosti bez mesa i pusto zēlenje?“

„To i jest slasna hrana,“ — prōduži pas.

„Teško li ga tebi! — poče kurjak — tūdijer sāpetu, dan i noć na straži, pak ti još uvek lājati; a ja slōbodan ūsred planine ūhvatim jēlena, nāvratim se među stoku, ščepam ūgojena ovna, zāvratim stoku, zāplenim tova vola, — i eto gōšćenja!“

Na to će šarov hvālisavomu kurjaku:

„Blago meni, jer što pōjedem, ono i zāslužim; ali teško ōnomu, koga sila hrani.“

Ivan Lepušić.

22. Poštēnje.

Dika su čōveku lepi vōlovi, lepi konji, lepe njive i senōkoše, lepi vīnogradi i vōćnjaci; lepe su i dične i druge drāgosti gospodāreve, ali je najveća dika i slava čōveka: poštēnje. Poštēnje vredi više, nego sve blago ōvoga sveta. Naši su stari rekli: Poštēnje je žīvljenje. Bolji je dobar glās, nego zlatan pās. Poštēnjak-vekōvnjak. Bolje je časno i poštēno ūmreti, nego nepoštēno i srāmotno žīveti. Sve za obraz, a obraz ni zā što.

Što koristi čoveku silan imetak, kićeno i bogato odelo i sve drugo, ako nije pošten. Takav je čovek kükavac, zadnji stvor na svetu, svoja sramota i rugoba. Najveći siromah, gladan, gô i bos, ali pošten, časniji je čovek od svih nepoštenih bogatuna. — A istina je i to, da krivo stечeno nije blagoslovено.

Ne dajte se varati, budite mudri i öprezni, ali budite poštени. Što vam na srcu, to i na jeziku. Kako mislite, tako i govorite. Što rećete, to neka je tvrdo i kao željezom prikovano. Držite veru, i što ste öbećali, to ispunite, makar i štetovali.

По Davorinu Trstenjaku.

Сине, благо теби, ако на питање: шта си у свету учинио? можеш одговорити: поштење је мој занат.

23. Мој отац.

Отац пишчев био је свештеник у Српској Црњи, у Банату, и за време маџарске буне, 1848.—1849. године, био је од Маџара öсуђен на смрт.

Још се сећам „злочинства“ са кога ми је добри отац на смрт öсуђен, па често у поноћи кад се мисао удуби у сиву маглу далеке прошлости, ништа више не бих пожелео но да ми нико у роду са другог злочина не буде öсуђен . . .

Беше Велики Четвртак 1849. године.

Народ се скупио на бденије, и с побожним срцем ишчекиваше да се молитва са свештеникових усана захори . . . Двери се отворише, а из њих лаганим и öзбиљним кораком ступи мој отац. Још му у оно доба беше црна брада, црна као она öдежда, коју је као православни свештеник страсне недеље облачио.

У руци је држао златан крст.

У црним очима светлео му је огањ, чело му бејаше бледо, öбрази румени, — свети пламен побожности и одушевљења преобразило је све што öбично беше у створу његову; задрхташе му усне, у сувој руци затрөпта светлост златнога крста.

Глас му је стрепио:

„Синови православне цркве! Синови народа! Синови слободе! . . . Вашу браћу потиснуше душмани народа нашега: обале Бегеја, Мориша и Тисе црвене се од крви њихове. Книћанин је побеђен! . . . Ах, страсна је недеља, изгибе цвет народа нашега!“ . . .

Нă те је речи клонуо народ, сузе му се лѣдише по глатком мермеру, а од груди се мермер ствара. Жене су дрхтале ђд страха. Само младѣћи стискиваху песнице, нестрпљиво чѣкајући свршѣтак злѣкобне бѣседе.

„Христос спăситељ људи, народа и векова, ове је страсне седмице ѣспио горку чашу, да својом крвљу ў крв свију нăрода и свију вѣкова ўлије амăнет: једнакости, братства и слобѣде! Ёдите, гините за слободу! Гоните угњѣтача њенога! . . . Идите, пѣмешајте своју плѣмениту крв са крвљу пострадавшега зă вас и зă род човѣчи!“

На Вѣлики Петак ѓсвануло је пет стотина косăча мрка погледа, чврсте деснице. Ма који спăхија у земљи Маѣарској ѓбрадовао би се овој мѣби, али сад стрепљаше, јер то не беше гѣмила жѣтелаца, него чета дивљих ѓсветника, која не трăжаше њиве да их пѣкоси, него да их својом и душманском крвљу ѓроси . . .

Ето, драги пријатељу, са тога ми дѣброга оца осудише нă смрт.

Ђура Јакшић.

Речи: Страсна недеља: Вѣлика Недеља (пред Ускрс).

Књићанин Стеван, српски вѣјвода, који је за време маѣарске буне са добровѣљцима из Србије ѓтишао Србима ў помоћ; сузе му се ледише по глатком мермеру: сузе су му падале на мрамор и онде се слеђивале; пострадавшега: онога, који је пострадао (овде Христа); мѣба: скўпина сељăка, који гăздамă раде неко време без плате, само за јело и пиће.

24. Мајка.

I.

Ja nѣ znam, што је majka mila,
Ni majčin што је srca plām;
Ja nѣ znam, што је sve mi bila,
Tă da је bila jedva znām!
K'o săn mi lebdi slika pusta,
Kad zadnji put me k sebi zvă,
Kad zadnji cjĕlov s milih usta,
I blăgoslov mi zadnji dă.

A ja sam plak'o, Bože sveti,
 I pröplak'o sam cijelu noć:
 „O majko slatka, nĕmoj mrijeti,
 Ti nĕ smiješ, nĕ ćeš öd nas poć'!“
 O ludo li sam bio čedo,
 Zar mari smrt za srca jäd?
 Drugäčije sam svijet taj gled'o,
 Neg što ga gledam bölan säd.

II.

Ah, svuda bjesni smrti sjena,
 Od dragih drage dijeli näs,
 I sämo slatka üspomena
 Sačüvat' nam je kadra glas.
 Oj üspomeno, divna meni,
 O majci što mi znadeš reć'!
 Ti šutiš — jao! bar spomĕni,
 Što dävno mene böli već.

Ja nĕ znam, što je majka mila,
 Ni majčin, što je srca pläm;
 Ja nĕ znam, što je sve mi bila,
 Tä da je bila jedva znäm.
 Pa ipak srce moje sluša
 Utjĕšljiv neki s nĕba jĕk:
 „U tebi žive majke duša,
 I živjet će s tobom vijek.“

Hugo Badalić.

~~25. Братска љубав.~~

Била два поделења брата, један ожењен, а други неожењен. Иза матере им оста велика њива, коју су заједнички обрађивали и братски дĕлили, што би родило. Никада међу њима није било свађе. Једне године засеју њиву пшеницом и кад је ужүтила, пожању у снопове и поделе на два једнака дела.

Обноћ дође оном неожењеном нешто на памет. Пробуди се и гөвораше сам у себи: „Мој брат има жену и децу. Није право да мој део буде раван његовом. Устаћу па ћу неколико мојих снопова метнути на његову камару.“

Али исте ноћи мислио је тако и други брат, коме је било жао брата, јер нема жене ни деце, па под старе дане нē ће имати ко да га храни, те оде и однēсе неколико снопова на његову гомилу.

Други дан чудила су се обōјица, да су им камаре једнаке, а сваки је знао, да је однео сноплџа на другу гомилу. Тако је било сваку ноћ и свако јутро. Најпосле смисле, да ноћу припазе откуда је то чудо. И гле! сусрēтоше се натоварени сноплем, које су један другому понели. Уставе се, загрле се, љзљубе се и онда рēкоше: „Сад видимо, да смо погрēшили, што смо се делили! Нē можемо један бēз другог!“ И онда се опет саставише у једну кућу. А народ из тога села сазида школу на оном месту, где се братска љубав покāзала, да вѣчито опōмиње ђаке на то: како треба да се браћа љубе.

По народној причи.

26. Iz „Kūgine kuće“.

Tko ste, božji ljudi,
Kāzano vam būdi:
Ne želi nēvolju
Sūsjedovu polju;
Njeg'vo pōharano,
Tvoje rāzrovano;
Brata tko zagrēbe
Zakōpao sebe!

August Šenoa.

27. Sāveti.

Nājgore.

Rūžna je i vajna
Nēsloga i svađa,
Gādniја je jošte
Ōtmica i krađa.

Al nājgora jeste
Klēveta i zloba,
S nje nēvini pate
Dō i прēко groба.

Pravi život.

Živi, brate, ali tako,
Da kraj тебе i brat živi,
Da sa ružne sēbičnosti
Niko тебе ne ōkrivi.

Lōzinkom ti neka bude:
„Tuđe muke dirat nē ću!“
U vlāstitoј mucи, znoјu,
Pōnajlepšu nać ćeš sreću!

Nājlepše.

Lēpo je prōstiti bratu,
Kad ūvredi sŕce tvoje,
Jer ūvrede oprāštati
Pōnajlepša krēpost to je.

Lēpo je prōstiti svakom
Nek i teška je krivina
Oprāštati bližnjem svomu
I krēpost je i vrlina.

Ali lēpšu ne pōkaza
Nikad krēpost i vrlinu,
Kō kad prāštaš, a mog'o si
Svom se svētīt dūšmaninu.

Josip Milaković.

28. Мрави.

Радини, мārљиви, ѓкретни, журе се, брзају за послом. Сусрећу се по стāзицама, стану малко, ко да се питају где имāде посла, пōздраве се, па крећу даље журно и хитро. Никад не мирују, и никакова их зāпрека не сјставља. Све надвлāдају. Сйћушни вуку горку мрвицу круха, йструхнуле кукце, ѓстанке хране: све нēкаковом стрпљивошћу, љверени да мōрају доћи до циља.

И ја кад их гледам тако стрпљиве, рāдине, јњачке, братски сложне, сетим се деце мог нāрода, сетим се свих његових зала, пōрока и мана, њихове борбе ѓ кост, њихових инāта, братољбојних свађа, па их видим, где долазе к мени, да им нешто упишем у спōменар жйвотне књиге . . . И ја не знам уписати у ту књигу него две речи: „Будите мрави.“

Р. Каталиних Јеретов.

29. Јаче од смрти.

Једне вѣчери зāмолим дедa, да ми опет шта прича. Дед се мало зāмисли па рече: „Не мōгу баš ништа да се сетим, што ти још нисам причао“. Nato се мало sneвѣselim па пōгледам кроз прозор у двѳриште, кamo је коћйаш ūтерao пuna kola кāменја. То је ѓпazio и дед па рече: „Baš су jaki ваши конји.“

„Zāista jaki,“ одгѳворим ја.

„A што је јаче од конја?“ ūпита дед.

„Vuk“, одгѳворим ја смешећи се; јер ми се учинило, да је дед voljan да се шали.

„A šta je jače od vuka? Kazuj brzo!“

„Lav,“ rekoh, da se pokažem, kako umem brzo odgovarati.

„A šta je jače od lava?“

„Mreža,“ priskočim ja, sjetivši se neke dedove priče.

„Šta je jače od mreže?“

„Miš“, rekoh ja kroz smeh.

„A šta je jače od miša?“

„Mačka.“

„A od mačke?“

„Pas.“

„A šta je jače od psa?“

„Zima.“

„A šta je jače od zime?“

„Bunda.“

„A šta je jače od bunde?“

„Moljac,“ rekoh, da ne ostanem dužan odgovor.

„A šta je jače od moljca?“

„Batina, kojom se izbatina.“

„A šta je jače od batine?“

„Čovek, jer može da je prelomi.“

„A šta je jače od čoveka?“

„Starost.“

„A šta je jače od starosti?“

„Smrt.“

„A od smrti?“

S tim me je pitanjem zaterao ded u tesnac. Nisam znao, šta da odgovorim.

Ali ded me ozbiljno pogladi po čelu pa reče: „Od smrti je jače lepo i pošteno ime. Lepo ime ostaje i posle smrti. Čoveka sahrane, ali njegova dobra dela još se dugo spominju. Sve radi, sinko, kako te uči Bog i dobri ljudi! Što lepši spomen, to duže traje. Eto ti, šta je jače od smrti.“

Iz Nazorove čitanke.

30. Pjesma o Žigici žigavoj i Gredi gredürini.

Greda: Ōj, Žigo žigava, otkud tebi slava?

Žigica: Na meni je nešto, što ti nemaš: glāva!

Greda: Baš golēma glava! Kao da je nije!

Žigica: Ū njoj zmaj se krije, te svijetli i grije.

Greda: Ja sam greda gredürina;
 Majka mi je kladürina;
 A djed mi je hrastov direk,
 Da sam živa düg je vijek.
 Budüćnost me slavna čeka:
 Na lađi ću jambor biti,
 I plöviti put dalëka;
 Ja ću pöstat dva direka,
 Bälvan zä pod i duväre,
 Brv dugäčka preko bäre;
 Na plugu ću grëdelj biti,
 Ili stijeg pönositi.
 Ili, ili . . . ded ti kaži
 Mudra žigo mala!

Žigica: Oj bälvane i brvino,
 Stiježe, moste i direče,
 Znämen jesi tuđe sreće,
 Svejedno ti üvijek,
 Što od tebe grade:
 Vješala il' öltar,
 Kölijevku il' klade,
 Jämbor ili direk,
 Stijeg ili trüp:
 Ti si üvijek glüp!

— Dosta! — Greda rüknu
 Pa se dolje svali,
 Žigica se smrvi, sumpor se üpali,
 Plämeni se jëzik ü visinu vinu,
 I — pröguta plämen
 Suhu gredürinu!

Vladimir Nazor.

31. Gävanu.

Čëmu blägo bez broja i mjere?
 Čëmu časti — čëmu bijeli dvöri?
 Kad u grudim' nemaš prave vjere —
 Kad ti sřce zlöduh päkla dvöri.

Őteo bi sjājnom suncu zraku,
 Őpas' o bi njōme bijele dvōre,
 Da se sjaju u crnome mraku,
 Dā svijet vidi, ťto bogātaš mōre.

Őzalud se hvataš rajske grane;
 Vēlika je nēbeska dobrōta —
 Nije sunce istom za gāvane
 Nit' bi sjālo -- da nēma sirōta.

Őta bi dao zā tu zraku sunca?
 Svoje dvore, zlāto, lōvor — slavu
 Čāsti svoje ōd dna do vrhūnca —
 Tek vrh tvoje da se sjaje glave.

Őta je jedna sitna zraka ona,
 Őto je sunce iz svog žara prosu —
 Prema zrakam' bēzbroj miliōna,
 Őtono piju biser — sjajnu rosu? — —

Őta je sunce? — Tekar praška mala
 Prema sili — prema svijetlu raja,
 Őto je nā svod iz nebēsa pala,
 Dā nam svemir zracima ōsvaja.

Nemaš čime kupit sitne zrake —
 Cijeli svijet je možan kupit nije;
 Svakom sjaje do lēdene rake,
 Dōklen žije — dōtlen ga i grije.

Čim ćeš doći — kad ti klone glava —
 Pred nebeska vjēčno sjājna vrāta?
 Tāmo gine zlāto, čast i slava,
 Ključ su: djela plēmenita — zlāta.

Ivan Lepušić.

32. Sūza sirōtinje.

Gōrka li je suza ona,
 Őto sa oka mūtna pada
 Őto je lije sirōtinja
 S crne bijēde teška jāda.

Dīvno li je sŕce ono,
 Őto ōtire suze take,
 Őto bar časak usrēčuje
 Nēvoljnike, sirōmake.

Bogumil Toni

33. Бурa нa мору.

Бурно море побeснило,
Нагрдило сиње лице,
Све се живо с њега скрило,
Све утeкло — све oтплови,
До jедине бурне птице:
Гaлебови . . .

И страшно је послушати
Љуте буре хук и бес,
И страшно је погледати
Бурног мора скок, потрес:
Џзбуњено,
Џзмуњено,

Заљуљује силним током,
Горостасне мутне вале
Преко стена и обале.
Хуји,
Бруји,
Распиње се,
Пeнуши се,
Раздире се
Од силне
И потреса
Па подиже у висине
Од помаме и од беса
Вал на вале до небеса . . .

Стеван Каћански.

34. Vatra na brodu.

Dva dana gõnila ih oluja. Valovi kõ gore; izmoreni se brod jedva dr̃zao. Svuda naokolo tũtnjilo ũzburkano more, a nebom se valjahu crni oblaci.

Ūveče dr̃ugoga dana, kad je oluja nešto popuštila, približi se kapetānu krmilar Tomo, pa će mu: „Kāpetane, brod gori!“

Kapetan problēdi. Jedrenjača je bila křcata ũgljenom, a more ođnelo sve čamce za spasāvanje. Zapõvedi, da se donesu štřcaljke. No čim se otvõrila ũtroba broda, sunu iz nje stup plāmena i dima. Što je više ũ brod dõlazilo vode, to je oganj bi-vao jači.

Uto se u velikoj daljini nā levo ũkaza kula svētilja. Videći, da ne će biti moguće utřnuti vatre, kapetan ođredi, da se ũpravi prema õnome svetlu. Onda põhiti na pramac, da obõdri momčad i pũtnike. Na křmilu oštāo Tomo i ravnao brodom po zāpovedi kapetānovoј. Vetar nije bio põvoljan, pa se brod põlako micao nāpred. Međũto je već krma bila sva u ognju. Plamen je već ližao tlo pod Tominim nõgama, a vetar je nanõsio nā nj õblake crna i zagušljiva dima. Uto zatũtnji ispod Tominih nõgu silan prāsak. Brod se ũžasno põdrma, a u zraku se rāzlije gusta kiša svetlih iskara. S pramca zaõri ũ noć strašan krik. „Põgibosmo!“ zastēnjali putnici misleći, da je Tomo nastrādao, ā brod

ostao bez krmilāra. Ali Tomo se držao čvrsto nā svome mestu. Već je dobio nekoliko ōpeklina na licu i rukama. Ljuto ga pale te ōpeklina. A ima i drugo, što ga muči. On zna, da nē može više nitko k njemu, jer je oganj zāhvatio svu krmu. Zna, da mu svaki čas preti opāsnost, da polēti ū zrak. A spas je ipak blizu — na dohvātu. Eno tu nedalēko pružio se komad ōtkinute daske. Nā njoj bi se mogao spasti. Ali na pramcu imāde ljudi, koje tākođer treba spasti. — I Tomo stoji čvrsto na krmilu.

Kātarka se na krmu prevālila, tek što ga nije poklōpila. Ōstala je još ona na pramcu. Gornja jedra dobro nose: brod se bliža svētioniку. Ali gle nēsreće! Plamen zāhvatio Tomine noge. No on još ne pōpušta. Zā sreću vetar dunuo jače i brod krenu u ūvalu, gde će se nasūkati. Sada nije mogao ni Tomo da više izdžri. U času, kada ga već vatra svega zāhvatila, skoči nēvoljnik ū more. Teškom mukom dōpliva dō obale, a još se i teže izvūče nā suho. Nā telu je od ōpeklina ōsećao strašne bōlove. Nije mogao ni ūstati ni zvati ū pomoć. Ujedāred ga ōstavila svest.

U isti mah grnula lađa ō žal. Svi se spāsoše. Malo su zatim brodolōmci našli svoga spāsitelja — jūnačkoga krmilāra Tomu. Kad je sřčani mornar otvorio oči, svi su prōplakali ōd radosti. Tomo je mnogo pretřpio ōd bola. Nije više bio spōsoban zā rad. Ali su se ti putnici pōbrinuli zā nj i svome spāsitelju obezbēdili život.

Iz Nazorove čitanke.

35. Пō мору.

Једна од најлепших благодати, којом је Бог хтео обдāрити југослāвенски народ, то је наше прēкрасно Јадранско море, које залева и плаче нашу дōмовину са зāпадне стране. Јадранско је море наша највећа срећа, наш најлепши урес, највеће бōгатство, наше трговиште ōтворено с тисућу лука. По Јадранском мору ми смо на једном од најзгоднијих пōложаја свега света, и зато није чудо, што се многи други нāроди лāкоме зā њим, као што се и у давњини збйвало. А што је главно, и зашто морамо лубити Јадранско море, то је, да је оно најјачи бедем наше слобōде, без које би нас у тужним дāнашњим приликама нēстало с пōвршине света, да се разнāродимо и ūтопимо у вāловљу тўђинства, које нас

сă свих страна бије. Из његових валова, с његових ђтока, из његова прѣморја као да се ўздиже понос југославенски. На Јадранском је мору сва наша сила, на њему је сва наша будућност, можда славна, као што је била прошлост за времена краља Тѣмислава, када је по њем плѣвило двеста хрватских ратних брѣдова.

Анте Тресић Павичић.

Питања: Која је најлепша благодат нашега народа?
Због чега нам је Јадранско море највећа срећа?

Оно је наше, а лакоми ли се тко за њим?

Је ли Јадранско море гроб или бедем наше слободе?

Када је била на њему славна наша прошлост?

Какова ће нам бити будућност, кад на јадранском мору одбијемо валове туђинства?

„Море дивно, море свето,
Прѣд нама се шириш ето
Као тајна коб,
Љуљачка си кому мила,
Кому хладан гроб.“

Петар Прерадовић.

36. Mornāri.

Vračaju se izmoreni,
žarkim suncem ōpaljeni,
vrāčaju se išibani i olūjom i nēverom,
plōvili su svakim smjērom,
al' prēd okom vījek im stāla
mila slika rōdnog žala.
Kad je oluj šib'o more,
gledali su lōmne gore,
mala sela
mirna bijela,
i gradiće na visini,
skromne crkve u nizini — —
Kući, kući,
bio im je ūzdah vrūći . . .
. . . I eto ih gle na žalu,
pāle lūlu prostu, malu,

i rēdaju sve orkāne,
 svaku slotu, gorke dane:
 — Sjećaš li se, kume Ivo,
 plēsalo se divlje, živo
 baš na Manši*?! — — — Majka stara,
 a ono kod Gibraltara? —
 Ā ti ljudi
 divske ćudi,
 i te ruke
 iza muke
 vrātiše se izmućene
 u rōdene tihe dvōre,
 da im ćuju ūspomene
 i slūšaju rāzgovore..

Rikard Katalinić Jeretov.

37. Српкиња.

Није давно било, кад је нашом лепом земљом завладао
 нѣпријатељ. То је било наше робовање. Горко смо се мучили
 и патили, а многе, многе нѣвине жртве падале су на дому, као и
 на бојном пољу.

Светли су то примери, децо моја, којима се Српство дичи
 и поноси, па треба да их се и ми каткад сетимо, да би их
 сачували од заборава.

На жељезничкој станици, у селу Б., била је њстакнута
 црна застава. Чуди се свет и пун страха погледа у заставу,
 али нитко не сме ништа да пита. Прође туда и девојка Смиља,
 која је била позната у целој околици као одважна Српкиња.
 Она застаде, погледа у заставу па онда упита војнике, који
 су се ту дѣсили: „Је л' море, а што ће вам тај црни барјак?“
 Рѣкоше јој да је умро аустријски цар.

Девојче се рѣзјари: „Бог с вама, а што се тиче нас
 швапски цар! Вешајте ви црњило код ваших кућа, јер наш
 је краљ, хвала Богу, жив и здрав.“

Тек што је довршила ове речи, један је војник удари
 кундаком тако снажно, да је посрнула.

* Manša = kanal le Manche.

Прогласише је за комиту, и баџише је у влажну и мрачну апсану. Три дана не дадоше јој ни мрве хлеба. Четвртога дана донесоше јој неку прљаву чорбу, коју она није хтела ни окусити. Изведоше је на саслушање, и тада јој наредише да у пратњи три војника са бајонџама, сама, лично, њстакне црну заставу и на својој кући.

Девојка стеже пџснице, шкрину зубима, па мрко погледа у црну крпу коју су јој пружали и рикну, као рањена лавица: „Никад! Никад ја то не бих учинила, па да знам, да ћете ми сад одмах обе руке посећи. Ама људи шта ви мислите, кога су оставила наша браћа овде! Зар ѡздајице? Не богме, па нек буде што хоће! Ја то не смем учинити, јер би ме проклео Бог и крв моје браће, коју ви убијате. Ја . . .“

Не дадоше јој да доврши. Баџише је поново у подрум и мучише као најопаснијег комиту.

После два три дана нађоше је обешену; својим шарџним ткањницама, које је некада ткала, сада је одузела себи живот.

Њена српска душа није ни хтела ни ѡмела да сакрије, колико силно мрзи крвнике своје браће, дѡшмане народа свог.

Дар. Госићка

Boj se ѓnoga, tko je viko
Bez golema mrijet' jada.

Iv. Mažuranić.

38. Duša srpskog borca.

Niz stĳmeni Kajmakčalāna drumom lāgano idu dva vojnika: jedan Srbin i jedan Būgarin. Jedan jaše, drugi ide peške i vodi konja. Bugarin je zarobljenik, a Srbin je njegov praĳtilac i sprovdnik.

Komāndant ima lepu nāviku da često obilazi svoje vojnike, da vidi šta rade i kako žive. Šećući laganom drumom, posle rada, on još iz daljine šgleda ovu dvojjicu vojnika. Ali ga prizor veoma iznenadi: nije zarobljenik bugarski onaj koji pešači i vodi konja, nego njegov sprovdnik ide peške, a Bugarin, zarobljenik, jaše na konju. Kad su zarobljenik i sprovdnik stigli pred komandanta, obōjica stādoše i propisno pozdraviše starēšinu.

Vōjvoda ѓslovi vojnika:

— Kō ti je ovaj na konju?

— To je bugarski zarobljenik, gospodine — vöjvodo, — odgövari vojnik.

— Pa zar ti, da mu vodiš konja i da ideš peške, a on se posadio kao äga na konja?

Vojnik se malo zbuni, ali se odmah pribra:

— Ama, znam, ja sam jahao, a on je pešadio i konja mi vodio. Ali usput videh da je malaksao i jedva se vuče, samo što ne izdahne. . . . Dvaputa me molio, da ga ubijem . . . a ja kô premišljam: što da se muči, dosta se namučio, i on je božje stvorjenje . . . dođe mi ga žao, te tako ja sjašem, a njemu dām da pojaše, da se malo ökrepi.

Vojvoda mahnu rukom. Oči mu zasvjetleše čudnim sjajem: — Hajde, prolazite!

A dubok pogled ispod visoka čela, pođe nekuda u daljinu prema planinama, gde se vode ögorčene borbe. M.

39. Kösovka djëvojka.

Ūranila Kösovka djëvojka,
 Ūranila rāno u nëdjelju,
 U nëdjelju prije jarka sunca.
 Zasukala bijele rukāve,
 Zasukala do bijelih lakāta,
 Na plëćima nosi hljeba bijela,
 U rukama dva kondira zlatna,
 U jëdnome lađane vödice,
 Ū drugome rümenoga vina;
 Ona ide na Kosovo ravno
 Pa se šeće po razboju mlada,
 Po rāzboju čëstitoga kneza,
 Te prevrće po krvi junāke;
 Kog junāka u živötu nađe,
 Ūmiva ga hlāđanom vödicom,
 Pričëšćuje vinom crvenijem
 I zālaže hljebom bijelijem.
 Nāmjera je nāmjerila bila
 Na junāka Örlovića Pavla,
 Na knëževa mlada barjaktāra,
 I njega je našla u živötu,

Dėsna mu je ruka օdsječena
 I lijeva noga do kօljena,
 Vita su mu rebra izlomljena,
 Vide mu se džigerice bijele;
 İzmiče ga iz te mnoge krvce,
 Ūmiva ga hlāđanom vօdicom
 Pričēšćuje vinom crvenijem
 I zālaže hljebom bijelijem;
 Kad junāku srce zāigralo
 Progօvara Ōrloviću Payle:
 „Sestro draga, Kօsovko djęvojko!
 „Koja ti je golęma nęvolja,
 „Te prevrćeš po krvi junāke?
 „Koga tražiš po rāzboju mlada?
 „Ili brata ili brātučeda?
 „Il' po grijehu stara rօditelja?“
 Progօvara Kօsovka djęvojka:
 „Dragi brate, dęlijо nęznana!
 „Ja օd roda nikoga nę tražim:
 „Niti brata, niti brātučeda,
 „Ni po grijehu stara rօditelja;
 „Mօž'li znati, dęlijо nęznana,
 „Kad knez Lāza pričēšćiva vojsku
 „Kod prękrasne Samօdreže crkve
 „Tri nędjelje trides't kāludera?
 „Sva se srpska pričēstila vojska,
 „Nājposlije tri vօjvode bojne:
 „Jedno jeste Milošu vօjvoda
 „A drugo je Kօsančić İvane,
 „A treće je Tօplica Milane;
 „Ja se ondje desi na vrātima,
 „Kad se šeta vօjvoda Milošu:
 „Krasan jūnak na օvome svijetu,
 „Sablja mu se pօ kaldrmi vuče,
 „Svilen kālpak, օkovano perje,
 „Na junāku kօlasta āzdija,
 „Ōko vrata svilena mārama,
 „Ōbazre se i pօgleda nā me,
 „S' sebe skide kօlastu āzdiju,
 „S' sebe skide, pa je meni dade:

„„Nā, djěvojko, kōlastu āzdiju
 „„Po čěmu čěš mene spoměnuti,
 „„Po āzdiji pō imenu mōme:
 „„Evo t' idem pōginuti, dušo,
 „„Ū taboru čěstitoga kneza;
 „„Moli Bōga, draga dušo moja,
 „„Da ti s' zdravo iz tabora vratim,
 „„A i tebe dobra sreća nađe,
 „„Ūzet ću te za Mīlana moga,
 „„Za Mīlana Bogom pōbratima,
 „„Koj' je mene Bogom pōbratio,
 „„Višnjim Bogom i svetim Jōvanom,
 „„Ja ću tebi kum vjēnčani biti.““

*

„Zā njim ide Kōsančić Īvane,
 „Krāsan jūnak na ōvome svijetu,
 „Sablja mu se pō kaldrmi vuče,
 „Svīlen kālpak, ōkovano perje,
 „Na junāku kōlasta āzdiya,
 „Ōko vrata svīlena mārama,
 „Na rūci mu burma pōzlaćena,
 „Ōbazre se i pōgleda nā me,
 „S ruke skide burmu pōzlaćenu,
 „S ruke skide, pa je meni dāde:
 „„Nā, djěvojko, būrmu pōzlaćenu,
 „„Po čěmu čěš mene spoměnuti,
 „„A po burmi pō imenu mome;
 „„Evo t' idem pōginuti, dušo,
 „„Ū taboru čěstitoga kneza;
 „„Moli Boga, moja dušo draga,
 „„Dā ti s' zdravo iz tabora vratim,
 „„A i tebe dobra sreća nađe,
 „„Ūzet ću te za Mīlana moga,
 „„Za Mīlana moga pōbratima,
 „„Koj' je mene Bogom pōbratio,
 „„Višnjim Bogom i svetim Jōvanom,
 „„Ja ću tebi rūčni djever biti.““
 „Zā njim ide Tōplica Mīlane,
 „Krāsan jūnak na ōvome svijetu,

„Sablja mu se počkaldrmi vuče,
 „Svilen kálpak, ökovano perje,
 „Na junāku kólasta āzdiĵa,
 „Öko vrata svilena mārama,
 „Na ruci mu kōprenu öd zlata,
 „Öbazre se i pögleda nā me,
 „S ruke skide kōprenu öd zlata,
 „S ruke skide, pa je meni dāde:
 „„Nā, djevojko, kōprenu öd zlata,
 „„Po čemu ćeš mene spomēnuti,
 „„Po kōpreni poč imenu mome:
 „„Evo t' idem pöginiti, dušo,
 „„Ū taboru čestitoga kneza:
 „„Moli Boga, moja dušo draga,
 „„Dā ti s' zdravo ĵz tabora vratim,
 „„Tebe, dušo, dobra sreća nađe,
 „„Ūzet ću te za vĵernu ljubovcu.““
 „I ödoše tri vöjvode bojne:
 „Njih ja danas po rāzboju traĵim.“
 Al' bēšĵedi Örloviću Pavle:
 „Sestro draga, Kōsovko djēvojko!
 „Vidiš, dušo, ona koplja bojna
 „Pōnajviša a i pōnajgušća,
 „Öndje ĵ' pala krvca od junāka
 „Tā dōbrome konju dō stremena,
 „Dō stremena i do uzēndĵije,
 „A junāku do svilena pāsa,
 „Öndje su ti sva tri pöginula;
 „Već ti idi dvoru bĵjelome,
 „Ne krvāvi skuta i rukāva.“
 Kad djēvojka sāslušala riječi,
 Proli suze niž bijelo lice,
 Ona ode svom bĵjelom dvoru
 Kūkajući ĵz bijela grla:
 „Jao jadna! hūde ti sam sreće!
 „Da se, jadna, za zelen bor hvatim,
 „Ī on bi se zelen osūšio.“

40. Ruski čovek.

Godine 1912. slāvila je Rusija stogodišnjicu bitke kod Borodina, gde je odbila velikoga Napōleona s najvećom svojom saveznicom zimom. Bilo je tu svēta kao i mravi. Jednoj gōsposdi iz Moskve ukradoše ũ stisci novac, pa nije imala čim da se vrati kući. ũ brizi i neprilici lūtala je ōvamo i ōnamo, nē bi li našla koga pōznata, ali sve ũzalud. ũmorna i gladna zaũstavi se na rāskršću i stane gorko plakati. „Što se dōgodi, moja gōlubice?“ začu se dũboki glas. ũplašena ōkrene se i opazi staroga seljāka, koji je prijazno nagōvori i kome ona suznih ōčiju ōtkrije svoju nepriliku. Seljak se zāmisli i svojim suhim, kvrgavim prstima pōgladi bradu, koja mu je sēzala dō pasa; onda izvadi kožnu kesu, sakrivēnu na prsima i nābroji joj svojim tvrđim i izrađenim prstima jedan rubalj u samom bakru, sve kopejku po kopejku. „ŀtkale ste?“ pita gospođa seljāka, a seljak pokaže rukom u daljinu. Izdalēka, iz južne Rũsije dōđe peške u Borodino, ōtkale će se opet peške vratiti. „Gde ću vas opet naći?“ zāpita gōsposda. „Ah što, moja golubice,“ reče seljak kao u neprilici, „mi se zaista nē ćemo više videti, moja golubice,“ i nēstane ga među svetom.

Kōd kuće je stari seljak mnogo pripovēdao o velikoj slavi kod Borodina, a nīkome nije kazao, kako izbavi gospođu iz neprilike; ali ō tom je mnogo pripovēdala gospođa, pa sam i ja to dočuo, a milo mi je, što se to priča.

Davorin Trstenjak.

41. Počast ženama.

Crnōgorske žene i dēvojke u ratu za oslobođēnje g. 1913. donōsile su na ratište vojsci hranu i mũniciju. Kad je ũstrebalo, one su pomāgale i mužu i bratu i ocu, a hvatale su se i puške i pucale. Pō pet stotina bilo ih je u isti čas na bōjištu. Turci su ōsobito nā njih nišanili, pa ih je mnogo palo. Da žene nē ginu, nāredi kralj, da nijēdna žena nē sme preblizu na ratište. Žene su opet išle ũ vatru, hvatale se ōružja, pomāgale ranjenicima i odnōsile mrtve i ranjene.

Među silnim crnogorskim stēnama sũsretne kralj dugu pōvorku žēna, gde nose ranjenike: mũževe i braću. Sve šute, nekima su ōborene glave, ali nē plaću.

Kralj stane, gleda, kanuše mu suze i skine ženama kapu. ŀdonda su žene opet slōbodno dōlazile na bōjište.

Davorin Trstenjak.

42. Смрт мајке Југовића.

Мили Боже, чуда вѣликога,
 Кад се слѣже на Косову војска!
 У тој војсци девет Југовића
 И десети стар — Јуже Богдане;
 Бога моли Југовића мајка,
 Да јој Бог да очи соколове
 И бијела крила лабудова,
 Да одлѣти на Косово равно,
 И да види девет Југовића
 И десетог стар — Југа Богдана.
 Што молила, Бога домолила:
 Бог јој дао очи соколове
 И бијела крила лабудова,
 Она лети на Косово равно,
 Мртвих нађе девет Југовића
 И десетог стар — Југа Богдана,
 И више њих девет бојних копља,
 На копљима девет соколова,
 Око копља девет добрих коња;
 А поред њих девет љутих лава.
 Тад' завришта девет добрих коња,
 И залаја девет љутих лава,
 А закликта девет соколова;
 И ту мајка тврда срца била,
 Да од срца сузу не пустила,
 Већ узима девет соколова,
 Пак се врати двору бијеломе.

*

Далѣко је снахе угледале,
 Мало ближе пред њу ишѣтале.
 Закукало девет удовица,
 Заплакало девет сиротица,
 Завриштало девет добрих коња,
 Залајало девет љутих лава,
 Закликтало девет соколова;
 И ту мајка тврда срца била,
 Да од срца сузе не пустила,
 Него тјеши девет удовица:

„Не тугујте моје нѣвјестице!
Хвала Богу на његову дару,
Ја их млада ни рѣдила нијесам,
Да ми леже на меку душеку,
Већ да бране земљу од душмана.
Не плачите, моје кћерце драге,
Ак' и јесу одлѣтјели ждрали,
Остали су птићи ждраловићи,
Хранит ћемо птиће ждраловиће,
Наше племе погинути не ће,
Наши двори пусти остат не ће.“
Кад је било ноћи у поноћи,
Ал' завришта Дамјанов зѣленко.
Пита мајка Дамјанову љубу:
„Снахо моја, љубо Дамјанова!
Што нам вришти Дамјанов зѣленко?
Ал' је гладан пшѣнице бјѣлице,
Али жедан воде са Звѣчана?“
Проговара љуба Дамјанова:
„Свѣкрвице, мајко Дамјанова!
Нит' је гладан пшѣнице бјѣлице,
Нити жедан воде са Звечана,
Већ је њега Дамјан научио
Дѣ по ноћи ситну зоб зѣбати;
Од по ноћи на друм путѣвати;
Пак он жали свога господара
Што га није на себи дѣнио.“
И ту мајка тврда срца била,
Да од срца сузе не пустила.

*

Кад ујутру данак освануо,
Али лете два врѣна гаврана,
Крвава им крила до рамена,
На кљѣнове бијела пјена тргла;
Они носе руку од јунака
И на руци бурма позлаћена,
Бацају је у криоце мајци;
Узе руку Југовића мајка,
Окретала, прѣвртала њѣме,
Па дѣзивље љубу Дамјанову:

„Снахо моја, љубо Дамјанова!
 Би л' пџзнала, чија ј' ово рука?“
 Прогџвара љуба Дамјанова:
 „Свѣкрвице, мајко Дамјанова!
 Ово ј' рука нашега Дамјана,
 Јера бурму ја пџзнајем, мајко,
 Бурма сѧ мном на вјѧнчању била.“
 Узе мајка руку Дамјанову,
 Окретала, прѣвртала њџме,
 Пак је руци тихо бѣсједила:
 „Моја руко, зѣлена јѧбуко!
 Гдје си расла, гдје си йстргнута?
 Ти си рѧсла на криџцу моме,
 Истргнута нѧ Косову рѧвном.“
 Ал' ту мајка одџлет не могла.
 Кџлико се ражалила мајка,
 Од туге јџј живо срце пуче
 За својижех девет Јџговиѧа
 И дѣсетим старим Југ — Богдѧном.

Народна песма.

43. Кџзаѧки конј.

Nitko se nije tako i toliko sprijateljio s konjem kao Kozak. On nauči konja takvim rđdnjama, da mu se ѧovek mora dĳiviti. Konj na dani znak леже i ųstaje, pada i џdlazi, diже se na zadnje noge i ųчини se mrtav — samo што ne ųme govѳritи. Kozak voli konja kao prijatelja, nѧгује kao dete, pџstupa s njim kao s bratom. A i konj razųme i voli svoga gospodĳara.

Jedne noѧи преде грѧницу нѧкакav нѧмаѧки криџмѧар u nĳmerи da neшто прокриџмѧари. Bio je blizu грѧнице. ѐ pazi ga kozak, straжar. On ųštине konja zѧ desno uho i za нѧколико minųta kriomѧar je bio u kџzaѧkim rųkama. Razorųжа ga i pџtera u pџgraniѧnu strѧжarnicu. Išli su nekih ѧetvrt sata preko грѧнице: nemaѧки kriomѧar napred, spѳtiѧuѧи se, a zѧ njim kozak na konju. Kriomѧar je mislio samo jedno: kako da se izvųѧe iz ove bede, jer zna šta ga ѧeka, kad ga kozak dovede pred zapovednika. Tetųra se kriomѧar preko granice. Najedĳmput ga kozak zaųstavi i reѧe mu: „Znaš šta, ti si ųmorан. Pѳjaши malo moga konja, ѧ ja ѧu peшѧiti.“

Kriomčar jedva dōčeka i ūzjaha kozačkog konja. I u času mu sinu misao da se spase: da pōbegne. Pa kako pōjaha konja, pōtera ga iz sve snage. Konj polēte kao strela.

Kozak se začudi drskosti kriomčāra; ali se nē zbuni niti dōhvati rukom zā pušku. Zādovoljno i s ōsmehom pōsmatra begūnca kako brzo izmiče. — Ah, nēsrećo jedna, tō li ti hoćeš! Čekaj sāmo!

Kad je kriomčar podalēko izmakao, kozak izvūče pištaljku i tri puta snažno zavzviđi. Konj, koji je dotle napred jurio, čuvši pisak gospodāreve pištaljke, pōznati glas, — u trenūtku se ōkrete i u nājbržem galōpu dōjuri natrag svom gospodāru, nō-seći na grbini svojoj zaprēpašćenoga kriomčara, koji nije mogao doći sebi ōd straha.

Čim konj dojuri, stade pred gospodara zādovoljno ržući.
— Dole! viknu kozak kriomčaru.

Ovaj siđe s konja i mōljaše za ōproštaj.

Kozak pōnova uzjaha svoga konja i rāzdera se na kriomčāra:

— Napred u strāžarnicu (karāulu)!

M.

44. Lijepa naša dōmovino!

Lijepa naša domovino,
Oj jūnačka zemljo mila,
Stare slave djēdovino,
Da bi vazda srećna bila!
Mila kano si nam slavna,
Mila si nam ti jēdina!
Mila, kuda si nam ravna,
Mila, kuda si planina.

Žanju srpi, māšu kose,
Djed se žuri, snōplje broji;
Škriplju vozi, brašno nose,
Snaša prēduć čedo doji;
Pase marva, rog se čuje,
Oj, oj, zveči, oj u tmīne,
K ognju star i mlad šetuje,
Evo naše domovine!

Vedro nebo, vedro čelo,
Blaga prsa, blage noći,
Toplo ljeto, toplo djelo,
Bistre vode, bistre oči,
Velje gore, velji ljudi,
Rujna lica, rujna vina,
Silni gromi, silni udi:
To je naša dōmovina!

Teci Savo, Dravo teci,
Nit' ti Dunav silu gubi,
Kud li šumiš, svijetu reci,
Da svoj narod Slaven ljubi:
Dok mu njive sunce grije,
Dok mu hrāšće bura vije,
Dok mu mrtve grobak krije,
Dok mu živo srce bije.

Antun Mihanović

45. Сѡва.

Ријѣко свѣтих чўвства наших!
 По зѣлену тѣци сѡгу,
 Те дївотно срѣбром пѡши
 Пѡстојбину браће драгу!
 Тѣци, плїни низ полоје
 Те ѡтплини нѡше јѡде;
 Рѡду кѡзуј пјѣсме моје
 Да за Дѡмовину знаде.

Иван Трнски.

Дивна ли је земља сўседна нам Крањска, а пѡнајдївнија северна јој страна, коју Словенци зѡву „Горењско.“ Ў тој братској земљи, која није толика, кѡлико наша Слѡвонија, има безбројних природних красѡта. Ту је нїкнула пѡзната песма, која слави лепѡту „Бледскога језера“; ту је „Бѡхињско језеро“, ту „Пѣричник,“ један од најкраснијих слѡпова, што их познамо, па је у Крањској и ѡзвор Саве, те најзнаменитије хрватске рѣке. Ако си пѡсетио красно „Бледско језеро“, тад не пропўсти, да не би походио и Бохињску дѡлину, што лежи међу висѡким ѡлпинским бреговима, међу којима се разлило и „Бохињско језеро“ на уру далѣко, ѡкружено шумом црногѡрице, у којој расту вите јеле и омѡрике. Бродар ће те повѣсти на чамцу, а вѡзећи се чујеш тајни шўм и све то јачу бўку, док међу шумским зелѣнилом не зѡгледаш срѣбрни трак — слап Сѡвице. Ѣкомита, 75 метѡра висѡка стѣна заўстави путника, низ коју се руши Сѡвица сѡ два слапа, брујећи и грмећи, да ти се земља под нѡгама тресе.

Нѡ сунцу се вода прѣлева попут драгуља и бїсерја, дршће у зрѡку као нѣбеска дўга, те пѡкрива цео крај тѡнахном кїшицом. Дигнеш ли двадесет корѡка далѣко ѡд слапа чашу ўвис, нѡпунит ће се доскѡра вѡдом, а који су је пили, веле, да је то душа од воде, да је то бисер-вода. Висѡко иза ѡзвора Сѡвице прѡтеже се гѡло, шест сѡти дўго, камѣнито, пўсто и мртво поље, које нас пуно сећа на хрватско Прїморје. Изнад тога поља удївљује путника величѡнствени Трїглав, што се диже нѡ три глѡвице 2865 метара висѡко. Нѡ том пољу ѡма седам језѣра, која су међу собом спѡјена; пѡследње језеро руши се у дубїну те провѡљује нѡ два ждрела као Сѡвица, прѡтичући Бохињско језеро.

Сава има два извора: Бохињску Савицу и Пёткоренску Савицу, које се састају недалёко градића Радољице, отварајући сребропону Саву.

Сава тече самим славенским земљама, она је река славенска.

Тече Сава од Трйглава
Из славенског завичаја;
Од Трйглава до Дунава,
Три плёмена к једну спаја.

(Иван Трнски).

Драгутин Хири

46. Soča.

Krāsna si, bistra kći planīna;
Prirode žar u tebi sja,
Prōzirnih kad ti sred dubīna
Olūje gnjev nē muti dna.
Krāsna si gōra kći.

Tvoj brzi tok kō hod je lak
Plāninskih djěvojaka,
I jāsna si kō gorski zrak,
A glāsna si kō ť pjev jak
Plāninskih zor — momaka.
Krāsna si gōra kći.

Rād gledam tvoje žive vode,
Vālove tvoje zēlenmodre:
Sva tāma trāvā na planīni,
Sva vędrost rūjnoj u visīni
Lijepo se ũ njim' slila;
U rosi vīsa plāvetnih,
U rosi gōra zēlenih
Ljepōtu ti si pila.
Krāsna si gōra kći.

Ti znānica si meni draga!
Kad šumiš gōrskih iz dūbrava,
Nosiš mi s milog rodnog praga
Cjělova brēme i pōzdrava.

— Po rāvni ovoj tužno strūjiš . . .
 Oj kako glāsno, ljupko brūjiš,
 I čvrsto, krepko poskākujesh,
 Dok gōram' hitaš i pūtuješ!

Kad put svoj ūtreš na ravnine,
 Zašto te živa radost mine?
 Što plaziš kano izmorena?
 Što plačeš, bolna, rāstužena?
 Oj teško, teško ti ōstavljāš
 Kōlijevku gorsku vāla svoga!

Zar znadeš, da sad vodu vāljaš
 Ūz groblje roda slōvenskoga?
 I dvōjak bol nam tŕpjjet znaš,
 Ti tužna, ali časna!
 Ōgromna kāno suza sjaš,
 Al i ko suza — krāsna!

Krāsna si, bīstra kći planīna;
 Prīrode čar u tebi sja,
 Prozirnih kād ti sred dubīna
 Olūje gnjev ne muti dna.

Po slovenskom od Simon Gregorčiča.

47. Probūdit će se lāv.

Pusto istarsko selo bēz crkve i škole. Ūokolo sama beda. Sirōmašni se narod muči i kinji, da štogod zāvredi. Onda dođe bēzdušni lihvar, pa mu sve otme. A kad nē može dā plati, onda ga pŕiveže ūza se, da za nj tegli, da se za njega troši i mŕcvari.

I krv mu pije, tuče ga ū dušu, grdi mu jezik, blati mu ōbičaje, goni ga i do živōtinje ponīzuje. I tako u našem čōveku trne svest i trne — i dođe dan kad i on sam izgubi svaku nadu u bolji život, kad ga ōbuzme tužan ōsećaj, da je on na svetu samo zato, da tūđinu služi, da ga sluša, da ga se boji, da pred njime strepi.

Onda dođe dan — i u njegovu selu ōdjekne lōpata: eto, došli ljudi i pōlažu ūgaljni kamen, a na njemu dižu zīdove visoke i bele. I meću krov, a nāda nj tornjić sa zvoncem, koje će

jednog jutra odbiti u drago, rođeno nebo svoje tanke, srebrne zvuke — i na njegov će glas doléteti jato vesele, male dece, da se okupi oko učitelja ili učiteljice i da guta novu do tada nikada nečuvěnu reč . . .

Í naš će ũbogi čovek glědati i slušat će, kako se iz bele, suncem blagoslōvljene družbine kuće razležu tanki glāsovi detinje pesme:

Gde ptičice milōglasnim glasom pevaju: Tu je moja dōmovina — tu moj mili stan . . .

A čut će se i drugi glāsovi: o slobodi, dostojānstvu čoveka, o časti nārodnoga imena . . . I on će prisluškivati i stati ko skāmenjen. Onda će se i u njemu krenuti nešto. Zadržtat će davno obamrle žile, zaigrat će u njemu duša, žilama prostrūjiti snaga, probudit će se u njemu čovek, naš čovek, Jugoslāven — i kad vidi, kad se seti, što je sirōta sve prošao i što je sve prepătio, stisnut će zube, zgrčiti pesti — i jednim će mahom stresti sa sebe srāmotan jaram, koji ga tišti.

Viktor Car Emin.

48. Istra zove Marka.

Huji vetar i kipi magla u puljskome zātonu. Nove āveti niču iz zemlje, hrle sa dalēkih gora i poljāna, stižu u pōvorke i jata k mrtvome junāku. To su dusi starih istarskih kmětova. Na njima je sto trāgova ũporna rada, teške rābote, plēmickoga biča, gladi, žeđe i golōtinje.

— Krāljeviću Marko, gle što učini ōd nas sila i nēpravda. Iskrčismo sve gore te naše zemlje, izōrasmo sva polja, natōpismo je našom krvi i našim znojem, ali gvōzdjeni su ljudi gāzili pō nama, ubijali nam nadu, pōganili nam veru i ponizivali ponos naš . . .

Čėznuli smo zā danom, u koji ćeš dā prodeš preko naših poljana kao zvezda preko neba. Očekivali smo te kao sunce, što će da nas ōgreje i ojūnači. Nādali smo se, da ćeš nam dōneti zvezdu na vrhu svoga koplja, zvezdu sjajnu i plāmteću, što rāzgoni tame i bodri klōnula srca. Bėjasmō kao mrtvo more, što čeka da ga ōšine krilo olūje, pa da onda ũskipi i đipne, da se propne i ustalāsa, i pōruši nāsipe, i progūta ōbale, i rāzlije se preko brēgova. Čėkali smo te mučāljiivi i tužni u tmurnim praskōzorzjima na vrhōvima hūmaca i gōra, ali ti nam nē dođe.

— junački tvoj duh ne prohūji kroz naša srca: ne dođe, junače, da ūsadiš mač u gredelj našega pluga za znak i znamen, da smo i trūdbenici i gospodāri rodne nam grude... Klōnusmo bez borbe i mrōsmo s gospodārevom petom za vratom... Kraljeviću Marko, što done, kaži, našim sinōvima i ūnučadi? Tužniji su i jādniји od svojih otāca i pradedōva. Išćupaše im srce iz nedara, oteše im dušu iz grudiju, pomrāčiše im i iskōpaše oba oka iz glave, pa lūtaju po tami i slede kao stado ovāca tuđe stope i pōzive.

Ūstani, junače, i pomōzi našim ūnucima! Još je vila po našim gōrama, a po brdimā i dōcima trave svākojake, ā najviše smilja i kōvilja. Daj, nek nam deca pōgledaju opet oćima po svetu, jer su jedna i nēsretna! — — Junače, oštani s nama, a kad dogōri do nokāta, ustat ćemo mi mrtvi da vōjujemo uz tebe pōslednju oćajnu borbu, da spāsimo — da ošvetimo!...

— Ostani s nama! kliću vile nāokolo.

— Ustaj i progovōri! stoji vapaj rōbova, galeōta i kmētova, trūdbenika nēvernoga mora i tvrde istarske grude.

Žestok srh prolēti telom mrtvoga junāka; pomāko je ruku, pōdupro se laktom o stenu i đipnuo nā noge. Strši ko ōrijaš na onom kamenu, širi ruke i gleda u āveti.

— Primāknite se, tužni i zabōravljени, da vas zağrlim sve skupa!... Grādite mi grōbnicu na ōvome žalu, ali neka bude kao kula, iz koje ću da bdejem nad vašom ūnučadi — neka bude kao ūtvrđen grad, iz kōjega ću da nāhrupim s druźbom svojom, kad kucne ćasak ūstanka i ōdmazde! — — —

Vladimir Nazor.

49. Pjesma o Istri.

Sliku milu Istre nāše
Ja ū srcu nosim svom...
Leži ravna i vřletna
Nā tom moru Jādranskom.

Sela su joj biser sitni
Na hālјini zēlenoj,
Grādovi joj tōke sjajne
Na dōlami šārenoj.

Glava joj je Ućka gora,
Buk vālova njen je glas,
Kitne šume i pašnjaci
Oko struka zēlen pas.

Raša, Mirna i Drāgonja
Teku žilam' nјezinim...
Gle ōtoke, djecu lijepu,
Na skūtima māćinim!

Istro naša, majko naša,
 Ū srcu te nosim svom.
 Najljepša si zā me zemlja
 Nā tom moru Jādranskom.

Iz Nazorove Čitanke

50. Хајдук Вељко ослобађа Црну Реку од Турака.

У почетку 1807. год., пошто Срби завладају Београдом, хајдук Вељко стане се молити Правитељствујушчем Сенātu да му даду допуштѣње да пређе на Криви Вир, да побуни Црну Реку или мали Тимок, и да отме од Турака. За тај посао он није йскао никакве друге помоћи до један барјак и отворено писмо да сваки човек од бегунаца или дошљака из оног краја, који хоће, може слободно с њим поћи на тај посао.

Понајвише ондашњих саветника српских нити су знали шта је Криви Вир, ни Црна Река, нити су тих имена пре чули од њега; зато су йзнајпре све разбијали, а кад им он досади молећи се сваки дан, онда рече Младен, који је најстарији био у Савету:

„Хајде, море, кад је тако навалио, да га пошљемо; па ако да Бог те отме што, добро, — распротранићемо земљу нашу, ако ли погине и пропадне, ми му нисмо криви, видиш да не ће да мирује, него ће отићи и без допуштѣња.“

И тако му даду барјак и отворено писмо, у коме га најменују бљуубашом, и допусте му да може сваки од дошљака из онога краја који хоће, поћи с њим слободно; и даду му још неколике стотине грџа новца и мало џебане.

Вељко сад с тим барјаком и писмом скупи готово стотину којекáквих бегунаца и бећара из онога краја, па удари с њима управо преко Кривога Вира, и дође у село Подгорац, те онде опколи некаквог бега у кули. Йстина да с бегом није било више од десѣтак до пѣтнаест душа, али је кула била тврда; зато му дању нису могли ништа учинити. А кад буде увече, Вељко нађе у селу неколико бӯради и каца, па их напуни сламом и сеном, и приваљавши под кулу, запали, те тако упали кулу. Кад кула стане горети, бег се преда, а Вељко га сӯтрадан са свима Турцима йспрати у Турску.

Кад чују остале сѹбаше и бѣгови по Црној Реци шта је било од овога бега у Подгорцу, одмах сви побегну у Видин и у остале околне градове и вѣроши, а Црну Реку оставе Вељку. Ма он не хтеде народ сав дизати на војску, као што је био обичај, него покупи још нешто бећара и самовољаца, а народу каже да сваки ради свој посао, а он ће их чувати од Турака, само да му војсци храну доносе; па се потом намести у некаквом селу да зјмује, јер је било још рано и био је снег љдарио.

Кад Турци љ том чују шта се ради по Црној Реци, и разбѣру да Вељко нема много војске, онда се из Видина пѣдигне неколико стотина Турака, и пођу на њега; а кад дођу на пѣследњи конак, па ће као сутра љдарити, онда он скупи све своје момке, па им рече:

„Браћо! Ми Турке овде не можемо чекати, јер је њих много више него нас; већ хјдемо, у име Бога, да ми ударимо ноћас на њих, па ако их како збунимо и рязбијемо, добро; ако ли им не могнемо ништа учинити, а ми ћемо ноћ на главу, па љ планину!“

И тада, пѣдигнувши све своје момке, ѣтиде, те се пѣлако привѣку и уђу љсред Турака, па уједампут сви ѣборе ватру љз пушака, и стану вѣкати турски:

„Бѣжите! Разби нас Хајдук Вељко!“ Турци се од пуцјаве и од вике онако иза сна смету, а коњи им се изоткјдају, па ударе преко логора и прекѣ њих, и тако Турци пѣбегну, који пешице, који бос, који голѣглав, а сав логор оставе Србима.

И од тада Вељко остане код Турака у свему ономе крају страшни неприятељ.

Вук Стефановић Караѣић.

На помена: Правитељствујушчи Сѣнат = љправна скѣпштина.

51. Petar Zrinski i Fran Krsto Frankopan na stratištu.

(Bečko Novo Mesto, 30. aprila 1671.)

— — — Na trgu i ѣkolo njega svuda muk. Pѣvetarce ispod sunca tiћano je lovѣrilo i nanѣsilo miѣmiris pѣroletnoga cveća i mlade trave s ѣkolnih livada. Sunce je već osvѣtlilo poloћvicu stratišta; krvnik je mirno odmѣtao svoj mać, koji sevnu,

dug i širok. Ljudi pōgledaju sat na tornju, vrata od ōružnice i onaj mač — pak svi pōgledi panu na onaj shod na pročelju ōružnice, na prvom spratu. Nā shod su izašli gradski sudac, njegovi prisednici i bēležnik kažnenoga suda Hanugel. Na bedemu sve se pripelo jedno nā drugo.

Još jedan hip, i škripnu teška vrata od ōružnice, trgne se mlado i staro, sve pridigne glavu, brūj polēti zrakom, pa opet grobni mūk . . .

Vrata su se otvorila, nā trg su stūpila dva seda kapucina, pōgnute glave, svaki nosi malo propēlo; zā njima ide kapētan von Ehr, pak deset kōpljanika, onda opet dva kapucina, jedan levo, drugi desno Petru Zrinskomu, koji lāgano stupa s propelom u rūkama. Sunce mu kruni otkrivēnu glavu, onu valōvitu crnu kosu, na modroj dōlami blīstaju se krupne tōke. Korak iza njega ide sluga Tardić, pa opet deset kōpljanika.

Na kapetānovu zāpoved svi stanu pred oružnicom, netom su izašli iž nje.

Beležnik kažnenoga suda pročita ōsudu sa shoda jakim glasom, pak javi, da je stiglo pomilovānje od prēmilostivoga cēsara i kralja Lēopolda I., da se osuđeniku nē će ōdseći dēsница.

Petar pōmisli na Frana, zāhvalno pōgleda put neba.

Gradski sudac slomi sada jedan štapić i baci ga sa shoda nā trg.

Na kapetanovu zapoved krenu prema stratištu.

Sve su oči ōprte u Zrinskoga, svi se čude njegovu spōkojnom licu, koje prōseva neizmernom dobrōtom i milōtom, onāko blede, onako svete, jer njegova bledōća zānosi na onu vĕlikih mŭčenika. Iz dubōkih ōčiju proviruje mu neka svetla nādzemna snaga, jer dok idu lagano trgom, on nē vidi nego malo propelo, on nē čuje reči svōjega ispovednika, koji ga teši, da će dōmala stūpiti među blažene nā drugom svetu.

Već su kod stratišta. Zrinski pōgleda krvnika i njegov mač, pritisne srce rukom i ižusti tužno :

— Časni i dobri moj oče, mōlite se Bogu za moju ōtadžbinu. Oh, da znate kako je pōgažena! Mōlite se za nju!

— Jā se zā sve patnike! . . . ōduši se starcu reč od vĕlikog tronuća.

— Molite se Bogu za moju ženu, za moju decu!

— Molit ću se . . . — Zajēca tiho ispovednik.

— Molite se za moju dušu! — ūzdahne Petar, pa ūzađe stalnim kōrakom na stratište, a odmah za njim ispovednik i sluga. Krvnik stoji nepōmično, drži mač na golom rāmenu.

Zrinski svrne očima po trgu, pōgleda poverenike, i reče svojemu ispovedniku:

— Više se ovi sirōmasi boje moje strašne smrti nego li ja.

— Oprōstite svima . . .

— Őpraštam . . . — drhtne Zrinski, preda propelo ispovedniku, svuče dōlamu, dōbaci je slugi, izvadi iz džepa svilen rubac prekrasno izvēzen zlatom, ōgleda ga, pōljubi ga, pa ūzdahne s nājvećom boli:

— Oh, Katarina moja! . . .

Na kapucīnskom tornju ōdbije devet sati.

Zrinski klekne, pōgleda sunce, poljubi onaj svileni rubac, dade ga slugi i ūmoli:

— Jure, sveži mi ovim rupcem oči. S Bogom, dobri moj Jure. Taj rubac dala mi je moja Katarina na Pětrovo pŕed tri gōdine. Njezine su ga ruke tako lepo . . .

— Dobri moj kneže! . . . zāplače sluga.

— Pridigni mi kosu sa zātiljka nā teme i dobro je sveži. Sāstaneš li se gde s mojom Katarinom, s mojom decom — daj im taj rubac. Jure, ne reci im, koliko sam trpio . . . Sastat ćeš se možda s mojim sinom . . . Tvrdo sveži . . . Njega možda nē će pogūbiti . . .

Sluga sākuplja valovitu crnu kosu, u kojoj nisu već retke srebrne niti, i pridīže je na teme, a njegove se suze toče nā nju i na onaj jaki i lepi vrat . . . Kad zāveže oči i kosu istim rupcem, ōdmakne se od gospodāra i pōkrije lice rūkama.

Zrinski se sad pŕekriži, sklopi ruke, prigne glavu i glasno ūzusti:

— Bože, primi dušu moju!

Svud grobni muk. Brdom struji pŕoletni mīomiris, s vedra neba sije sunce na onu pōgnutu glavu i cěliva onaj otkriveni vrat . . . Srca nē kucaju: krvnik pōdigne svoj vĕliki mač, silno zāmahne, mač sevne, zāzuj i zāhvati Zrinskoga niže zātiljka po jakoj kosti. Petar pane na kōlena, a krvnik, sav smeten, naglo zāmahne, ali i pō drugi put udari krivo, zaseče tek do pola vrata. Zrinski se sruši nā prsa, protegne se, krv popŕska crno sukno, zāpuši se nā suncu, mrzli trnci pŕolete one ljude nāokolo, mnogi proklinju krvnika, koji tako muči kŕštenu dušu. Zrinski se trza

na onom suknu, priđiže se, glava mu visi, njiše se na sve strane, krv šiklja iz grozne rane, kosa mu se razvĕzala, i ona visi, okrvavljena vuče se po suknu, a krvnik, sav izvan sebe, besan, hvata kosu, lovi glavu, da je odreže. Ljudi se zgražaju, neki ũrliču, mnogi beže s bĕdema. Krvnik napokon odreže, ōtpili křvavu glavu, pa ōdskoči, našloni se na kladu, zadřhta, grčevito se zguri, prĕzavo prĕvrati ōčima. Sad pŕhiti k stratištu ono deset ōkrinkanih ljudi, svi rĕstegnu crno sukno, veliko poput nĕjveće pŕnjave, ōmotaju i truplo i glavu, sve ōstave onde i pŕvrate se na svoje mesto. Sluga Juraj, prĕstravljen, zĕkloni se u kapucinsku crkvu.

Ne prođe ni četvrt sata, vrata oružnice opet zĕškripnu i zĕcvile. Na trg dovedu kneza Frana sve onako kao i Petra.

Malo pred podne sahrĕniše Zrinskoga i Frankopĕna u isti grob. Na humak položiše ploču, koja je već više dana bila gotova . . . Na njoj je isklesan krvnički mač, a nĕd njim dve mrtvačke glave. Lĕtinski natpis kaže, da u grobu poćivaju knez Petar Zrinski, ban hrvatski, i markiz Fran Frankopan, zadnji od svoga roda.

Evgenij Kumićić.

Tkŕ svŕju zĕmlju ljŭbi,
 Ā tko nĕ ĕe biti rŕb,
 Tomu křvnik glĕvu rŭbi,
 Tĕj u hlĕdan pĕda grŕb.

Avgust Harambašić.

52. Mŭčenicu.

Stĕrica nas ũči knjiga mudra,
 Mŭčenicu da su vijek prvĕci
 Bŕlujućeg ćovjećĕnskog roda:
 Oni svojim mŭkama ga jĕće,
 Oni svojom vĕdaju ga krvlju.

Vladislav Vežić.

53. Госпосветско поље.

На Госпосветском пољу засео је Отон престо корушке пŕкрајине. Устољичење корушких војвода вршило се овĕко:

Два сата од Цĕловца под гором Крн стајао је камен, на којем је седео припрост кмет. Једном руком држаше бика, а другом шĕрену кобилу. Недалĕко од њега, окружен плем-

ћима и витезовима, стајао је у сивом капуту и кметским ципелама војвода с покрајинском заставом.

Кад би се војвода стао приближавати кмету, упитао би овај: „Тко се тамо приближава?“

Нато одговоре сви: „То је кнез.“

Кмет пита даље: „Хоће ли бити праведан судач и чувар праве вере?“

Људи одговоре: „Јест, и увек ће бити!“

„Којим правом,“ пита кмет, „може он мене скинути са овога престоља?“

„Добит ћеш шездесет сребрњака, шћренога бика, кобилу, одело, које има кнез сада на себи, и твоја ће кућа бити опрштена пореза.“

Кмет лагано удари кнеза по лицу, те га опомене да буде праведан судач и, сишав с камена, оджене дароване му животиње. Кнез ступи на камен, извуче мач, замачне њиме на све четири стране и завери се, да ће бити свима судач по дужности и правди.

Затим би пошли у господетску цркву, да присуствују свечаној миси и црквеном благослову.

Истом иза црквених свечаности војвода се преобукао и сео да обедује. По обеду вратили би се на господетско поље, где би кнез сео на каменити престо, делио феуде и кројио правду.

54. Борац борцу.

„Где ја стадох — ти ћеш поћи!
 „Што не могах — ти ћеш моћи!“
 „Куд ја нисам — ти ћеш доћи!“
 „Што ја почех — ти продужи!
 „Још смо дужни — ти одужи!“

Из песме „Светли гробови“ З. Ј. Јовановића.

55. Pjesma o Vidovdanu.

Kad je palo na Kosovu carstvo,
 Sakrilo se sunce za oblake,
 Da ne gleda sve mrtve junake.
 Svi se lūzi zavili u tuzi,
 Sva su sela proplakala bijela,

Sve se majke zävile u crno,
 U skrövište ödbjegle su vile.
 Ŭmukle su i gusle i pjesme
 Pjesme vedre, al' i pjesme sreće.
 Nă Kosovu, na kōbnome polju,
 Nikad više ne pročvalo cvijeće!
 — — — Al' guslāri östadoše stari,
 Svaki öd njih lüčcem röblje jāri,
 Da se digne i da lance skine,
 Zoru kliče i prošganja tmine!
 Zēman gradi po kotāru kule,
 Zeman gradi, zeman razgrađuje;
 Ima neko, koji lance kuje,
 Drugi opet, koji ih raskiva.
 U nārodu vjera ti je živa!
 Što se ono öd istoka rūdi,
 Što se pjesma űspavana būdi?
 Što se sela našmijala bijela,
 Što su majke zbācile crniņu,
 Dok još djeca po rāzboju ginu?
 A što j' opet, da čudne li sreće,
 Nă Kosovu pročvjetalo cvijeće?
 Zora planu o nōvome danu,
 A za zorom staro sunce grānu,
 Ā dan vidje konja i konjika,
 Krāljevića našem rodu dika!
 Dan ga vidje . . . rod mu tōpot čuo,
 Marko ust'o . . . narod uskrsnuo!
 Dolētješe ptići zdrālovići . . .
 Složno kolo vode Jūgovići . . .
 Eto dana, eto Vidovdana,
 Jer je palo nă Dunavu carstvo!

Rikard Katalinić — Jeretov.

56. Ђеле — кӯла.

[Написано 1833. године].

За четири дана лāгана хода, час кроз лако приступачне
 планине, час кроз ванредно плодне али пусте дōлине и равни,
 ја стигох у равницу око Ниша, пōследње турске вāроши
 гōтово на самој грāници Србије; био сам измакао на коњу за

једно по сата испред каравана. Сунце је жегло; од прилике на једну миљу од вароши, ја угледах једну шируку белу кулу где се ўздиже усред равнице, блистајући се као пароски мрамор; стаза ме је к њој вџдила; ја јој пријем ближе, и давши једном турском дѣтету што је ишло са мном, мога коња да га придржи, седох ў хлад од куле да мало отпочинем : тек што сам сео, кад, подигавши очи на споменик у чијем сам хладу био, видех да су његови зидови начињени од правилних слџјева људских лубања. Те лубање и та чџвечја лица, џгуљена и побџлела џд кише и сунца, џблепљена с мало малтера, џбразовала су потпуно славолук, који ме је заклањао џд сунца, на некима је још била заџстала коса и лепршала се на ветру као лишај или маховина; јак и свеж поветарац дувао је с планина, и прџдирући у многобројне шупљине глава, лица и лубања, изазивао је ў њима жалостивно и тужно звјждање. Никог није било ту да ми џбјасни тај дјвљачки споменик; дете које је држало за узду два коња, џграло се ситним отпацима лубања што су се распадале ў прах испод куле; ја сам био тако посўстао од умора, врућине и дрџмежа, да сам заспао наслџнивши главу на тај зид од одсечених глава. Кад сам се пробўдио, ја видех око себе караван и више турских коњаника, који су дошли из Ниша да ме допрате у варош; они ми рекоше да су то главе оних Срба, које је паша поубијао у посљедњем српском устанку. Ова равница била је поприште смрти тих храбрих ўстаника, а овај споменик њихова грџбница. Ја поздравих оком и срцем џстатке тих јўначких људи, чије су одсечџне главе постале камен темџлац независности њихове џтацбине. Србија, у коју ћемо да ступимо, сада је слџбодна, и песма слџбџде и славе џдјекивала је у кули Срба, који су умрли за своју земљу. Ћскоро ће џ сам Ниш бити њихов: нека сачўвају овај споменик! Он ће наўчити њихову децу шта вреди независност једног наџрода, показујући им по коју су је цену њихови џцеви откупили.

Алфонс де Ламартин.

57. Crni dani našega nāroda u vџlikom svetskom ratu.

(1914.—1918.)

дidovdanski atџntat je poslўžio Cџntralnim Silama za povod ratu. Prve granate padaju na Beџgrad, na жижу Jugoslovenstva i to je prvi jugoslџvenski dokaz ovoga rata: ono неколико pobi-

jěnih žěna i dece u samoj vāroši i ono nekoliko žřtava kod Savskog Mosta. Prestolonāslednik Alěksandar 4. āvgusta (1914.), u Krāgujercu izdaje ovu jugoslavensku nāredbu vojsci:

„Jūnaci! Najveći i zākleti nēpriatelj naše države i našega naroda iznenada i bez ikakvog rāzloga nasřnuo je besōmučno na našu čast i nā naš život. Austrija, taj nenāsiti naš severni sused, već je nagomilala vojsku i učinila više pōkušaja, da pređe našu severnu granicu, i da pōrobi našu divnu Ōtadžbinu. Njoj kao da je bilo mālō što smo mi mōrali gōdinama da slušamo jauke miliōna naše braće, koji su dō nas dōpirali iz Bosne i Hērcegovine, iz Banāta i Bāčke, iz Hřvatske, Slāvonije, Srěma i sa našeg mōra kršne Dālmacije. Sada je zatražila nājviše, traži našu glavu, našu nezāvisnost i čast Srbije.

Jūnaci! Posle sjajnoga űspeha našega oružja 1912. i 1913. godine i državnih tēkovina, koje nam je priznala cela Evropa zāključenim mirom u Bukareštu, Jā sam nājiskrēnije žēleo da se Srbija i moji dragi rātници u miru ōdmore i ōkrepe od silnih ratnih nāpora űživajući u tēkovinama svojih pōbeda. I zato je bila Srbija gōtova da se na miran nāčin ōbjasni i sporazume s Austro-űgarskom o svima spornim pītanjima. Ali se nā žalost odmah űvidelo da Austrija nē ide nā to da s nama pregōvara, čak i da smo ispunili sve njene zāhteve. Ona je bila rēšena da nas nāpadne, da nas pōnizi i da nas űbije. Zato su ti sramni zāhtevi Austrije morali dōbiti dōstojan ōdgovor. Ja sam ih sa prezrenjem odbio, űveren da ćete svi vi tu srāmotu, koja je imala pasti nā nas, baciti u lice ōnome, koji je pōkušao da njome umrlja sjaj i slavu vašega ōružja. Stoga sam vas pōzvao u ovo radno dōba, da pod vašim pobedonōsnim zāstavama, i ako još űmorni od skōrašnjih naših pōbeda, stānete opet na branik Ōtadžbine. Saopštēnje, koje vam sada činim, jeste ōbjava rata Srbiji. Na ōružje, moji dični sōkolovi! ű boj za slobōdu i nezāvisnost Srpskoga Nāroda i Jugoslovenstva.“

Srbija, izazvana mnogo pre nō što je mislila, krvlju svoje nājbolje dece, piše, posle bālkanskih rātova i drugu stranu vėlikog dela, koje će se, kad se jednom zāvřši, zvati Jugoslavija. Jednōvremeno, pō svoj Jugoslaviji pod Austro-űgarskom, nāstaje: ubijanje, vėšanje, veleizdajnički prōcesi, prōgoni . . .

Masa ih je pō Bosni i Hērcegovini, po Banātu, Bačkoj, Dālmaciji, Hřvatskoj i Slōvenačkoj, pōvešano, bačeno u tāmnicu i prōgonjeno. Odmah u početku rata stādoše austro-ugarske

vlasti zatvārati sve naše prve i najviđenije ljude. Madžari oteraše naše seljake iz vlastitih njihovih kuća i naseliše madžarske porodice te im pokloniše sve zemlje i kuće. Vlada vešanja, progona, otmica i zāplena produžuje se. Jugoslōven je kriv već samim tim što je Jugoslōven. Narodna ošecanja krste se rečju „velē-izdaje“ a to vodi na vešala i u tāmnicu. Kod izvesnih austro-ugarskih zarobljenika nađene su fotografije, koje prikāzaju vešanja Hērcegovaca iz Gackog i okoline izvršena u Avtovcu u martu, aprilu i maju 1916. Jedan podnarednik bōlničarski u Avtovcu imao je mnogo fotografija, koje prikāzaju sprōvode na gūbilište, vešala i lēševe. Trēbinjski ratni sud, u prvoj polōvini iste godine, osūdio je nā smrt, bez ikakvih dōkaza da su oni pomagali crnōgorskoj vojsci, oko 400 Hercegovaca.

Ūmirući, kidajući se od bola, okāmenjena srca, i kad su ūmirali, i kad su škrģūtali zūbima, i kad su nāuznako viseli na vešalima, i kad su trūnuli u zarobljēničkim lōgorima, i kad su goli i bosī izbacivani na cīču zimu, i kad su im pālili kućna slēmena, — oni su znali zašto i za koga ginu, ūmiru, trpe bol i patnju. Ceo nāš Devētnaesti Vek pun ūstanaka, pōbuna i rātova, stvorio je nāšega čōveka čōvekom, razvio mu najviše i nājsvetije ošecanje, osećanje slobōde, i, kad su došli teški dani rōbovanja i ugnjetāvanja slobode, on je urādio samo ono što je morao da ūradi: digao se za slobodu.

(1918.) Jedna vojska prēkaljenih vitezōva iz bajki, puna ōznaka iz rānijih křvavih dana, ūmorna ali još ne ubijēna; jedna vojska „jaka kao smrt“, tvrda kao granit, — baca se na nēprijatelja, krha se i lomi po svetim poljima i křvavim ūrvinama maćedonskim, pōnovno krvlju stvara jednu veliku junačku pesmu i, kao oćarana, prēleće od Bitolja do Beljāka, vėzujući se sa srpskim zarobljenicima, koji hitaju iz zarobljēničkih lōgora, i jugoslavenskim vojnicima i kōmitama, koji napūštaju front pa slaze iz planīna, noseći u svojim starim svetim zāstavama, prorešetanim u strašnim okršājima, nova sunca, nove slobode i nove nade.

Branko Lazarević.

58. Svētao prīmer.

Bilo je to slavne 1815. godine . . . Ōbesni Čaja paša po nāredbi vezīra Sūlejmana Skōpljaka, pljāčkaše plodna i bōgata šumādijska sela. Ne nāišavši ni na kākav jaći otpor na putu,

stigne on u Cačak. Miloš se reši da ga napadne s Ljubićskog Brda, na kome se beše ušančio.

Započe se ljuti i strahoviti boj. Turska je vojska i mnogo-brōjnija i bolje naoružana i odevēna nego srpska. Turci imađahu dosta i tōpova i kōnjanika. Topot od konja njihovih konjanika, koji jūrahu na krasnim ārapskim konjima po ravnici oko Čačka, zadāvao je neōpisani strāh. Pa ipak se Srbi džžahu jūnački sve dok im ne poče nēstajati džebāne. Turci jurisahu sve više i više i nājzad zāuzeše prvi šanac, koji bējaše na pōdnožju Ljubićskog Brda. Kada se staše pōrimicati drugom šancu, Srbi počese ūzmicati. I hrabri Tānasko Rājić pade opōminjući Srbe da ne klōnu i da nē puste tōpove, koje su s teškom mukom stekli. Ali ga već niko nē slušaše. Strah beše ovlādao svima. Pa i sam Miloš beše pōkoleban. Nije znao šta da radi, kako da stane nā put tome nēredu.

Ū taj mah pōjavi se jedna jūnačna žena s pōgledom punim bola i očajanja.

— Kuda ćete, nēsretnici? vikaše ona begūncima, kojima beše zaslēpio razum. Komu ōstavljate srpsku nejač i siročad? Zar se tako brani ōtadžbina? Zašto ne pōripašete pōžine i ne ūzmete pōslices ū ruke? Pūstite barem nas žene da zadēnemo kūbure i da s Turcima megdan dēlimo! . . .

Ta pōjava beše strašna i veličanstvena. Ova žena izgledaše kao neka božānska prilika, kao anđeo spasitelj, koji je došao da pōvрати izgublenu hrabrost pōplašenim Srbima. Ūz to i glas dōboša, u koji ūdaraše sām arhimāndrit Vūjanski Mēlentije, vodeći jednu gōmilicu seljāka sā sobom. Tako pōvрати iznēmoglu snagu i odāgna strah u srpske vojske, da smesta pōrestaše bēžati i bez ikakva pōgovora odlūčiše ili tu svi izginuti ili Turke pōbēditi. Svakom nā mah posta jasno, da nema zašta više živeti i svaki s novom snagom jurnu napred.

Ūrnebesni ūzvici počese se razlēgati. Na licu svakog junāka mōgaše se čitati takva ōdlučnost, da se na život nikako i ne pomišljaše! „Slobōda ili smrt“ — tako se sad zaōri sa sviju strāna.

Taj trenūtak ōdluči sudbinu ōružja. Turci se uzbezeknuše. Počese izmicati a Srbi zā njima — ko brže! Mūka je bilo dok pōvrātiše izgubljene šančeve, a posle je sve lakše išlo.

Na Mōravi pōgibe i sam zapovēdnik turski Čaja paša, a sūtradan već je bio i Čačak u Miloševim rūkama.

A znate li koja je bila ta junačka žena, koja se javi u tom srećnom času, te reši ne samo sudbinu srpskog oružja toga dana, nego i sudbinu cele zemlje, jer je od toga boja zavisio i uspeh celog ustanka srpskog? — To beše junačka kneginja Ljubica, žena kneza Miloša.

Svetao primer!

Mih. M. Stanojević.

59. Oslobođena Jugoslavija.

I krvlju smo morali natopiti Drinu i Soču, Vardar i Piavu, prepatiti muke Răspetoga, da jednoga dana zaori krik: oslobođeni smo!

Vekovima su nas tlačili, vekovima su ispijali krv našu, na naša jaka pleća sūrvaše breme bezakonja, sve u opakoj nadi, da će nas uništiti. A mi smo trpeli, snosili i verovali. Verovali smo u pravdu i ta nam je vera dāvala snage. I pravda je došla. Stoletni dušmani leže uništeni; nad nāsiljem i bezakonjem slavu slave pōništeni i ūvređeni, u kolo se hvata Srbin, Hrvat i Slovenac, da gromkim glasom zāpevaju himnu svoga dāvnoga pesnika:*

„O lijepa, o draga, o slatka slōbodo,
Dār, u kom' sva blāga višnji nam Bog je dō.**
Sva srebra, sva zlata, svi ljudski živōti
Nē mogu bit plāta tvoj čistoj ljepōti.“

„Glasnik“.

60. Naša zemlja.

Zemljo naša, zemljo mila,
Slavna majko roda slavna,
Ti kōlijevko starōdavna,
Gdje se rađa hrabra sila,
Od vijēkova koja svede
Krstu brani svete međe.

Gizdava si, pōnosita,
Zātočnika svojih dikom,
A na ūžas prōtivnikom
Kao grōblje glasōvita.
Dō dva svijeta, što se kolju,
Mējdan dijele nā tvom polju!

Po ravnīcah i po gōra',
Prekō šūma zelēnica
Ūzmeđ rijeka srēbrnica,
Pa ōd mora sve dō mora
Ti se stēreš divnim sāgom,
Ti se kitiš svakim blāgom!

Źarkim suncem, modrim zrākom
Smije ti se otac s neba,
Ūmaš vina, imaš hljeba
Imaš svega srcu svakom,
Kōm si mila ti u svemu,
Te sve tvoje prija njemu!

* Ivan Gündulić (1588.—1638.); ** dō = dao.

Őbiluješ svakim miljem,
 Milim zvukom gusloŹica,
 Milom krvi ljeŹotica,
 Cvateš smiljem i kŹviljem,
 I na Źzor s pjeŹsama se
 Divnih ŹriŹ Ź sve glase!

Zato sinci zemlje ove,
 PriŹnimo k njoŹzi bolje!
 To je naŹe sveto polje,
 Na koje nas Źivot zove,
 Da radimo da tvorimo,
 Da se na njem prŹslavimo!

Oj sve tvoje krasno li je
 I premlilo svakom sinu,
 Koj' ne ljubi majku inu
 Koj' paŹtorkom tebi nije,
 Već uz hranu tvojim kruhom
 I tvŹjijem diŹe duhom!

Stojmo čvrsto na tlu tome,
 Stojmo svi u jednom kolu,
 Svoju zemlju makar голу
 Saćuvajmo rodu svŹme,
 Na njoj Źivot da mu pravi,
 Tuđi kŹrov ne Źadavi!

Prah pŹd naŹim kŹracima,
 Prah nam slavnih pređa to je,
 Prah ZrŹnskoga i HŹvoje
 I mnogijeh slićnih njima,
 BŹd'mo i mi vrijedni dosti
 Ź njem shrānit svoje kosti.

Petar Preradović.

Napomena: protivnikom mesto protivnicima; dŹ dva svijeta, to jest katolićki i pravŹslavni; po ravnicah i po gŹrah mesto po ravnicama i po gŹrama; Źd mora... dŹ mora, misli se Źd mora Jādranskoga do Črnoga; kŹm mesto kŹmu.

61. Őstajte ovdje!

Őstajte ovdje! ... Sunce tuđeg neba
 Ne ģe vas griŹat' kŹ Źto ovo grije;
 Grki su taŹo Źalogaji hљеба,
 Gđje svoġa nema i gđje brata nije.

Od svoje majke, tko ģe nađi boљу?!
 A majka vaŹa zemļa vam je ova;
 Baćite pogled po krŹu i poļu,
 Svuda su grobļa vaŹih pradjedŹva.

Za ovu zemļu oni bjeġu divi,
 Źzori svijetli Źto je branit' znaŹe.
 U ovoj zemљи Źstanite i vi,
 I Źa Źu daġte vrelo kŹvi vaŹe!

Kô пуста грана, кад јесења крила
Тргну јој лишће и покосе ледом,
Без вас би мајка домовина била,
А мајка плаче за својим чедом.

Не дајте сузи, да јој с ока лети,
Вратите се њојзи у наручја света;
Живите зато, да можете мријети
На њеном пољу, гдје вас слава срета!

Овдје вас свако познаје и воли,
А тамо нитко познати вас не ће;
Бољи су своји и кршеви голи
Но цвјетна поља, куд се туђин креће.

Овдје вам сватко братски руку стеже, —
У туђем свијету за вас пелен цвјета;
За ове крше све вас, све вас веже:
Име и језик, братство њ крв света.

Остајте овдје! . . . Сунце туђег неба
Не ће вас гријат' ко што ово грије, —
Грци су тамо залогаји хлеба,
Гдје свога нема и гдје брата није.

Алекса Шантић.

Svaka ptica svomu jatu leti.

62. Настрадаин-хоџа њ два ђака.

Ишли ђаци из мејтефа и из школе. Тако се сусретоше једном млад Муслиман и једно младо Српче, па се споредкаше. Побадцали своје књиге на земљу, те се ухвати у коштац.

Види их Настрадаин-хоџа, те их растави. Још их запита: „Какве су вам књиге, што леже ту на земљи једна поред друге?“

— Ово је моја динама — одговори први.

— А ово је мој катихизис — одговори други.

А Настрадаин-хоџа им рече:

— Не дјжите те књиге са земље; нека леже једна поред друге. Баш да видим, хоће ли се потући турска књига са српском!

Читав сат морала су оба ђака са Настрадаин-хоџом ту стајати и ў књиге гледати, — а књиге мирно леже једна поред друге.

Онда Настрадаин хоџа рече:

— О, о, о! Да мудрих књига у луде деце!

Змај Јован Јовановић.

~~63.~~ Алија.

Алија, Алија, ти у зурну свираш,
А свирком и песмом ў срце ме дираш;
Спусти сада зурну, да егљенишемо,
Та то ваљда смијемо?

Не ћемо о крсту, ни о млађ мјесџу,
Не ћемо о Хрјсту, Мухамеду свџу,
Ни о Светом писму, нити о Корану,
Све штогод нас дијели, мџтнимо на страну.

Нећ питам те, шта се у џамији учи,
Нити како живиш ти у својој кући,
Нећ ћу да те питам, то ме брига није,
Ни шта ти се једе ни шта ти се пије.
Не питам те, чија ј' стаза ў рај краћа,
Већ те питам само: знаш ли, да смо браћа?

А ти ћутиш, ћутиш, па мислиш дубоко,
А ўсто ти сўза навире на око.
Та је суза чиста са извора стара,
И та суза мени јасно одгвара.

Глџдаш й ти моју? Јџдна им је мати.
Хај, наша ће суза опет да нас збрати!
Она ће да грли синке јџдног рџда,
Ми већ џсјећамо, да крв није вода.

Што су стари јџди йштетили тешко,
Све ће то пребџлет срце нам вџтешко.
Па кад сџне слога, звијезда наша нова,
Смџрит ће се кџсти наших прадџџва.

Бит ће опет среће, пноса и славе
 И снаге и сјаја и врлине праве.
 Пјесме наше не ће нагињати плачу,
 Благослов ће стигнут' загрљену браћу.

Учи дакле, брате, учи дјецу своју,
 Ја ћу учит моју, да се брѣтски грле,
 Прадједѡва својих сложним духом кријепе
 Амѡнете лијепе.

Змај Јован Јовановић.

Народне пѡсловице.

Брат је мио, које вере био, ако братски чини и пѡступа.
 Тко не држи брата за брата, тај ће тѡђина за господѡра.
 Сложна браћа нове двѡре граде, а неслжна и стѡре раз-
 грађују.

Слогом рѡсту мале стѡри, а неслѡга све пѡквари.

64. Пѡтници ѡ пси.

Касно ѡвече ѡђаху два пријатеља кроз село разговѡра-
 јући се међу собом о својим невољама. Наједѡмпут иза плота
 заљаја на њих псето, за њим друго, — и скѡпи их се много.
 Један од путника беше узео камен, да се брани; но онај ће
 други рећи: „Остави га, молим те; ти псе не можеш ућу-
 шкати, да не лају. Ја њихову нарав добро пѡзнајем, и само ћеш
 их горе раздражити, те ће више лајати.“

И зајста, нису ѡтишли пѡтнаест до двадесет кѡрака, пси
 се пѡчеше утишѡвати па најзад сѡсвим престаше лајати.

Завидљивци, на штогѡд погледају, на све лају; а ти иди
 својим путем, они ће полајати па и прѡстати.

Иван А. Крилов.

Pitali psa : Zašto mnogo laješ?
 — Zato što nemam drugog zanāta.

65. Орао и лисица.

Здруже се орао и лисица, и да би пријатељство ѡстало
 трајно, они се догѡворе да живе у сѡседству, да би у пѡтребѡ
 један другом могли пѡмоћи. Они изаберу један хрост, на
 чијим грѡнама орао себи начини гнездо, у коме снесе јаја и

йзлеже ѓрлиће. Лисица, опет, начйнила је себи лёжиште при корену, у шупљйни ѓвога храста, и ту ѓкоти своје лйсичиће.

Једном лисица, по обичају, йзиће ў лов, а орао, нёмајући тога дана шта да једе и чиме да нахрани своје мале, и видећи лисичиће подебеле, слети доле, узме их, и однёсе у гнездо.

Мало после тога врати се лисица и спази ўжасан призор; још врўћа крв тече из гнезда, бедни лисичићи плачно кевћу, а орао им нѓкtima дере ўтробу и кљуном им вади очи. Глёдајући на то одѓздо, лисици је било врло тешко ў срцу. Да је од кога дрўгога страдала, али од пријатеља и суседа свога! Нёмогући ништа друго, чйнила је оно што раде сви слаби, кад им јачи ўчине нёправду: прѓклињала је и звала небо на ѓсвету.

После неколико дана пастйри ў пољу пекли су месо, а орао ўграби од тога један комад, на коме се задржало и прилёпило мало жари. Слўчајно тада нёкако дуваше ветар, те се ѓрлово гнездо ўпали, орлићи йспадну из гнезда, пола йспржени.

Како их је лисица вёсело дѓчекала, како је њима пред орловим ѓчима ѓ хрест ўдарала и срце йз њих још живих чўпала и прѓждирала, — свак то може лако погѓдити.

Доситеј Обрадовић

66. Ћурак и врѓбац.

По двѓришту ћурак шёће,
Вазда пућка и блёбеће;
Главом вије, шири реп,
Мисли: Боже, ал' сам леп!
Све се шири, све се мери,
Кйнђури се, кочѓпери!
Али једно
Зло га јёди,
Што га нико,
Ал' баш нико
И не глёди;
Пси прѓлазе
Ал' нё хају;

Не ће да га
Ни зѓлају!

Само један врѓбац клёти
Са тѓрабе доле слёти
Поред ћурка надувена,
Да му нѓтре пѓд нос 'рёна!
Поче пѓд њим скакўтати
Па му поче цвркўтати:
„Зѓлуд, стриче, дуваш, дёваш!
„Не йздува, чега нёмаш!
„Лепши ј' соко него врана,
„Лепши ј' паун од ћурана!“

Разљути се ћурак луди,
 Па још више шири груди;
 Поче крѣстом климатати,
 Крил'ма бйти — запарати!
 А врабац се само смије,
 Па му вели к'о и прије:
 „Лепши ј' соко него врана,
 „Лепши ј' паун од ћурана!“
 А наш ћурак шта да ради?
 Све се већма горопади;
 П' онда оде, да не гледи

Тога врапца, што га једи...
 Опет пунка и блебеће,
 Дйгне главу, па се шеће;
 Све се шири, све се мери,
 Кйнћури се, кочопери;
 Ал' бадава,
 Јер га свако исмејава;
 А што ј' реко врабац чили,
 Већ су й пси научили,
 Па сад лају са свих страна;
 „Лепши ј' паун од ћурана.“

Чика Јова Змај.

67. Lisica i rak.

Љишао rak iz pōtoka da se malo sunča. Dođe lisica, pa mu reče:

— Hajde, rāko, da se utrkujemo: ko će pre stići na čistinu iza one šumice.

A rak će joj na to:

— E, baš dā vidimo, teta lijo. — Struži!

Lisica obruži repinu i stane trčati, a rak joj se u tome trenūtku čvrsto uhvati kleštima za rep.

Sad nastade jedna lūda ūtrka, ili, bolje reći, lisičje trčanje, jer naš rak, koji se pokazao u ovom slučaju prepredniji od lisice, visio je mirno o lisičinom repu, da to ova nije ni slūtila.

Lisica, napōsletku, sva zāduvana, stiže na čistinu i ođmahnu repom, a rak se neōpaženo otpusti sa repa i reče:

— Zar ti tek sad? A ja se ovde baš načekao, sve izgledajući kada ćeš stići!

68. Човек и змија.

За кућом некаква човека, који је имао једнога сина, дете од неколико година, била под каменом у рупи змија, која је често излазила те се пред рупом својом сунчала. Једампут син онога човека узме секиру, те змији, која се била као удомаћила и није се од њега ни бојала, пред рупом одсече реп; а змија се расрди те њега уједе и зада му смрт, па утече у своју рупу и престане више излазити на сунце.

Пошто човек сина свога с највећом жалости више куће закопа, и пошто му време жалост мало утиша, онда дође једном змији прѣд рупом и дѣзвавши је стане јој говори, да се помире, и да излази опет пред своју рупу, и да живе у пријатељству као њ пре, додајући, да се оно већ не може повратити, што је учињено. А змија му одговори из рупе: „Можемо се помирити, али док ја гледам мој реп, а ти твога сина гроб, дотле прѣвога пријатељства међу нама бити не може.“

Вук Ст. Караџић.

69. Ūranak.

Sunce grānjiva i baca nāokolo svoje sjajne trake, da prōbudi sve spavāče na širokoj zemlji.

Sunčani trak ūdario o gnezdo ševino. Ševa leti ū visinu i peva: — Liri, liri, lan. Bit će krasan dan! —

Drugi sunčani trak prodr'o u kokōšinjak. Kokoši su skōčile s motke; traže po dvōrištu zrnje i nose jaja. Petao lupnuo krīlima i zapevao:

Sve se iz sna būdi:
 Nā rad, nā rad, ljūdi!
 Tko zōrom ūstaje,
 Dve sreće pōznaje!
 Plām je na zreniku:
 Ljūdi, kukurīku!

Treći je sunčani trāk pao u pčelinjak. Pčela je izmīlela iz košnice i polētela na ružin grm. Zujī ōkolo cveća i nosi mēd u košnicu.

Četvrti je sunčani trak šmignuo kroz rūpicu na prōzoru i pao na pōstelju lenčini Gaši, da ga trgne odā sna. Ali Gašo ne ūstaje, nego se ōkreće nā drugū stranu i hrče. Gašo spava, dok svi drugi rade. U sobu je ušla Gašina majka. Budi sina i viče mu: „Ustaj, Gašo! Tko dugo hrče, taj čorbe nē srče!“

Iz Nazorove čitanke.

70. Сунча се.

Прѣстала је зима,
 Лед и ветар клет,
 Свуд се трава прима
 И шарени цвијет.

Под љбавом гором
 У долини тој,
 Вѣчером и зором
 Бруји славља пѣј.

Љепши свићу дани,
С нѣба бјежи мрак,
Већ сунцу нѣ брани
Да рѣзвиа зрак.

Блиста сунце мило,
Диван ли му сјај!
Свето своје крило
Пружа нѣ наш крај.

Таму гони цијелу
Ќтима јој власт;
Листом кити јелу
И вѣсоки храст.

Ох, како се тјеше
Сиротѣни сад,
Нѣ сунцу се смијеше,
Топи им се јад.

Ето један сједи
У крпама вас . . .
У тузи и биједи
Нѣшао је спас.

Вѣсело се смије
Сунце њему сја!
Згријева га и грије
Љубав божија.

У слабачких груди',
Гдје га тишти јад,
Тада му се буди
Спокојство и над.

Нѣ прати га више
Вјетар стѹден, клет,
Слободније дише
Мѣлији му свијет.

Већ ѣвозможен није,
Снагу дѣбија, —
Нѣга сунце грије —
Љубав бѣжија.

Ој хвала ти, слава!
Божја љубави,
Ти с' ѹтјеха права
Сиротѣна свѣ!

Тѣ нѣтко не знаде
Мѣлосно ко ти,
Сиротѣну јѣде
Горке тјѣшити.

Ој хвала ти, слава!
Божја љубави,
Ти с' ѹтјеха права
Сиротѣна сви!

Алекса Шантић.

71. Синан-паша.

(Народно прѣдање о потурчивању Срба нѣ Косову.)

После Кѣсова, причају, да је на Шар-планини живео нѣкакав ѣаја. Он се родио у селу Топѣљане, у срезу горском, а звао се Синѣдин. Кућу је имао на Шари, а уза своје вѣлико стадо овѣца вѣдио је тридесет паса, који су били вѣма зли али паметни и пѣслушни. Једном је под Шаром прѣлазио турски цар. Пси га нѣпадно и стану лѣјати. Чује то ѣаја Синѣдин па стрча нѣ пут и само што оштро пѣкара јѣднога пса

а остали разумеше то па се стидљиво уклонише. Синадин приђе цару и поклони му се до земље. А цар рече: „Море, ћаја, ти имаш љуте псе, љмало не удавише мене, султана и твога цара . . .“ Синадин му пољуби skut и одговори: „Опрости, светли царе! Пси као пси. Не знају они ни за цара, нити за кога другога. Они врше своју дужност. И кад би се сваки у твој царству на њих љгледао, па чинио оно што му је дужност — мед и млеко текло би по свој царевини.“

Цару се јако допадне овај млади човек, те помисли: „Море, кад овога човека тољко пси слўшају и разумију, не ће бит' да је он некакав обичан човек. А видим како и паметно говори.“ И заповеди, те ћаји запишу име и презиме, па са свитом оде даље.

Кад се доцније вратио у Цариград, сети се ћаје Синадина, те га позва себи и понуди му пашалук на Косову. Синадин се љплаши тољког господства, па ће рећи цару: „Немој, светли царе! Где је још од ћаје постао паша? Ко ће мене проста и неписмена овчара слўшати?“ Али се султан намршти и оштро подвикну: „Немој ти мени врдати, него или да примиш пашинство или гајтан (казна да се одмах мора сам обесити). А ја ћу наредити већ што имаш да радиш и да те сваки у царству мора и слўшати и поштовати.“

Ћаја Синадин немадне куд, него се одмах потурчи и добије име Синан-паша. Пошто га цар богато обдари, он се врати љ свој завичај и негде око Призрена подигне себи конак. И тако почне пашовати.

После неког времена цар му напише ферман (писмо) и каже: да од њега не тражи ништа друго, него да што пре потурчи све Србе на Косову. И ако је био потурчњак, Синан-паша је знао да је Србин, и ова царска наредба беше му врло тешка. Па опет није смео не слўшати цара, него пошаље телале на све стране, те стану викати: „Турчи се, бре рајо, а ко не ће, тај већ сутра да није више на пашиној и царској земљи.“ Народ се љплаши и стане турчити по свему Косову, а нарочито се много потурчи у срезу горском близу Призрена. Отуда тамо и данас има врло много Турака, али ниједан не зна турског језика, већ сви говоре српски.

Синан-паша тада обори Душанову цркву „Св. Ђранђео“ и од њеног камења подигне џамију, која и данас још постоји

у Призрену. Још приповедају да је доцније сасвим забравио да је српске крви, па је био велики душманин и крвопија.

Кад је умро, Турци га сахране покрај његове цамије, па ту подигну и лепу чесму. Али кад једном нађе Бистрица, она раскопа Синан-пашин гроб и однесе му тело у некакву рупу, где су људи просипали помије и другу људску и сточну нечистоћу. Турци га ноћу љзваде оданде и опет сахране; али у народу остане прича и веровање: да га је Бог мрвог казнио, што је окаљао своју прадедовску веру, те је морао неко време одлежати онде, где честити људи ни своје псе не закопавају.

С. М. Милосављевић.

72. Дед и љнук.

Љз'о дѣда свог љнука,
Метн'о га на крило,
Па љз гусле певао му,
што је негда било.

Певао му српску славу,
И српске јунаке,
Певао му љуте битке,
Муке свакојакe.

Дѣди око забљистало,
Па сузу прѣлива,
И љнуку своме рече,
Да гусле цѣлива.

Дете гусле пољубило
П' онда пита живо;
„Је ли, дѣда, зашто сам ја
Те гусле целиво?“

„Ти не схваташ, Српче мало,
Ми старји знамо!
Кад дорастеш, кад размислиш,
Кашће ти се само!“

Чика Јова Змај.

Речи: кашће = казаће.

73. Iz „Seljačke būne“.

Sred mesta Stūbice stoji stara crkva, a ũ njoj pod svodom na levoj strani vĕlika kĀmena ploĀa. To je nĕĀiji grob. DĀ! Na kĀmenju stoji pod tvrdim ōklopom krupan Āovek. Duga mu brada, bŕkovi dugi, Āudna rŭdasta kosa, dĕbele usne, debeo nos. Nagni glavu i Āitaj! Tu pŕĀiva Ferdo Tahi, tu Jĕlena gospa! Slavna li Āoveka! Kamen bar veli. Prŕslavio se pod tri kralja za MĀdŕarsku, veli kamen — ali gnjavio hŕvatski narod. Bĕjaše vredan, pošten, sretan, veli kamen. Oh, ne dao Bog nĀkomu tĀkove sreĀe! Ali kad gorsku dŕlinu prĕkrili noĀ, potrĕsu se kosti sred groba, a iz kamena skoĀi prŕkleta sena ōklopnika i beŕi iz crkve. Ta dosta stĕnje celi dan pod teŕkim kamenim jarmom, a u kuĀi boŕjoj, koja nĕgova nije, dosta da po nje-govim kostima gazi seljaĀka noga, da kroz ŕidine grme ōrgulje poput trublje pŕslednjega suda. Da bar zbrisati moŕe s kamena svoje ime, da ga bar nĕstane iz pameti ljudske. Ne! Nek seva to prŕketo ime do sudnjega dana, nek se smeje taj kamen pĀklenim rugom o slavi, vrlĀni, poŕtĕnju. I beŕi iz crkve ũ noĀ. Ali jao! NĀ svakoju grudi pŕsrĕu mu noge, na svakoju se stopi lepi seljaĀka suza. NĀ kamenu prĕd crkvom sĕdeĀi plaĀe i on, plaĀe kroz celu crnu noĀ. Eto na istoku beli se dan, po vrhovima drŕĀe zora. Joŕ jednom diŕe oklopnik glavu, da pŕgleda brdo nad mestom, da pogleda svoj pŕnositi grad. Groza ga strese. Nema veĀ kĀmenoga grada. Po vrhu, gde je nekad vi-ŕio pŕnositi steg gospŕdina Taha, ide seljak za plugom i peva veseo jutranju pesmu. Senka boljĀra se trzne i ũmine u grobnicu, pod prŕkleti kamen, a slŕobodna pesma pliva dalĕko, dalĕko zelenom gorom, gde se rĀzleva sjajna rumen prŕbuĀene zore, gde niĀu nĀ nebu ruŕe iz mŭĀeniĀke krvi hŕvatskoga i slŕovens-koga puka, ŕto ga pogazi oholi bes u prosnŭtku zlatne slo-bŕde. Cvati, ruŕo rumena, cvati pŕsveĀeni cvete, vij se nad grobom nĕvoljnĀh ljudi, koji diĕoŕe maĀ na zakon varke i laŕi, koji diĕoŕe maĀ na zakon prirode svete, cvati, jer se mladi rodio dan i Āista rosa pada ũ srce puka, rosa blagŕĀe i ljŭbavi bratske. A ti, hŕvatski mladi sokole moj, ubĕri taj cvetak, za klobuk ga deni i pŕnosi se njime pred vekom i svetom!

Avgust Ŗenoa

74. Гусле моје.

Гусле моје, овамо 'те мало!
Амо й ти танано гудало!
Да превучем, да мало загудим,
Да ми срцу одлане у грудим':
Та пуно је и прёпуно среће,
Чудо дивно што не пукне веће!

Зоро бела, сунце огрејано,
Лйсна горо, поље обасјано,
Цвеће мило, росо, бистро врело,
Па ти јоште, моје чедо бело!
Ко да гледне чарне очи твоје,
Па ў срцу да му не запөје?

Ао свете, мио и прёмио,
Крāsно ли те Вишњи удёсио!
Сāмо, сāмо, да још мрети није!
Ал' већ нека, кад йнако није!
Данас, сутра, час ће ўдарити,
Јарко сунце мени заклонити,
Из руку ми јасне гусле тргнут',
Моје тело под зёмљицу вргнут';
Ал' што певах не ће пропанути,
Након мене хоће останути,
Док се пөје, док се винце пије,
Док се коло око свирца вије,
Докле срце за срцем ўздише —
Е, па дотле, а куда ћу више!

Бранко Радичевић.

75. Први снег.

У освитку зоре, кроз сумрачак тавни,
Покривене снегом почивају равни.

А стүдени лахор кроз дөлине мирне
Преко пүстих поља кадйкада пирне,

И с вихором лаким сеџа се хвата,
Па зăсипље снегом и стрехе и врата.

А у селу јоште у прѓзорје мило
Ноћ, ведре и хладна, не пѓдиже крило.

Из даљине сăмо лйсица се краде,
Па кѓкоши вреба и пилиће младе,

И од њених шапа и туна и тамо,
У првоне снегу, траг се види само . . .

Војислав Ј. Илић.

76. Лйсица и јарац.

Лйсица и јарац сиђу у један бунар да се напију хладне воде. Кад су се напили, јарац се стане обăзирати куда ће изйћи, а лйсица му рекне:

„Нё брини се! Само ти слушај мене, па се нё бој! Ўсправи се, пѓдигни предње ноге нă зид, погни главу и рокове напред!“

Нă све готов, јарац ўчини што му је лйсица рекла. Тада се лйсица попне на њёгова леђа и рѓгове, йскочи нăпоље, и скачући око бунăра, почне се ругати јарцу. Што се јарац више љутио због њеног вероломства, она му се више смёјала, гѓворећи му:

„Мој јарче! Да имаш тѓлико мозга кѓлико браде, ти нйпошто не би у бунар сйлазио пре него што би добро размислио како ћеш изăћи.“

Не почињи ништа пре него што рăзмислиш какав ће бити свршётак.

Доситеј Обрадовић.

77. Глухак и слепец.

Слепец и глухак зађу на туђу нјиву, да нăберу граха. Глухак реће слепцу: „Ти слушај, па ми кажи; а ја ćу гледати и теби казивати“. Зăдоше ў грах и сёдоше. Слепец нăпипа грах и реће: „Лепа граха.“ А глухак ćе на то: „Зашто страха?“ Слепец се спѓтакне на brazду и падне. Глухак га упита: „Шта ти је?“ Слепец одгѓвори: „Brazда!“ Глухак викну: „Gazda?“ i nagne beđати, a слепец зă нјим.

Лав Толстој

78. Змијина глава њ реп.

Змији се реп стаде прѣпирати са главом о томе, ко ће од њих ходити напред. Глава рече: „Ти не можеш ићи напред, јер у тебе нема очију ни ушију.“ Реп же на то: „А зато је у мене снага, којом те дижем, те ако се омотам око дрвета, ти се не ћеш ни маћи с места.“ Глава рече: „Разиђимо се дакле!“ Реп се отргне од главе и отпузи напред. Истом што се одмаче од главе, набаса на јаму и свали се у њу.

Лав Толстој.

79. Psi kod požara.

(Događaj iz života.)

Mного puta se događa, da u gradovima za požara ostanu deca u kućama i ne mogu se izbaviti zbog toga, što se od straha sakriju i šute, te se ne vide od dima. Radi toga su u Londonu izvežbali pse. Ove pse drže požarnici, i kad se zapali kuća, onda spremе pse da traže i iznose decu. Jedan takav pas spasao je u Londonu dvanaestero dece. Njega su zvali Bob. Jednput se zapali kuća i kad su prispeli požarnici, dođri k njima žena, koja je plakala i reče: „Ostala mi je u kući dvogodišnja devojčica“. Požarnici pošalju Boba. Bob ustrči uz basamake i izgubi se u dimu. Malo zatim istrči iz kuće, a u zubima je nosio devojčicu, koju je čvrsto držao za košuljicu. Mati je pala pokraj kćeri i plakala od radosti, što joj je ostala živa. Požarnici su milovali psa i pregledavali ga, da se nije opržio, no Bob se trže i opet u kuću. Požarnici pomisliše, da nije još ko živ u kući i pustiše ga. Pas utrči u kuću i brzo istrči noseći nešto u zubima. Sav svet prsne u smeh videći, gde pas nosi — veliku lutku.

Лав Толстој.

80. Мајмун.

Један човек пође у шуму, усече дрво, подигне један крај дрвета на пањ, опкочрачи га и почне га пилити. Затим забије клин у распиљено место и настави пилити. Овако је пилио и помицао клин све дубље. То је све проматрао мајмун, који је седио на дрвету. Кад је човек легао да се одмори, мајмун опкочрачи дрво и хтеде, да то исто ради. Он извади клин, дрво се склопи и причепи му реп. Мајмун се стаде дерати и трзати репом. Човек се пробуди, измлати мајмуна и свеже га на конопац.

Лав Толстој.

81. Ђурђев-дан.

Ђурђев данак — хајдучки састанак! Пољане, које су недавно биле застрте белим покривачем од снега као мртвачким покровом, покрила мајка природа зеленим поњавцем цветних ливада. Гајеви и шуме узлџтали, воћњаци блистају у цветном пролетном јресу. Птице певачице опет певају миле песме своје у домаћим дубравама. Мирисни цветак ђурђиц цвета по међама и шири свој слатки воњ по ливадама и гајевима испод грмља и шћкарја. Пчеле зује, живад се леже, теџци и јагњићи трчкају по пашницима, ђурђевско благо сунашце благо греје. Уздух је чист као дечје око, кад се закреси у невиној радости при милој игри. Поветарце тихо и благо њише цветним гранама стабала, као кад љубазна мајка њише у наручају мило чедо, да га љуља у слатки санак. Мирисне гљиве ђурђевске расту. Врт је засејан, станарица бере траву свакојаку за краве мјзаре; бабе траварице беру биље и траве за свакојаке лекове људске и мјрвене. Ђурђевске благе кише нартапају и оплођују њиве и вртове. Чџбани се радују и с џбилне паше за своју марву и с мјлога гџдишњега доба, у које се почиње весели пастирски живот ў пољу. Дџвојке вију венце пољскога цвећа, у које ўплећу мили ђурђиц. Оре се по пољима и лугџвима, по ливадама и вртџвима, по гајевима и дубравама веселе песме младежи, игра се коло на леђини; умивају се лица ђурђевском росом с цвећа дџ сунца џособито на Ђурђев дан. Сватко се живо радује тому дану као џезбао јаркому сунцу.

Мијат Стојановић.

82. Атето — прџклето!

На џбронку Романије — на самотном пландишту чуваше момче Станиша за јванске џмаре крдо белих џваца.

Под брснатим дубом, на бџковом шушњу седи Станиша. Узе свјралу те стаде чаробним звуцима — штоно кажу — дјзати и дрвље и камење, травку и горски цветак, — ўставит ће под џблаком орла и на скоку вука, само не ће гџрскога хајдџка.

Наједџмпут трже га из слатке дџколице крупан глас Костел-харџмије:

„Чобанче! Бирај ми најтовније јагње; — бирај, или ћу сасећи крдо и чобана!“

„Немој, добри човече!“ стане Станиша дршћући мџлити. „Ено . . . тамо је моје јагње! Од уста сам својих откидао и њему подавао, — а оно ми од миља лизаше руке и колена. У мога господара, у кога се најмих, и нема ништа, доли овог крда, пак да дадем само једну главу, он би ме проклео, љ свет би ме прогнао! Али оно је јагње моје, мени најмилије; а дадне ли драги Бог, бит ће старој мојој нени хранитељица . . .“

„Нећ питам те за твоју нену, ни чије јагље гојиш!“ рикну хајдук.

„Узми, што ми је најмилије — у Божје ти име!“ рече Станиша пак му сузним очима пџткучи јагње.

Хајдук тури руку љ недра, извади кесу и рече:

„Ево ти синко, жути дукат, пак ти купи нени овцу хранитељицу, да нећ чека годину љ две: — А сада реци: није ли тако поштено?“

„Јуначе, носи јагње моје и злато своје! Ти си злато некомуе отео, сирџтицу неку уцвџлио и у црно завио, а отето, знајде, да је проклето! Учила ме тако нена. Ја ћу додуше тешко прегџрети јагње своје, но судбину ћу своју мирно снџсити, јер без Божје воље ни прамен с главе не опузне!“

Хајдук се замисли. Дирнуше га речи Станишине. Тргне нож љ две мале пушке иза припашаја, с рамена скине дугу шару, па све баци у густе шибљак и џдлучно рече:

„Сретно момче, ти си и мене усрећило; Бог те мџловао на џбадва света! . . . Отето — проклето! Заклињем се јединим Богом, да више нећу хајдуковати нити туђу сирџтињу џтимати!“

Нато се спусти горски хајдук низ продол срџтнији неголи је икада био. Оде љ род, да му прибаве опроштено, како би могао слџбодан у поштеноу и о својој муци живети до суда Божјега.

Иван Лепушић.

Народне пџсловице.

Што је с врагом стечено, враг и однесе.

Живот о туђим жуљевима није прав ни поштен.

Без поштеноња нема среће.

Чини право па се нећ бој никога.

83. Прөлеће.

Настало је пролеће. С неба пригрева топлије сүнашце и буди нарав на нови живот.

Продистале горе, а зелена трава покрила долине. Свежим зраком лете лакокриле птичице и цвркутом својим навешћују ново, лепше доба године.

Јосип Евген Томић.

84. Прөлетна песма.

Врба пупи, дрен већ листа,
Сунце тако дивно блиста,
Чисто небо, цео крај!
Све се буди . . . Трава расте . . .
Ено већ и прве ласте!
Гнездо плете ўз зид куће,
Па облеће и цвркуће:
„Ал' је диван сунчев сјај!“

К'о на бојни збор јунака,
Їз свих дөља и сокака,
Где је зймус био снег —
Пуно срећних малишана
Јуре, трче са свих страна,
И из грла кличу свег':
„Хајд' на брег! Хајд' на брег!“

Ноге лаке . . . срца смела . . .
Ўстрчаше на врх села!
О, да среће, пуне жара:
О, да слике, пуне чара!
Лопте . . . жмурке . . . коло вито
И йграње плаховито,
И пёвање без оданка,
И трчање бёз престанка!

А кад ў шиб дубље зају,
Кликну, бисер ко да нају,
И бёскрајне среће дечје
Заори се громки јёк:
„Кўкурек! Кўкурек!“

А гле доле, чича Сима
 Тад ѓтвара прозор ти'о
 И сећа се златног доба
 Кад је ѝ сам дете био,
 Па, рздраган, дуго гледи
 Тамо горе, к деци пр'аво:
 „Здр'аво, д'ецо, добро моје!
 „Ој, Пр'олеће, здраво! здраво!“

Војислав Ј. Илић Млађи.

85. Птичја молба.

Птице певачице у краљевини Срба, Хрв'ата и Сл'овенаца сакупљене ове године на првом свом скупштинском састанку, р'ешиле су да ѓпуте српској, хрватској и сл'овеначкој деци ову молбу:

Вратиле смо се из далеких туђих земаља у нашу стару и милу д'омовину и ѓселиле се у своје старе ст'анове по ш'умама и л'уговима, градовима и с'елима, па смо намерне да овде опет заснујемо своје д'омаће ѓгњиште и да на њему живимо мирно и в'есело. Ми ст'ављамо себе и своје п'отомство под моћну заштиту наших добрих пријатеља, добре деце, и надамо се, да ће она чувати свуда и на сваком месту наш живот, да нам не ће од'узимати нашу златну слоб'оду, то наше в'елико благо. Нарочито м'олимо најљубазније: да нам никад не рушите гнезда, која смо ми саградили с тешком муком, да наша јаја не ѓзимате, наше младенце да ѓставите, да их ми саме негујемо и ѓ њима се ст'арамо и да с нама п'оступате увек као наши добри пријатељи.

У накнаду за то ми вам обећавамо: да ћемо вам чинити радост и веселје својим скак'утањем, лепршањем, л'ећењем и певањем; да ћемо м'арљиво хватати и уништ'авати све д'осадне и шк'одљиве б'убице с дрвећа и гр'мова, ѓсева и п'оврћа, поља и стоке тако, да лепо напредују и да буду од к'ористи вама и вашим ст'аријима шуме и поља, вртови и л'угови, те да ми ѝ ви заједно слаavimo благога Бога, творца и нашег и нашег и свега ѓсталога.

Написано у Зеленграду између Ускрса и Тр'ојице ове године.

У име птичје скупштине пуномоћници:

Слав'ујић, Косић, Ш'евић, Ластич, Чворк'овић.

После ове молбе чује се да су се рѣшила сва деца у краљевини Срба, Хрвата и Словенаца да створе друштво, које ће помагати птицама у грађењу гнезда, чувати их од неваљале деце, која гнезда кваре и птице хватају, зими их храни, кад немају шта да једу. И доиста се опазило, да има у неким местима већ по дрвећу вештачких птичјих гнезда, виђају се и птичја хранилишта, где добра деца љносе птицама мрва од хлеба и друге хране. Зато се ту и разлеже цвркѹт и песма птичја и нема шкодљивих и досадних гусеница и буба. Колико су добра учинила та деца!

Из „Четврте Читанке“ Др. С. Чајковца.

86. Evo naših lasta.

Evo idu, kao zvani,	Hod'te, hod'te, gosti moji,
Naši lanjski sūkućani,	Vaše staro gnezdo stoji,
Evo naših lasta mili',	Pōrušit' ga nismo dali,
Baš smo vas se zažělili,	Mi smo vam ga sačūvali.
Hod'te, hod'te, tice vite,	Ně idite drugoj strani,
Da s' od puta odmōrite!	Hod'te k nama kō i lani.

Pod našim je krovom mirno,
 Niko nije ũ vas dirnō.
 Mi pēvamo i ĳgramo,
 Al' se nikad ně svađamo;
 Živećemo u radōsti, —
 Dobro došli, naši gosti!

Čika Jova Zmaj.

87. На Липāру.

Јесте ли ми рōд, сирōчићи мāли?
 Ил' су ѱ вас можда јади ѳтровали;
 Или вас је, слабе, прогōнио свет; —
 Па дōђосте само, да кад људе знамо,
 Да се ѱ ми мало ũпознамо,
 У двѳпеву тужном пѳвајући сѳт? . . .

Ми смо мале,
 Ал' смо знале,
 Дā нас не ће
 Нико хтети,

Нико смети
 Тако вљети
 Као ти . . .
 — Ћију ћи!

Моје тике лепе, једини другари,
 У новоме стану познаници стари,
 Срце вам је добро, песма вам је мед;
 Али моје срце, али моје груди
 Леденом су злобом разбијали људи,
 Па се место срца ухватио лед.

С белом булом,
 Са зумбулом,
 Шарен рајем,
 Рајским мајем,
 Цвећем, миром,
 Са лепиром,
 Летимо ти ми
 Срца топити . . .
 — Ћију ћи!

Моје тике мале, јадни сиротани,
 Прошли су ме давно моји лепи дани,
 Увело је цвеће, одбего ме мај,
 И на души оста, ко скрћана биљка,
 Ил' ко тужан мирис увелог босиљка,
 Једна тешка рана, тежак уздисај.

Ђура Јакшић.

Липар се зове околица Сабанте, малога села у Србији,
 које је обрасло самом липом.

88. Старац и јабуке.

Садио старац јабуке. Нетко му рече:

— А што ће теби те јабуке? На њихов плод треба много
 чекати, њ ти не ћеш са њих појести ниједне јабуке.

А старац рече:

— Ако не поједем ја, појешће други, па ће ми рећи: хвала.
 Па настави даље пресађивати јабуке.

89. Курјак и овца.

Прёпирао се једном курјак са овцом. Овца је била у добро затвореном тору, а курјак напољу, па се овца могаше без бојазни прёпирати са својим крвним неприятељем.

„Овцо!“ — рече курјак, — „чуо сам реч: свана овца, а изнутра курјак. То ће рећи толико, кано да си ти блага и кротка — а ја окрутан и дивљи. Пак ми тај презир додијао. Ајде да се изменимо: ти подивљај, а ја ћу да се упитомим!“

Нато се овца насмеје и рече:

„О, мој крвниче, ја нисам кадра подивљати, и пре би се ти упитомио него ли ја подивљала; али веруј ми, да би ти и онда још кано питом жедан био моје крви.“

Иван Лепушић.

Pitali vuka: Zašto ne živiš među poštenim ljudima? — Nema danas življenja poštenim ljudima!

90. Ruži.

Ružo mila,	Zar te slomi
Ružo mala,	Višar ljuti,
Što si tako	Te sad moraš
Blijédjet stala?	Pövenuti? . . .

А јучер си,
Ružo mala,
Još mi tako
Mirisala . . .

Gabrijel Pinter.

91. После кише.

Ох, како сунце сија	Ўмилне птице мале
Кад густе облак прође!	Са росне гране слёћу,
Ох, како зрачак прија	Па росу чисту круне
Кад блага тишма дође!	Ў недра милом цвећу.

Уз поток жустар, мали,
Што сада јаче струји,
Небројно јато пчела
Попевку своју зүји . . .

Јован Трчић Миленко.

92. Ptičja svėčanost.

Da načine ptice pėvice k imendanu svoga kralja što lepšu počast, dogovore se, da će mu ime prošlaviti pesmom. Sākupilo se ptica, koje svojim pevanjem sāmoga čoveka ushićuju. Uvečer, uoči imendana otpevaše svome kralju pesmu, a on im se, kako dōlikuje kralju, zahvali, ne rėkavši ni reči o lepōti njihova pevanja.

Svraka, nājveća među pevāčima, koja se cenila prvom, ōzbiljno upita kralja:

„Slavni gōspodaru! Zabōravio si izreći sūd o našem zboru.“

Nato kralj odgōvori:

„Krāsno bi pevanje bilo, samo da se nije čulo neko ne-
ūgodno krėštanje i drėcanje u pesmi.“

Svraka — kano da je razūmela kralja, pōkunji se i pō-
srami.

Ne trāžimo nīkada nāumice priznānja i pōhvale
za naša dela!

Ivan Lepušić.

93. Māgaraц.

У стаји се заподенуо рāзговор. Мазга стала да бєседи с коњем и озлоглāшује добрōћуднога мāгарца. Она је уживала ў том, јер се она тōбоже рачūнала у кōленовиће, у коњску пāсмину . . . Стара прича о ђпанку, кад се погōсподи. И мазга је нāјрадије трāжила рāзговоре, којима је могла понїзити стрпљивога магарца, што је у тамном куту стаје грискао нешто сламе.

— Ја се пōносим, што сам ти нешто у роду — прогō-
вори мазга гōсподском врāнцу. — Ти можеш дōиста да се
дичиш својим прєђима.

— Дā — прихвати вранац. — Моји су пређи нōсили јунāке
пō свим рāзбојима, свагда су брали ловōрике, спōмињу их
песме свих народа. Пролистај повест, приче, ўспомене вāсио-
нога света, свагде ћеш сўстрести славно име коњ.

— Уистину прєславно племе — пōтврди мазга, па ће: —
Ој, мāгарче, где је твоја слава — где је твоја хисторија?

— Пусти га, нека гриска сламу — прогōвори коњ некуд
сажāливо.

— И пруже — додаде мазга уједљиво — али бих ја ипак хтела чути причу његове славе! Еј, ушоњо, пробуди се, брани се! — Магарац се огласи: — Моји стари нису брали ловорике на крвавим разбојима, на њима нису витези ширили расип и смрт . . . Ја сам сирота забрављена раја. На једноме је од мојих цређа унйшао само Сп а с у Јерусолим с границом мира. — — — —

Мазга и коњ ушутеше засрамљени.

Рикард Каталинић Јеретов.

94. Вѝ и пуж.

Смејао се вѝ пужу: „Имаш рѝгове, па се не знаш њима бранити и навалити на дѝшманина, већ их баш у пѝтреби повучеш у кућу.“

„Е, мој воле, док ја моје рѝгове сакривам пред душманином, дотле сам понешто и сигуран, али кад би их наперио на њ, веруј, да би ме онда за рогове хвѝтали и вѝзали.“

Памти: Кано што се вѝлови за рогове хватају, тако се људи за језик!

Иван Лепушић.

95. Вѝче.

К'о златне тѝке крвљу покапане,
Доле пада сунце за гору, за грање.
И све немо ћути, не миче се ништа:
Та најбољи вѝтез паде са бѝјишта!
У срцу се живот застрашеном таји,
Само ветар хуји, то су ўздисаји . . .
А славуји тихо уз песмицу жале,
Не би ли им хладне стене заплакале.

Немо пѝток бѝжи;
Ко зна кѝда тѝжи?
Можда грѝбу своме,
Мѝру хлађаноме?

Све у мртвом сану* мрка поноћ нађе,
Свѝ је йзумрло; сад мѝсец изађе,
Смртно бледа лица горе к небу лети,
Пѝгинули вѝтез ено се пѝсвети! . . .

Ђура Јакшић.

* У сну.

96. Krēsnice.

Gledao sam kresnice u tihoj noći, gde svētle u mraku kao prave zvēzdice u zelenoj travi. Gledao sam kresnice, i ūmiljati lahor u tišini noći pričao mi o njihovom pōstanku:

Za krāsne lipanjske noći, kad se zvezde ōsule nebom, a nije bilo mēseca, te se tako krao gajem i baštom priličan mrak, nēkoji ružini pūpoljci nē htedoše ūsnuti.

— Što je, zašto nē spavate? — ūpita ih majčica ruža.

— Strah nas je — odgovōriše pūpoljci skoro u sūzama.

— Od čega se plāšite?

— Bōjimo se crvića i drugih sitnih, crnih živōtinjica, koje dōlaze, pa nas grizu noći u pōnoći. Majčice rūžo, ti spavaš i nē vidiš zlikovce.

— Mogūće — ūzdahne rumēna ruža, ali što ću ja vama? Ja ne mōgu zaprēčiti mālenim hajdūcima, da se ū grm pēnju.

— Da imādemo svēćicu, da nam je svētla! hoće pupoljci. Crne se životinjice plaše svetla . . .

— Gde mi je svetlo, jādna dečice?

— Zamōli ga u Gōspoda! On će ti ō svom milōsrđu zā nas dati svēćicu malu. Zar te nije on stvorio krāljicom cveća? Zamōli, majko . . .

— Molit ću . . .

I u mekoj mirisnoj lipanjskoj noći iz nedarca kraljice ruže polēti Gospodu mōlitvica drāžesna. I Gospod, sama Krasōta i Dobrōta, užeže na milijūne mālenih telēšca kresnica i gajem i baštom i lugom . . .

I pupoljci rūža ūsnuše slatko i nāsmejano u mekoj i mirisnoj noći.

Rikard Katalinić Jeretov.

97. Летно вече у славонском селу.

Сунце се пōчело нагйбати над шўмицу, а у целој при-роди заче неко живāхније гйбање и спрēмање. Пао је већ мрак, а летни пōветарац разблажйвао топли зрак, који је све већма йзмицао хладōвитом загрљају плаветне, звēздане ноћи.

Била је липањска вечер, дан ūморан и сустао пао на пōчинак, а од недалеке хрāстове шуме лепршао хладак нōсећи сā собом тешки омāмљиви мирис с бујних ливада успāvљујући с њиме у све то дубљи сан целу природу. Й тај мирис

и вѣчерњи мир и појѣдини гласови, све то је као прѣтајено говорило: дај ми да отпочинем; од ранага јутра па до мрака палила ме тешка жѣга, кости ми пѣцају по свему телу, дај, Боже, слаткога сна, да ме за сјутра оживи и окрепи новом снагом.

Тако моли и уздише, тако шапће и цвѣли сва Божја природа, сѣтрта тешким летним послом чѣзнући за сном као цвет за росом.

Дугачак ред црних дрвених кућа низао се недогледно једним правцем; у вечерњем полумраку причињају се зграде два пута веће него што јесу, док вѣти, бели звоник цркве као да је под небо отишао, те му златнога крижа и не видим. Тек овде онде засјао гдѣкоји прозор, овде онде прѣлазе још закашњели радници с посла; тек пред гдѣкојом кућом седи по двоје троје чѣлади разговарајући се и чѣкајући, док боље захлади, да се у спарној соби ўзмogne лакше ўснути.

Јосип Козарац.

98. Olūja.

Noć je vani slijēpa, gluha,
 Nigdje glasa, već što sipi
 Rosa sitna, kô da něbo plāče.
 Mrak se gusti, pōmrčina gūsta
 Zapōdjede ravnicom i gōrom,
 Da ně видиš pred očima prsta,
 A kāmoli stazu prēd sobome.
 Teško ōnom, koga sāde
 Stiže u pūtu noćca crna,
 A nōčišta jadan ne imāde!
 Pōgnaše se nebom vjetri,
 A ōdanle plāhe munje
 Nēbeskijem ognjem sjēcajući:
 Sad ti smrtne blijēšte ōči,
 Sad još gušću nego prije
 Nāvlače ti nā vid tminu.
 Pak za njima čuj sad gřmljavinu,
 Gdjeno nājprije izdalēka tūtnji,
 Pak sve bliže, krūpnije, strāšnije
 Ūrnebes se gromki gōram ōri!
 Stōji tūtanj něba i ravnine,

Stoji jěka dráže i planine:
 Sva je zgodā, bit će grāda teška.
 Teško ōnom, koga sāde
 Stiže u pūtu noćca crna,
 A nōčišta jadan ne imāde!

Ivan Mažuranić.

99. Slāvonska šuma.

Jedva išta u meni može pobūditi toliku pōbožnost, kano kad se sām samcat šećem pō šumi i nigde se u meni tako ne posēstre milinje i slast prirode i pōbožnost kano onde u zābitnom, tihom lugu. Kad pōdnevnoga sunca žar i sjaj probije kroz šumsko zelenilo i svako drvo, svako stablo pōstane svētnjakom i svaki listak na drvetu svećicom, od kojih prōsunjci prōsiplju se kano veliki dūkati po šumskoj trātini, kako je tad sve zēleno, sve sjajno, sve toplo; sve miriše! Gde li je nā tom svetu grādevina tako krasna, kano što je svod grana na visokim stablima, a nad grānama žarko sunce i letno, vedro nebo.

Gde su rezbārije i grāditeljske šare, kano što su lisnate hvoje šumskih stabāla, kad se njišu ūgodno i tītrajući prilaze sa svētlosti na senku, s ove na svetlost! Gde je tamjan i miris kāda, kano što je vōnjajući miris, što se diže iz grmlja, sa cvetnih pōljana i livada tik šume! Gde je glazba, kakvo je tiho dūvanje i pršanje lētnoga, blagog pōvetarca, što šapće po mreži milijōna lisnatih hvōjica, i kano što je romon i šuškanje gorske struge i bistra pōtočića, oko koga raste cveće a pēvaju ptice pevāčice!

U takovu hramu stōjeći ōseti čovek dubōko u svomu srcu, kako je malen, ubog i grešan, gotovo reći nevrēdniji od pōslednjega suha lista, štono ga vetar ōbara i baca na zemlju s dŕveta. Onaj listak, što ōtpada s drveta, nije ōtpao po svojoj volji, nego ga je taknuo Božji prst i obōrio; ali koliko i koliko puta ōpadne čovek ōd Boga srušen burom svojih strasti, ōtpadne po svojoj volji grehom od Boga.

Ipak u šumi, u tom veličānstvenom hramu majke prirode pōbožna duša skrūšivši se i izmōlivši „Gospōdine pōmiluj!“ uznēse se i zāpeva „Slava Bogu na visini!“ i premda je nedōstojna i nēvredna, rāda je navešćivati slavu Gōspodnju i vesēliti se nad slavom, veličinom i krasōtom Božjom, kano mala mušica, što lēpeće i rāduje se na prōsunju lepoti.

Mijat Stojanović.

100. Kopāči.

Něskladno i tupo zveče mōtike, udārajući u nějednakim, kratkim rāzmacima o tvrdu, šasušenu zemlju. Vreo i spāran miris ūdara ū glavu, kroz zasušena usta hvata za grlo i davi, zagūšuje. Klize ūglačana držālja iz nāžuljenih, znōjavih šāka. Dug, iskrivūdan nīz pōgurenih težāka, kao mrki karāvan pretōvarenih konja, lāgano se miče, ūgiba, ne zāstajući, ne poćiva-jući, a iznad zāmřšenih i nāprašenih griva kao rāstegnut pramen dima trepēri roj mūšica i rāsipa se pō njima.

Nāpred se izdvōjio bŭljubaša, krepko, stāsito mōmće. Polegūtio se malo, pōvio po držālju i, izmāhujući oštrom mōtikom, koja zasēnjujući oći odblěskuje prema suncu, kao da se ruga ōstalima, draži ih. Ūprljana, znōjava kōšulja priōnula mu za obla ramēna i oko jakih rēbara, na mrkim, jedrim mišicama svetle se kaplje znoja. On niti se ōtire niti othŭkuje. Samo izmiče, grabi napred, svestan svoje snage i sav sretan, što je i drugima može pokāzati . . . Ostali se ūpinju da mnogo ne izōstanu zā njim. Sokōle sami sebe, ūpinju se.

Rāzleva se sunce pō njima. Peće, prži crne, razgōlicene vrātove i ōbnažena prsa. Tvrda zemlja ōdbija im ūgrijane mōtike i zapāhnjuje ih vrelom jārom, koja trepēri pred ōćima. A hitra ševa jedna, plīvajuci iznad njih u beloju visini kao sitna pega, klikće im, javlja se, pōzdravlja. Svetozar Ćorović.

101. Źuna šārena (detlić).

— Kuc, kuc, kuc! Prijatelju, zar još spāvate? Ustajte! Zora rūdi, dan se beli, ā šuma se būdi.

Tako je kŭcala u ranu zoru po kori ōgromne bukvē dugāćkim, kao dleto šiljastim kljunom, šārena ptica, tako lepa da bi je mogao mētnuti na bōžićno drvce, kad bi bila iz šēćera. Na glavi i na vratu bila je crna kao ugljen, po lēđima i po krilima šarena, na tŕbuhu žŭtosiva, a ispod repa crvēna kao trešnja. To je bila žuna šārena.

Kad je žuna pōkucala, čas je prisluškivala, da li se što pod korom miče. Pod korom nešto zašŭška.

— Zar ste već ūstali? Lepo je to ōd vas, da se tako rano būdite, a sada, molim vas lepo, otvōrite mi vrata vašega stana

ili izāдите sami nāpolje. Nemam vrēmena, da vas dugo čekam, jer mi se žuri. Gladna sam. Ako mi ne otvorite, ja ću oštrim kljunom prōdreti silom ū vaš stan.

Žuna se odmah pripravi da prōbije tvrdu būkvinu koru, pa da izvadi ličinku, što je izgrizala drvo. Nije joj to bilo teško. Prstima se čvrsto prihvatila za hrāpavu koru. Prsti su joj za takovo hvātanje upravo i ūdešeni, jer su dva ōkrenuta napred, ā dva natrag, te imaju nā kraju oštre pāndže. Telo je pōduprla čvrstim repom, koji je ūtisnula u hrāpavu koru. Kad se tako ūčvrstila, počela je ūdarati oštrim kljunom u koru tako žestōko, da su komādi kore vřcali nā sve strane kao ūveri od klade. Zā čas je prōbila čvrstu koru.

— Izvōlite izaći, prijatelju! Hoćete li ili nē ćete? Dobro! Kad ne ćete, ja ću vas silom izvūći.

Ličinka se pod korom stisla ū kut i nē miče se.

— Više ne ćete izgrizati drva, štētočinje! Što bi bilo ōd naših šūma kad bi mi dopūstile, da vi svako drvo prōvrtate tako, da se mora mučiti?

Žuna isplazi dugački jezik, koji je nā kraju bio čvrst, rožnat i lepiv, pa ga turi ū rupu. Jēzikom pretraži sve rūpice pod korom, dok ne nāide na ličinku, a onda je nabōde na rōžnati vršak jēzika onāko kako mi nabōdemo kobāsicu na viljuške. Ūzalud se ličinka kopřcala, da se izmākne, jer to nije bilo mogūće: jezik je imao nā kraju kvāčice. Sada žuna uvūče jezik i zā čas se ličinka kopřcala u njezinu želucu.

— Aha! To je bilo slasno! Možda ima još što. Žuna stane iznova pretraživati. Našla je još jēdnoga kūkćića. Njega nije trebala nabōsti, jer se on jednostavno prilēpio na lepiv jezik onako, kako se muha prilēpi na lepak.

Žuna je nēumorno tražila dalje. S bukve je odlētela nā hrast, s hrasta na jelu i bor i tako neprēstance s drvēta nā drvo sve dō mraka. Leti dodūše dosta slabo, ali to njoj nije toliko ni pōtrebno kao pūzanje. I na zemlji je nēspretna, ali je zato vešto trčkala oko debla ceo dan, dok se nije nāsitila i potamānila veliku množinu ličinaka i kūkaca, što čine silnu štetu u našim šūmama. Kad se spūstila noć, ode žuna na pōčinak u svoje gnezdo, koje je bilo dubōko u duplji visoka drvēta. Tu će ona da se otpōčine, pa da sutra zorom iznova krene na posao.

Zlatko Špoljar,

102. Múha pred súdom.

Čvorak izvěde jědnoga dana muhu nĚ sud. Súdnica je bila rupa ispod strehe vrtlárove kuće. Súdila su dva suca: golub i lástavica. Bumbar se javi muhi za braniča ili ódvetnika.

Čvorak:

Slavni sude! Vi ste mene póstavili za redāra u vrtu, da pazim dobro na gúsenice i púževe. Iz svoje kućice na šljivi virim kĚtkada kroz prozor i u vrtlarov stan, da nĚ bi koji kukac dosađivao našemu dóbromu gospodāru.

Ješenās se tamo ušúljala ova muha. Malěna je, ali drzóvita i gnusna. Mrlja svojom nečistócom slike, sāgove, zāvese, oglědala, židove i stakla. Život je njen úgodan. Za hranu se nĚ stara nĚ malo; zā nju je svagde próstrto. Zābada svoju gúbicu u juhu pre nego gospódar sedne zā stó. Kod toga ništa nĚ bira te zabada nos ĩ tamo, gde ga često i óprži. Prava je slika skĥitnice i úličnjaka, koji se nĚ brine ni zā stan ni za údobnost. Ne póznaje ljúbavi ptĥica, pčěla, ósa i mravi prema svojim pótomcima; srce je njeno ód kamena. Muha se drži one lude rečěnice: „Jedi i pij, a posle smrti bit ěe što bude!“ Nekórisna je i budālasta; nĚ svakom plāmenu ópali krila. Evala mājstoru pāuku, koji u svojoj lepoj přědi hvata ludu muhu!

Ona je kriva svemu zlu ũ kući našega vrtlára. Gospodārica se nĚ nju ljuti, jer da joj lěže neke cřvĥice ũ sir i meso. Ratar kaže, da mu uznemĥruje marvu. Ljudi viču nĚ nju, jer da ih peca i da im krv pĥje. — Osúдите zato nĚ smrt ovu skĥitnicu, koja se ne drži nikakva zākona i seda našemu gospodāru bezóbrázno nĚ nos!

Lāstavica:

Muho, obrāni se, ako možeš! Ti šutiš. Neka onda góvori tvoj brānič, gospodin Bumbar.

Bumbar:

Slavni sude! Svi ljudi próganjaju muhu, a bez prāvoga rāzloga. One cřvĥice u siru lěže sirna muha, a ne ova jādnica. Ona nĚ meće cřva u meso, nego tetka nězina, modra mesārica. Marvu bodu obad i štrk, a komārac i buha pěcaju ljude i pĥju im krv. Eto, kako je jednu klěveću! . . . Muha je uvek čista. Ako se skvasi ili zāmaže u mlāćenici, deset puta přěde nožicom preko glave i krĥlaca, liže se i gladi, dok se opet vidi úglādena; ni mačka se tako ne čisti svojim šāpama. Ono drugo, što je

čvorak o muhi rekao, puka je brbljarija. Būдите pravedni! Suče, sedi krivo ali sudi pravo!

Golub:

Muho, tvoj je nājveći greh, što se ni za što nē brineš; nerādljiva si i nekōrisna zā svakoga. Blatiš stānove, dosāduješ ljudima . . . Čvorče, baci je za celi život njen u nājcrnju tāmnicu.

Čvorak (skoči i prōguta muhu):

Moj je želudac dubōka tamnica, iz koje dosāda nije ni jedna muha pōbegla.

Iz Nazorove čitanke.

103. Бūна ў школи.

Четвртак је пōслије подне. Пōслужник је пōмео и прозрāчио школску собу, отр'о прāшину те отишао. Клуpe леже нēпомичне у рēдовима, пећ се хлади, учитељев стō гледа с висōка у клупе, а вєлика, црна плоча рашīрила је широм своје три ноге и стоји озбиљна и достојанствена. Свечан мук влада у соби; умīрила се и јєсенска муха зундāрача, која је све досāда зўјала и ўдарала главом о стакло. Глуху тишїну прєкида наједāмпут чудан, дрвен глас:

- Клупа: Ѐвај, боли нове! Све ми је рўбове
Мали дєран Луцко ножем изрезўцко.
- Црнионик: Ѐмријет ћу од жеђе! Мали ми је Мијо
Пōклопац прєбио, црнило прōлио.
- Спўжва: На мєни је тужној преко стотин' рāнā:
Сва сам рāздрапана, згњєчена, згўжвана.
- Читанка: Ѐстави ме овдје растресєни Ника.
Сāма сам без свога брата Писмовника
И миле сєстрице, мудре Рачўнице.
Без главе сам: немам три прве стрāнице;
Гола сам: Ника ми йшчупо кōрице.
Пєром и оловком сву ме начрчкао . . .
Јао мени, јао!
- Зид: Шєстилом ми Марко створи рупу многу.
- Све клупе: Ѐсвета! Ѐсвета!
- Муха: Зў, зў . . . Ој ви клупе,
Тиквєтине глупе!
Трице и кўчине! . . . Гле, злбни је Мијо
Од папїра клин ми у зāдак зāбио.
Вōлила бих нōсит сāмар, тєрет цијели,

- Нег на затку своме тај бърјачић бијели.
 Не брўндајте дакле и жалите мене,
 Ви главе дрвене!
- Шибa: Ха, ха, ја се смијем
 Тешким тужбам тијем.
 Цвїли спужва мека, тврда клупа јѐца.
 Злочеста су дјѐца.
 Нека, нека, нека!
 Бїт ће јачег плача и лўћег лѐлека.
 Једампут је шибa ў школи владала:
 Зўцала, звїзгала ко змија псикала.
 Били су кō јањци мали неваљанци.
 На ђдјећи њиној вїтглала сам прах,
 Трѐпет, ўжас, страх.
 Сад сам ту — а то ме вријѐћа и пече —
 Да мноме на карти дѐрани пѐкажу
 Кўда Дунав тѐче.
 Крљица сам била, слушкиња сам сад,
 Па гле ккав јад!
 Сви трпите лўто ђд тог вељег гријеха
 Ха, ха, ја се топим
 Од пустога смїјеха.
- Клупе: Дигнут ћемо буну, на ноге скѐчити;
 Лупат, дрмат, трести; дјѐцу повалити.
- Шестило: Ја ћу бит капѐтан, да вам командирам.
- Сто: Ја ћу дугим нѓгам' да прѐд вам' мърширам.
- Пећ: Ја ћу топ да будем; ригат дим и пламен.
- Шибa: Кад ће рат да букне, ја ћу дати знамен.
- Крпа: Ја ћу бит застава поврх ваших глава.
- Рачўнаљка: Ја ћу кугле бацат на све четир' стране.
- Врата: Ја ћу крилом лупат те наше душмане.
- Црнионици: Ми ћемо на дјѐцу црњило прѓлити.
- Цртало: Ја кѓпљаник млади...
- Мухa: Ја ћу трубљач бити.

У соби стоји вика и лупа. Клупе клопарају, црнионици кипе као лонци, шѐстило се лўља на хромој ноzi, цртало скочи ў зрак, ўсправно као копље, шибa се вијуга и псиче, крпа лепрши, рачўнаљка клѓпоће кўглама, врата шкрипљу, а муха зундарача лети по соби и зуји бѓјовну прјесму машући папирнатом заставицом на црноме затку. Метеж

и вика нѣ ће да попусти, али љзненада као да је кѳпито
коњско лупнуло ѳ под; све се прѣстраши и ушўтка.

Плоча: Прѣстаните јѣдном! Оканите се тога.
Ил' ће вас излѣмат моја тешка нѳга.
Шкѳла није крчма!

Једна клупа: Плочо, наша дико,
Прѣд тобом се клања мало и велико.

Пећ: Тето, не љути се и тријѣзно прѳсуди.
Ў тој борби ти нам генералом буди.

Плоча: Ој маторе клупе, ој пѣћи чађава,
Ој крпо дрѳњава, врата шкрипўтава,
Гараво црнило, шѣпаво шѣстило,
Рачўнаљко, шибо, црталo и мухо,
Срѳм вас вељи било!
Да, ѳ ја бих Мију потѣгла зѳ ухо,
А Марку и Луцку ѳпипала леђа:
Знам, да су злѳчести — то и мене вријеђа.
Ал' то рѳзлог није, да се лўдост врши
Ў ред школски крши.

... Шугавих овѳца ў сваком је тѳру,
У гори вукова, нѣмани ў мору;
Па и свака школа нешто свраба ѳма,
Ал' се, Богу хвала, свѳкога нѣ прима.
Ўма немирњака и објешењака,
Ал' има и добрих и мѳрљивих ѳака,
Срца јўначкога и свијетла ѳбраза.
Ево вам дѳказа:

... Ўчитель је јутрос лїјепо припѳвиједѳ,
Како није Зрински Тўрчину се предѳ.
Нег се смјело смрти у лице загледѳ.
А кад рече: „Сигет свлада војска пуста“,
Стѳјала су дјеца ѳтворених уста,
Мнѳгима је нешто ў оку зѳсјало:
Гѳрило им лице ѳ срце кўцало.
Лијепе су им мисли тада на ум пале!
Дѳмовина не ће дѳ им више плаче,
Кад им брк нарѳсте и обуку хлаче.
Кад их гледам младе, гледам наше наѳе.
За лоше не марим, нек их вѳда нѳси!
Тко млад дане гўби, у старѳсти прѳси

Прѣзрен, тужан, сѣм.
 Ради дјецѣ добре праштам дѣранчету;
 Ви буну дѣжете, снујете ѿсвету:
 Свих вас било срам!

На те плѣчине рѣјечи клупе се згрѣбиле и покунѣиле,
 шиба се сѣкрила за кошѣм, црнионици се заклѣпили, кугле на
 рачунѣлки су поцрвѣнѣиле ѿд стида, пећ се сасвим охладѣла,
 крпа се млѣхаво ѿбјѣсила, шѣстило се срѣшило, а муха зун-
 дарача повѣлила се на леђа и укѣчила.

Клупе: Право имаш, тѣто! Ту нам лѣдост прѣсти.

Стѣ: Ми се пренѣглисмо у слијѣпој јарости.

Рачунѣлка: А што ћемо сѣда?

Плоча: Дѣн се већ смркава;

Нѣстало је доба, да се слѣтко спава:

Ў сну ће вам нѣмир и ѣутѣна проф'.

Кријѣпимо се сѣнком до рујне зѣрице.

Кѣ медном ѣлишту пчѣле рѣдилице,

Ў школу ће сјутра наша дјѣца доћ'.

Бит ће мира, рада, ѣубави и склада

Више нег' досѣда . . .

. . . Ўздала ме сапа, сан ми ѿчи склапа,

Брѣћо — лаку ноћ!

Владимир Назор.

104. Směšice.

Zavrědio nřgradu.

Jurić: Оче, врѣћајући се ѣз школе нѣhotице сам стао нѣ ногу
 нѣкome старome gospōdinu.

Otac: Nespretnjākoviću jedan! A jesi li ga barem molio
 за oproštěnje?

Jurić: Jesam, i onaj mi gospōdin zato dade pet para,
 velěci, da dobro ѿdgojena deca zavrěđuju nřgradu.

Otac: Dobrog li i plěmenitog gospōdina! A što si ti nato?

Jurić: Ja — ništa. Stao sam mu nѣ drugu nogu i odmah
 га umōlio за oproštěnje misleći, da će mi opet dati pet para.

Otac: A on?

Jurić: On je digao ruku i prilěpio mi ěušku.

Dobar odgovor.

Ћчитель: Dakle prěd tobom je sever, nā levo zapad, desno istok, a iza tebe?

Ученик: Iza mene je Vaš sin Ivica.

Ima pravo.

Otac: Nu, Mato, pišete li već u školi ćirilicom?

Mato: Ne, mi pišemo još perom.

Погодио.

Учитель: Све нāравне прѣизводе делимо ў три прѣродна цāрства. Камо спада шећер? Јурић: У каву.

105. Волшѣбни маџарац.

Три љака, Марко, Милош и Јаков догѣворе се да једном сељāку украду маџарца, да би дошли дѣ новаца. Рѣчено учѣњено. Док је сељак спавао, одвежу маџарца, а вежу Јакова за улар и ѣтиду.

Сељак и Јаков, дѣцније Милош и Марко.

Сељак (тарући очи): Баш Бог да прости! Поштѣно се испāвах. Сад ми ваља кући. (Спази љака). Шта је то? Ко те ту прѣвеза?

Јаков: Судбѣна.

Сељак: Где је мој маџарац?

Јаков: Јā сам.

Сељак: (смеје се): Мале су ти уши.

Јаков: Твоје су веће.

Сељак: Dakle, велиш, ти си маџарац? То је лепо. Него где је мој маџарац.

Јаков: Ја сам твој маџарац.

Сељак: Слаб си, прѣбићу ти леђа. Него чу ли, дечко, овде сам ја везао једно маџаре овим истим уларом што је теби о врату. Куд се оно дело?

Јаков: О, чйча, теби су вѣчити пўтови нѣпознати. Онај исти маџарац кога си ти тѣлико мўчио и кйњио, коме ниси сламу на време давао, кога си на киши и снегу остављао, онај исти маџарац био сам ти јā.

Сељак: Како то?

Јаков: Пѡдигни висѡке твоје уши и слушај моју повест, па ћеш о свему бити ѡвештен. Ја сам од благѡродне фамиліје и издалѡка. Отац ми је био врло строг, и зато се ни- како нисмо могли слѡжити. Истина нисам ни ја најмирнији био, али његова строгост увелича мој несташлук стѡструко. Дѡгоди се једном да ја, из дугог времена, све пилиће с квочком заједно једним концем вежем. Дође кобац, и однѡсе и квочку и пилиће. Тада се мој отац рѡсрди, дозѡве једног човека, који је био познат као волшебник, и плати му скупо да ме у магарца прѡтвори. Осам година опредѡлио ми је рок, да у виду магарца оплакујем своју судбину. И тако, на нѡсрећу своју, ја и до тебе дођем.

Сељак: Хм, хм! Шта ми наказыва! Али како се може човек у магарца претвѡрити?

Јаков: О, чича! Ти си прост! . . . Не у магарца, него у змаја и у аждѡју претвориће те, само ако хоће. Моли се Богу да нѡ паднеш у његове руке, јер можеш по мени закључити кѡлико скот страда.

Сељак: Јест, богме; знаш кад сам ти сломио ребро?

Јаков: И кад ми ниси дао јести, кад си ме тукао бѡцом. А колико си ме пута ѡпсовао?

Сељак: Те још како! Знаш код оне водѡнице?

Јаков: Знам, знам. Зато, чичо, ја те не мѡгу пѡстити.

Сељак: Него?

Јаков: Него да идемо на суд. Ти, мене, од благородне фамилије, да злѡстављаш!

Сељак: Синовче, ја нисам знао да си ти човек.

Јаков: Сад знаш, зато хајде на суд!

Сељак: Прођи се суда, чѡвече, шта сам ја крив?

Јаков: Ја и нѡ кажем да си ти крив. То нека суд прѡсуди.

Сељак: Ја, истина, да сам те тукао, али сам те тукао као магарца, а не као човека.

Јаков: Али сам у магарцу био ја. То ће суд ѡвидети.

Сељак: Знаш шта је, дете! Да се ми ѡставимо суда и кавге; него ево да ја теби дам три дѡката, па иди с Богом.

Јаков: За све? То нѡ може бити.

Сељак: Зар ти је то мало?

Јаков: Пѡмисли само, онѡлике муке! Други би ѡдавно изгѡбио главу.

Сељак: То јесте. Али по́мисли њ ти ко́лико сам те пута омиловао, колико сам ти пута и кукѹруз давао. А да сам хтео, могао сам те пу́стити да цркнеш од глади. За све ово ваљда и ја заслѹжујем благодарност од тебе. Зато прими ова три дуката, па иди с Богом.

Јаков: Чича, ти си ме беседом својом сасвим тронуо. Да видиш да сам њ ја човек, ево њу примити што ми дајеш. (Прими дукате.) Сад с Богом.

Сељак: Збогом, и опрѹсти што сам те онако злостављао. Кѹкавче, што се ниси казао! Због тебе сам мог магарца изгубио и још три дуката. Није право да и улар њзгубим; зато, дечко, дај ми то натраг. Ја мислим да ти ниси улара имао кад си магарцем постао.

Јаков: Нисам, чича; зато ево ти улар!

Сељак: Ја идем да себи по́тражим другога магарца. (Ѓтиде.)

Марко и Милош (воде магарца.)

Марко: Купите магарца, купите магарца! Кѹкавац Јаша, сад ваљда ѹсећа, што је магарећи зној.

(Долази сељак.)

Сељак: (познавши магарца): Шта, опет си нешто скривио? Еј, несрећни сине, зар си забѹравио моје савете и оне муке које си морао поднѹсити? Али нека, кад си такве памети, а ти се мучи као враг!

Марко: Купи, чича, магарца?

Сељак: Не прѹвари!

Милош: Зашто? Видиш како је леп!

Сељак: Децо, знате ли шта продајете?

Милош: Магарца.

Сељак: Ви се вѹрате, то није магарац него човек.

Марко: Иди, чича, Бог с тобом. Него купи га, даћемо га јевтино.

Сељак: Богме ни за две паре, јер ме је једампут већ ѹпарио.

Милош: Узми, чича, кајаћеш се!

Сељак: Кајаће се онај, који га купи. Ја идем да потражим другога магарца. (Магарцу на ухо): Не ће бити сваки мѹканог срца као што сам ја. Зато, бедни сине, ако се твој волшебник

још једампут смйлује, узми се ў памет, а сад ўздиши кад видиш како се други пёчењем ч́асти, а ти мораш плеву да грискаш. (Отиде.)

Марко: Ха, ха, ха! То му је ѓоса! Ала је опарен!

(Долази Јаков.)

Јаков: Пббеда!

Марко: Јеси ли ўтекао?

Јаков: Још й три дуката дб́био.

Марко: Његов је ѓоса овде био.

Јаков: Па?

Марко: Не ће да купи магарца.

Јаков: Ха, ха, ха!

Милош: Кад је тако поштен, трб́ало би да му вратимо магаре, а нама је доста сваком по дукат.

Марко: Није него још нешто. Он је свога магарца видео, па не ће да га прими. Ми више нисмо криви. Купите магаре!

Јаков: Купите магаре, дајемо јевтино!

(Долази сељак.)

Сељак: Море, децо, прб́ђите се магарета! (Спази Јакова.) Шта је то? (Ухвати га за руку.) Стани мало, дечко! Кажи ти мени, шта си ти?

Јаков: Ја сам ја.

Сељак: А шта је оно?

Јаков: Магарац.

Сељак: Јеси ли тй он?

Јаков: Ја сам ја, ти си он. Ко је сад магарац?

Сељак: Јеси ли ти био везан овим уларом?

Јаков: Јесам. Али пошто си ме ти јако кињбио, створио ми је волшебник још једног магарца.

Сељак: Баш као што је мој! Стани, ниједна веро!

Марко: Шта ћеш ти с њиме, чича? Он је наш друг!

Сељак: И мога магарца брат! Ниједне вере!

Марко: Магарац је наш. Ти немаш с њиме ништа.

Сељак: Сад ћу ја вама дати!

Милош: Ти отб́ич ниси хтео да признаш магарца за свога, је л'?

Сељак: На моју душу, децо, маните се ви тог ђавб́лства! Магарац је мој.

Сви: Није, није!

Сељак: Ево му жиг!

Јаков: И ја имам жиг.

Сељак: То је на тај начин зло.

Милош: Купите магарца, купите магарца!

Сељак: Мога магарца? То је много. Децо, што ће га други купити? Дајте га мени!

Сви: За шест дуката, за шест дуката!

Сељак: То је много!

Сви: Није, није!

Сељак: Па ако сте ви бесни, шта сам ја полудео! (Дигне бцу.) Имате три дуката, то вам је доста. Магаре ми оставите!

Сви: Магарац је наш, магарац је наш!

Сељак: Сад ћу ја вама дати! (Пђјури их.)

Сви (бежећи): Три дуката, три дуката! (Пђбегну.)

Сељак: Три дуката?! Ништа, многи би и више дали за погђкоју своју будалаштину.

Јован Ст. Поповић.

106. Milutin u gostima.

I. Poziv.

Třgovac je Dinko Rādović sedio jedne sūbote popōdne u sobi kraj prōzora i čitao nōvine. Uza stō njegov sin Milutin, ũčenik šeste školske gōdine, izrađivaše zādaću za idući ponč-deljak.

Najēdnom netko pōkuca na vrātima. Otac nije odmah čuo, pa ga Milutin opōmenu: „Oče, netko kuca.“ — „Napred!“ reče otac. U sobu uđe listōnoša, pōzdravi, preda pismo, pōnovno pozdravi i ōtide. Otac prōčita pismo pa će Milutinu: „Sutra u jedan sat pozvani smo nas dvojica ũ goste gospōdinu načelniku.“ Milutin se tome ũvelike ōbraduje, jer mu je načelnikov sin Mirko nājmiliji drug. Znao je, da će se tamo lepo zabāvljati.

II. Doček.

Drugog dana u tri četvrti popōdne ũpute se otac i sin prema stanu gospodina načelnika. Otac iđāše s desne, sin s leve strane. Gde nisu mogli ići ũpored, Milutin pusti oca napred.

Tačno u jedan sat dođu u stan gospodina načelnika. Gostoljubivi domaćin i njegova gospođa dočekivali su pozvanike veselo i sa svakim se ljubazno razgovarali. Dočekali su radosno i Radovićeve, koji pozdrave i rukuju se najpre s gospođom, pa s gospodinom domaćinom.

Radović reče prema gospodinu načelniku: „Milo mi je, što ste me pozvali. Odazvao sam se Vašem dobrotivom pozivu. Po Vašoj sam želji doveo sa sobom i svoga sina Milutina.“

Gospodin mu načelnik odgovori, da ga to veseli to više, što je njegov jedina Mirko najvoliji drugovati s Milutinom.

Došlo na gozbu više gospođe. Ubrzo se svi sakupili.

III. Za obeda.

Kada podvornik javi, da je obed na stolu, reče domaćin: „Izvolite, gospodo, u blagovalište!“

Uđoše. Domaćin odredi svima mesto. Kad su pusedali, reče gazda: „U slast, gospodo!“ Svi odgovore: „Hvala — i Vama!“ Sedne domaćin, sednu tada i gosti. Kraj Milutina sedela je gospođa. Milutin sedne oprezno, da ne bi možda stocem prikvacio skut na haljini dobre gospođe. Razgrne napola ubrusac i pokrije njime koljena, da ne zamrlja svoga odela. Žlicu prihvati palcem, kažiprstom i srednjakom, kako ga je majka naučila. Dok su srkali juhu, bilo je tiho. Izatoga zametnuše razgovor o žetvi i berbi. Oni u razgovoru, a podvornik donese meso s umakom i varivom. Na tanjuru bile posebne viljuške, a u zdelici s umakom žličica. Najpre poslužili gospodina župnika, koji je sedio čelo stola, pa ostale redom dalje. Dođe red i na Milutina. Tanjur bejaše okrenut tako, da je pred njim bio najgori komadić mesa. Ništa nije prebirao, već uze komadić, što bejaše pred njim. Levom rukom držao je viljuške, a desnom nož, kojim je rezao meso na male zalogaje. Mrve jela metne na rub tanjura. Sô je uzimao čistim rtom noža. Jelo, što mu se hvatalo noža, tr'o je o kruh, što bi ga pojeo s komadićima mesa. Dok je podvornik nosio razne jestvine, gosti su polagano blagovali i razgovarali o lepoti jugoslavenskih narodnih pesama.

Najednom Milutin opazi dlaku u jelu, što ga je uzeo na svoj tanjur. Odstrani je, a da toga nije nitko opazio. Znao je on, da bi domaćica, premda neđužna, bila u velikoj neprilici. Meso s kosti pojede, koliko se dalo nožem obrezati. Zalogaje

prinšio u usta vilicama, a gdege i koricom kruha — Jeo, pa mu se nekako uhvatilo prstiju nešto jela. Što će? Da otare o rubac? Uto opazi, kako se to isto dogodilo i gospodinu, što je sedio pred njim, koji je otr'o prste o ubrusac. Sada Milutin nije bio više u neprilici.

IV. Mala neprilika.

Kad Milutin nije imao ništa na tanjuru, pönudi mu njegov prijatelj Mirko, što mu je sedio s leve strane, zdelu s jelom i reče: „Izvöli!“ Milutin prihvati zdelu nėspretno, žadene o čašu, koja je bila mal' da ne nā kraju stola, na sreću prazna. Čaša padne i — rāzbije se. Milutinu nāvli krv u lice. Ökrene se prema domaćici i smerno se ispriča: „Molim lepo, dobra gospođo, opröстите, što sam tako nėspretan.“ Gospođa mu odgovori: „Ništa zato! Ne treba da se izgövaraš.“ — Podvornik pökupi komāde razbijēne čaše i donēse drugu.

Prema koncu obeda donesu nā stö palačinke. Milutin ih nije nikada volio. Što da učini? Da kaže, da mu ne prijaju, to ne bi bilo u redu. Uzme samo malen komādić. Domaćica to öpazi pa ga pönovno ponudi. — „Hvala, gospođo,“ reče Milutin, „dosta mi je!“

Ali eto, dođe na stö i jābučnjača. Ha, to je bilo nešto za njegove žubiće! Nego i sada uzme samo malo. Na koncu donēsu crnu kavu. Kako nije bilo pösebnih klēštica (hvätaljki), uzme ščēcera žličicom. Iza obeda gosti su se jošte malko razgovārali.

V. Ödlazak.

Prvi se digne gospodin župnik, a zā njim i ostali gosti. Pošto su se lepo zahvālili na gostoprīmstvu i pözdravili, počēše se gosti razilaziti.

I gospodin se Radović spremi na odlazak. Zāhváli dobroj gospođi i vrednom domāćinu na njihovu gostöljublju i vrati se sa sinom kući.

„Sinko,“ reče tada otac Milutinu, „i ako si razbio onu čašu, držao si mi se skladno i öljudno u onome društvu. Ne ću više kazati, da si još malen, kada te budu i drugi ö goste zvali.“ — „Samo tako, mladi gospödine!“ nadöda otac i potāpka ga po ramenu, a Milutin se zacrvēni od pönosa i zadovoljstva.

107. Sve, sve, ali zdravlje.

Draga deco, čuvajte svoje zdravlje! Sve se može vremenom steći, ali nikada ono zdravlje, koje se jednom izgubi. Bolestnom se čoveku ništa ne mili, i vazda je nezadovoljan. Zdrav čovek lako će svašta pōdneti, samo ako je pōstojan. Bolestan je kao ptica kojoj je otkinuto krilo. Ko je zdrav, taj ima svega. On je, dakle, najbogatiji, pa ma živeo i u najhuđoj kōlibici. Da vam pripōvedim samo jednu malu pripōvetku, pa ćete videti da imam pravo, što gōvorim.

Bio siromah čovek, pa išao peške iz jednoga grada ū drugi. Bio je zdrav kao od brega ođvaljan, ali je put bio dug, pa ga noge izdadu. No nije imao vremena da se ođmori, jer se ūveliko smrkāvalo. Išao je dalje, ali su mu noge popūstile i klēcale, — tako je bio ūmoran. Izdalēka opazi jedna lepa kola i ū njima nekog bogataša. Konji su besno jūrili. Onāko ūmoran, sede ūkraj puta i zāplaka se: „O, Bože, kako sam ja nesrećan! Kako se ja mućim i zlopatim, a gle onoga bogataša, kako lepo sedi u kolima, pa ne zna, šta je muka i nevolja.“

Ūto se približi bogati gospōdin na lepim kōlima i, videvši ūplakana siromāha, zaūstavi se.

— A što plaćeš? — upita ga.

— Kako da ne plaćem? Gle, kako se ti lepo voziš, a ja se mućim i zlopatim kao niko moj. Umōrio sam se, pa ne mōgu dalje ni maći. Blago tebi, kad imaš tako lepa kola! Na mene je, jasnog, i Bog zabōravio!

Bogati se gospōdin tužno nāsmeja, pa mu reče:

— Nemoj srditi Boga, jer si ti mnogo srećniji od mene. Ti si zdrav. Dao ti je Bog snagu i zdrave noge, pa ideš, kuda ti je volja. Nego teško meni, jadnome, koji sam još za živōta ostao bēz nogu! —

Tada bogati gospōdin raskōpča svoju dugu hāljinu i pōkaza siromāhu svoje noge. Obe su mu bile drvēne do kōlena, jer je jedāmput bio tako obōleo, da su mu ih morali ođseći.

Kad je to video rāsplakani siromah, skoći nā noge, i prekrstivši se, glasno reče: „Hvala ti, Bože, kad su mi samo noge zdrave, ne treba mi ni konja ni kola!“, pa nānovo stade korāćati putem i još za vida stiže ū grad.

Eto, vidite, draga deco, kako je bōgastvo i sve ōvoga sveta ništa, kad je čovek bolestan. Čuvajte, dakle, zdravlje, što nam ga je Bog dao, te ćete biti vazda srećni i zādovoljni.

108. Човек и мрāви.

Сео човек бѣспослица покрај мрāвињака, па узме прутић и стāне чепркати и мравље стāнице ршити. Гледао је мраве, како нā све стране бѣгају као да су пōмамни, носећи јаја и чāхуре.

Тако ршeћи нeвиним живōтињицама мирни стан, поче човек умōвати :

„Гле, тако је и нāроду, када ўдари на њега нeпријатељ. Људи се вѣру и бѣгају, само да живе главе изнeсу, а оно имeтка, што се даде спāсити, вуку ў гору ѝ планину, да зāклоне. Дōбиста, то је ўжасно!“

„Ужасно!“ викне један од мрaва, што су бeгали. „Да је ужасно, то ѝ сам ўвиђаш, али ипак немаш смиловања, већ нам рушиш оно, што муком сагрāдисмо и стeкосмо.“

Иван Лепушић.

109. Имāње.

„Имао сам“ — то није имāње.

„Имао бих“ — то су празне рeчи.

„Рад бих ѝмат“ — то је жељўкање.

„Имати* ћу“ — то тек чудно звeчи.

Али „ѝмам“ — то јeдино вреди.

Зāто, брајко, што ѝмаш то штeди!

Змај Јован Јовановић.

110. Милион и билион.

Алā се лако изговāрају те речи „милион“ и „билион“, као да су неке обичне свāкидање сѝтнице! Па ипак мало вас има, који сте стекли чист и јасан појам о тим бројевима.

Милион је хиљаду пута ўзета хиљада, а билион милион милиoна. Па и то је лакше кāзати него зāмислити. Рeцимо, да за један мѝнут можемо избрōјати стōтину, па кад бисмо бројали непрeстаном, сваки дан пуних 12 сати, тек бисмо за 13 дана 10 сати и 40 минўта избрōјали један милион. А шта мислите, кōлико би врeмена трeбало да се ѝброји билион? Кад би неко могао бројати бeз прекида дању и ноћу, рeцимо да је то бројање почео наш праотац Адам, па да је бројао

* Ѐсправно = ѝмат ћу.

све до данас, још не би ни близу био готов, још би му ваљало близу 12.000 година да броји, па да доброји до билиона.

Секунда је баш врло кратак део времена, минут има 60 секунда, а цео дан има 86.400 секунда — ал' то је још далёко од једног милиона. Та у читавој недељи дана има тек 604.800 секунда, и тек 11 дана садрже у себи милион секунда.

Кад видимо старца од 80 година, помислимо: колико ли је тај секунда проживео свога века! Јест, много, врло много, преживео је од прилике две њ хиљаде милиона. Али шта је то према једном билиону! То је као неки сиромашак, који има свега два њ по динара, према каквом богаташу милионару. Па ипак има у свакидашњем животу ситних ствари, које иду на билионе. Узмимо да је у једном килогр. пшенице 30.000 зрна, онда је у товару 3 милиона, а у 333 хиљаде товара већ има билион зрна. А толико, можда њ више, поједе се на пр. у Србији за годину дана.

На крају да вам кажем, да се хиљада милиона зове милијарда. „Невен“.

111. Смрт и њезини службеници.

Смрт, та грозна краљица из царства сене, хтеде изабрати себи првог министра и то онога њзмеђу својих службеника, који је за њу стекао највећих заслуга. Позва дакле све своје намештенике, да кажу заслуге, које за њу стёкоше, како би могла изабрати најзаслужнијега.

Скупило се око краљице Смрти мноштво службеника, који су се натезали за министарску столицу.

Она сёђаше на престољу, украшеном костурима и лубањама, а службеници ступаху један за другим пред краљицу и приповедаху јој о својим заслугама.

Прва се јави Пёшалина хвалећи се, колико је људи отпрёмила у краљевство Смрти, те колико је кућа ради ње остало пустих. Срчана кап показа на бројне жртве, које су у напону снаге ѡзненада промениле светом прёшавши из овог живота у краљевство Смрти. Костобоља се хвалила својом спрётношћу, којом је животе скраћивала. Сўшица, кашљуцава, суха, мршава жена, тако слаба, да није могла ни уста отворити, немо показа на хиљаде болесника, понајвише у

младим годинама, од којих ниједан не ће оздравити. „Ја не тражим своје жртве међу старима, него међу младима,“ једино је то могла у своју похвалу изрећи. Старост је уверавала, да она, истина, полагано, али успешно убија и никога не прашта.

Колера и Рат износили ужас, што га у редовима човечанства чине својим уништавањем људскога рода. Појави се и Глад с покликом: „Људски род нема страшнијег душманина од мене. Људи ўмиру од мене у највећим мучкама.“

Приближила се престољу и Неслога. Она рече: „Ја ширим међу људима мржњу и злобу. Усађујем у њихова срца опаке жеље, и они се међу собом кољу и убијају. Мислим, да мени припада место првог министра.“

И сад се почели службеници препирати. Сваки је побијао цену дела свога друга, а своју узвисио. Наједном допре до њих бука, певање и поцикивање. Сви умукнуше и погледаше према вратима, на којима се показа богато одевена и накитњурена жена, рапуштене косе, румених лица, окружена пратњом пијаних млађих и старијих мушкараца. Она испружи руку према својим другарицама и поругљиво повиче:

„Изгубите се ви јадници, који се ту хвалите! Не знате ли, да сам ја ваша мајка, и оно што јесте, постали сте само по мени. Нисам ли ја она, која вам шаље људске животе? — Погледајте око мене! Младо и старо, радник и господин, богат и сиромаш! Сви мени служе својим пијанчевањем; трују себе и своје потомство; у пијанству убијају себе и свог пријатеља као и непријатеља; у пијанству задобивају све ваше болести, а гледај их, ви ўбрајате све то у своју заслугу! Опет вам велим, да ја не чиним услуге нашој краљици, вас би давно нестало, јер не бисте имали посла. Ја сам она, која вам жртве шаље, ја — Неумереност — заслужујем министарску столицу.“

И сви признадоше у себи, да је Неумереност најзаслужнија за краљицу Смрти, а мрка краљица показа јој гадним смехом своју милост и рече: „Ступи на моју десну страну! Теби предајем све послове свога првог министра, јер ти својим делима то заслужујеш!“

И Неумереност постаде првим министром краљице Смрти.

Народне пословице.

Пијану се њ воз ўклања.
 Тко много пије, за дуго није.
 Од ракије кућа проплакује.
 Пијанац жива пропалица.

112. Šaljiva pitanja i odgovori.

Ja poslah vola u pećinu bez kože, a on mi se vratio sa kožom; a ja pöjeo i vola i kožu. — Šta je to? (Ниб.)

Čime se počinje noć, time se svršava dan?

(Мрак; slovo n.)

Koja se два брата никад не састану, а међу њима само мали брежуљак стоји? (Оч и нос.)

Тко наједампут попије сто литара вина и опет није пијан?

(Бава.)

Тко без главе и језика све људе разговори? (Књига.)

Тко без ватре ожеже? (Коприва; паприка.)

Тко без крила лети? (Бетар.)

Тко без ногу утече? (Риба.)

Тко bez očiju види, куда će proći? (Поток.)

Тко без руку тебе i мене држи? (Столица.)

Тко без срца и душе сваком право каже? (Вага.)

Што је на овоме свету најбрже? (Мисао.)

Manje od мака, a dignе јунака? (Бућа.)

Наш белоња и мркоња

Јутро вече боду се;

Јутром надбоду белоња,

Ўвече мркоња,

Те на једно место лежу

А место им се не познаје? (Дан и ноћ.)

Zubi nema, ruku nema, nogu nema, a opet uјeda?

(Зима.)

Malëno, zelëno, sav svet zaödelo, sebe në moglo?

(Гла.)

Бело племе, црно семе

Мудра га глава по пољу сеје? (Књига.)

113. Дамон и Финтија.

У главном граду једне државице живљаху у давнини два младића: Дамон и Финтија.

У тој државици насилно је владао владар Дионисије. Једном приликом покуди Финтија у смелу говору на тргу насиље владарево. Дионисије то чује, разљути се на Финтију те га баци у тамницу и осуди на смрт. Несретни Финтија поручи из тамнице Дионисију: „Владару, услиши моју последњу жељу! У далёку селу живи моја стара и болесна мајка. Допусти ми да пођем к њој и да се пре смрти с њоме опростим. Обещавам да ћу се одмах повратити.“

Дионисије одговори: „Добро је, али нека који Финтијин пријатељ остане место њега у тамници. Ако се у зору четвртога дана не поврати у град, тај ће његов пријатељ изгубити главу место њега.“

Онога истог дана уђе Дамон у тамницу, а Финтија похрли к својој мајци. Мину други и трећи дан, а Финтија се не враћа.

„Јадни Дамоне, изгубит ћеш лудо главу за неверна пријатеља,“ говорили су му знанци.

„Ништа зато,“ одговори Дамон. „Ја немам ни оца ни мајке, а мој пријатељ има да храни своју стару мајку.“

У зору четртого дана био је главни трг пун људи. Дошао је Дионисије да види, како ће крвник одсећи главу Дамону. Сви су жалили несретнога младића. Ето већ воде Дамона и предају га крвнику.

„Стани!“ зачу се наједмпут повик, и Финтија дотрчи на трг, крвав и прашан, те се баци на колена испред Дионисија.

„Владару, не дај, да недужни Дамон погине! Прекјучер стигох к својој старој мајци. Умрла је у мојем наручају од велике туге. Заклопах је и кренух одмах овамо. Ноћас залутах у густој шуми. Зато сам закаснио. Ево ти моје главе, а пусти слободна мога верног пријатеља!“

Дионисије устане и рече: „Дамона пуштам, а теби праштам! Будите слободни и сретни! Примите и мене за свога пријатеља, да будем трећи у томе дичном друштву.“

Народ на тргу удари у радосно клицање. Дамон и Финтија плаћаху од среће пред владарем и народом.

114. Цар и дервиш.

Играло се царско дете у башчи крај бунара, па случајно паде у бунар. Бјеше лепо, врло лепо дете! Један дервиш, који је био амо дошао да проси, кад виде, где то лепо дете паде у бунар, потрчи и сретно уграби оно дете из воде. Цар све то гледаше с прозора од Сараја. Сад шта ће? Пошаље брзо по дервиша, а кад овај дође, рече му: „Мој честити дѣрвишу, ти си мога сина спасао од смрти, сад тражи од мене штогод хоћеш, да ти поклоним!“

Дервиш се смерно поклони цару, па му каза: „Мој царе, златно сунце моје, сунце сјаје по свем свету, а ти, царе, по свом царству! Ја сам сиромах божји роб, те живим о милостињи. Не тражим друго, осим да се у твојем Сарају молим Богу 40 дана. Ти ћеш мени зато давати милостињу, први дан пару, а до 40. дана сваки ћеш ми дан милостињу умножати (т. ј. први дан пару 1, други 2, трећи 4, 8, 16, 32, 64 итд.).

Цару се то учини врло мало и обећа дервишу како је зайскао. Кад се навршило 40 дана, знате ли, колико је то износило пара? Износило је 306 билиона, 877 милиона, 906 хиљада и 944 паре. Колико је то динара?

Кад дервиш донесе цару овај рачун, цар се нађе у великом чуду, па рече дервишу: „Засад немам све паре да ти уплатим, али пошто се царска реч не пориче, нека ти паре стоје код мене на камате, док си жив. У моме ћеш Сарају коначити, јести и пити као ја, те можемо и царевати заједно!“

Ето што уради мудри дервиш, ето што стече оштроумљем својим!

Забележила Јелица Беловић-Бернадзиковска.

115. Благдан и радни дан.

Радни дан: Добро јутро, брате! Како ти?

Благдан: Одмакни! . . . Воњаш земљом, смрдиш на угљен, задаваш трговином, заудараш рибом и луком . . . Пази! Омрљат ћеш ми ново одело.

Радни дан: Полако, господичићу! . . . Да не воњам земљом, ти не би имао зеља и вина на своме столу. Да не смрдим на угљен, ти се не би возио жезелницом и паробродом и носио то лепо одело. Задавам трговином, али што

би ти бeз мога дућана? . . . Моје су руке црне, али ти оне месе беле пoгаче и слатке колaчe.

Благдан: Ти радиш, али ја плаћам. Ти прoдаваш, а ја кyпујем. Штуј ме дакле и — иди!

Радни дан: И ти мене мораш штовати, јер сам радник. Браћа смо, али ја радим и рабoтам, а ти се само забављаш и oдмараш. Је ли то право?

Благдан: Тако мора да буде. Ти си за рад, а ја за одмор.

Радни дан: Ал' си лукав, лeнчино! Скaпао би oд глади, да не радим за тебе шeст дана у седмици.

Благдан: Не љути се, рабoтничe: да ја не затварам кадйкада твоје творнице и дућане и да те не терам из твојих њива, ти би клонуо од труда. Сломио би се и млад oстарио. Ја те крепим и развесeљујем благаднским oдмором. Знадеш ли ону песму:

— Кoлико је у сeдмици дана,
Сви су дани од сребра кoвани,
А нeдeља од сyхога злата! —

Радни дан: То је све истина. Видим, да је и одмор пoтребит. Али ја сам ипак више него ти, јер је пре рад, а затим одмор.

Благдан: Не лудуј! Ако се ниси пре поштeно oдмoрио, не можеш радити.

Радни дан: Што то гoвориш? Ако ниси пре радио, чему одмор?

Благдан: То су све лyдости. Рад и одмор морају да се измењују као дан и ноћ — друкчије би oбaдвeма слабо било. Што би један бeз другoга?

Радни дан: Тако је! Нe будимо oхоли, јер тко у вис диже нос, тај ће скоро ићи бoс . . . Дај руку, јер морам за послом.

Благдан: Пoчекај, да свучем рукавице.

Радни дан: И те сам ти ја направио. Амо дeсницу!

Благдан: Немој тако чврсто! Боли ме . . .

Радни дан: Опрости! Руке су ми пуне жyлева и чврсте као клешта! Збогом, слaдак ти одмор!

Благдан: Збогом, брате! Сретан ти рад!

116. Медвед, свиња и лисица.

Ўдружи се медвед, свиња и лисица па се догòворе, да ору земљу и да сију пшëницу, да се хране. Зãпитају једно друго, што ће који радити и како ће семе наћи.

Свиња рече: „Ја ћу дòнети семе и својом ћу сурлом узòрати,“ а лисица: „Ја ћу својим репом подрљати.“ Узораше, посëјаше. Дође жетва. Сташе се договарати, како ће врећи. Свиња рече: „Ја ћу гумно начинити,“ медвед: „Ја ћу сноплë снети и ја ћу врећи,“ свиња опет: „Ја ћу претрëсати и рãставит ћу сламу од пшëнице,“ а лисица: „Ја ћу својим репом трñити плеву са пшенице,“ свиња: „Ја ћу òвејати,“ а медвед на̀покон: „Ја ћу жито раздëлити.“

Овр̀хоше. Медвед жито пòдели, али га не подели право, јер га свиња зãмоли, те јој даде само сламу, а пшеницу сву узе сам и лисици не даде ништа.

Рãсрди се лисица па отиде на тужбу и каже им, да ће довëсти једнога царскога чòвека, који ће жито право раздëлити. Ўплаши се свиња и медвед, па рече медвед свињи: „Закòпај се ти, свињо, ў сламу, а ја ћу се пòпети на ону крушку.“ Закòпа се свиња у сламу, а медвед се попе на крушку.

Лисица òтиде те нађе мачку, па је позва у друштво, да иду на гумно да хватају мише. Знајући мачка, да на гумну има доста мйшева, пође радо, па сад изнад пута, сад испод пута трчи за птицама.

Опази је медвед с крушке поиздалëка па каже свињи: „Зло, свињо; ето лисице, где води стрãшнога бумбашйра, огр̀нуо ћурак од куне, па и крйлате птице хвата око пута.“

Ўтом се мачка украде из òчију па кроз траву дође на гумно и трãжећи миша стане шўшкати по слами. Свиња подигне главу дã види шта је, а мачка пòмисли од ñезине сурле да је миш па скочи те свињу шãпама зã нос. Свиња се ўплаши те рўкне и скочи па на̀да у поток, а мачка се прëпадне од свиње те на̀да ўз крушку. Медвед помисли, да је она већ свињу удавила, па иде сад на ñега, те òд страха падне с крушке на̀ земљу и рãзбије се, а лисици òстане све жито и слама.

117. Kõmu pripada sláva?

Išao putem mudrac, ũmorena tela i põgnute glave. Od-jednom se u njeđovoj blizini začu nekakva tũtnjava i neõbično hũktanje. Mudrac diže glavu i vide, kako pored njega brzo minu dug niz vєlikih teških kola, ispred kojih se digao gust dim. „Kakva li su to kola?“ põmisli on u sebi, jako začuđen. „Konja nє vidim, a da se toliki teret vuče, mučno da bi ih i peděset bilo dõvoljno!“

Dokle je tako razmišljajući stojao, približi mu se jedna visõka vāzdušasta prilika. To je bila para. Ona mu reče: „Vidiš li, kakva je moja snaga! Ja vučem sva ona kola. Ja sam nājjāča sila na svetu, meni se ništa nє mođe odũpreti.“

Za vreme tih nāđmenih reči približi se druga prilika — v o d a — i upade pari ũ reč: Hvalisavice! Što se rāzmećeš? Bez mene bi bila niko i ništa; što radiš, to radiš samo mojom põmoću.“

Još ne beše v o d a svršila svoj govor, a kao mũnja pñskoči treća prilika — v a t r a — i viknu: „Što si se ti rāsprtila? Da te ja ne zāgrevam, ti bi se smřznula i nє bi mogla proizvõditi paru.“

Ovaj vatreni govor pñekine jedna mala pñjljava prilika: to beše kāmeni ugalj. On reče vatri: „A ko tebe hrani? Ta bez mēne bi mõrala ũmreti!“

Svađa se nāstavi. Tada pristupi ljudski duh, da bi tome ućinio kraj, i põvika: „Ćutite! Što se hvalite? Svi ste vi moje sluge. Da vam ja ne põmažem, nє biste se živi pokāzali.“

Ali se iznenada nāđ njima zāhori jedan glas: „Samo je jedan, kome pripada slava! To je stvõrac svih stvari. Bog je sve vas sāzdao, njim ste põstali ono što ste!“

Nato se mudrac õsvrte i nāstavi put, gõvoreći u sebi: „Õd Boga su sve stvari; njemu neka je slava u vėkove vekova!“

Matija Antun Reljković.

118. Zāгонетке и пїталице.

Ćetiri sestre uvek se glėdaju, a nikad se ne nāgledaju.
(Stene.)

Црно мāче из куће измаче. (Црпа из пера.)

Listove ima, a drvo nije; kõrice ima, ā nođ nije.

(Книга.)

Три брата једна капа.

(Стопа са три ноге.)

Četiri uha, dva trbuha.

(Četiri ušla na jastuku, jastučica i prevlaka.)

Tko je najbrži slikar? (Оглядало.)

Gladno šuti, sito kriči. (Мин.)

Свуд сá мном, никуд без мене. (Глава.)

Dva lončića, četiri poklopčića. (Оči i vede.)

Tko želi samo jedno oko имати? (Слепач.)

Što se ně može vilicama jesti? (Јућа.)

Што је јаче од чо́века? (Вино.)

Gde čizmar počne najpre čizmu šiti? (На колени.)

Камо иде дете кад му је пет година? (У шесту.)

Tanko kao žica, vitko kao zmija, puca kao puška, grize kao pas. (Биџ.)

Зашто млинар има белу капу?

(Па се чоме покрије.)

Pende viši, pende zjā; pende čini ta-na-na, nek se znā, kō sam jā. (Zvon.)

Пружила се скела преко свега села. (Пут.)

Crno mače na sajmu skače, gdegōd kleče, pravo reče. (Вага.)

Tko може начинити мост без ичега? (Зима.)

Dva brata kolo vode, dve seke ūz njih hode. Jedan nas bratac cvećem pošiplje, drugi žitom obāšiplje. Prva seka vino toči, druga vodu leva. (Пролеће, лето, јесен i зима.)

Стани мрка, жалосна ти трка, отрт ћу ти реп.

(Зора и ноћ.)

Tko ūlazi kroz staklo u sobu, a ne rāzbije ga?

(Svetlost.)

По чему се зна, да је подне? (По жезлуцу.)

Jedna glava voska svemu свету доста. (Sunce.)

У гори сек, сек, а у води мућ, мућ. (Јаћа.)

Pola ōd дрвета, pola ōd крмета. (Сетка.)

Гураво прасе све поље попасе. (Срп.)

119. Dërviš i kāluder.

Bio derviš u dvoru kod turskoga cara kao neki prōrok. Bio je pīsmen i vešt ū svom poslu, ali lūkav i preprēden. Caru je bio ōsobito u milosti, te bi se s njim po cele dane zabavljao. Sad su govōrili o korānu, sad jeli, sad pili kavu, sad pušili lulu,

sad šetali po rüžičnjaku. Derviš bi uvek rekao: „Čestiti care, sad prorok ovo ili ono radi u nebu, treba da i mi to radimo,“ i car ga je slušao. Došlo je năpokon već do toga, da je derviš s carem gospodărio, te mu zapovêdao.

Jedămput se car dômisli pitati svoga derviša: „Kaži ti meni, Hüseine, znadu li i drugi hodže, kăluđeri i pôpovi, što rade njihovi sveci u nebu?“ — „Jok care, nê zna nijedan do mene. Kako bi i mogli đauri znati, kad su nêvernici.“ — „Neka je tăko,“ veli car dervišu, „no ja bih ipak rado govôriti ô tom čudu s kojim kaluđerom ili popom. Idi ti, Hüseine, pa mi dovedi ôvamo jêdnoga kaluđera.“

Na carevu zapoved lecne se derviš i ode pôslušati, bilo mu milo ili mrsko. Dođe u mănastir među kaluđere. Kad jednoga ôd njih pozôve pŕed cara, svi se pôplaše, ali careva se mora pôslušati, măkar ôči skôčile iz glave. Ide jedan kaluđer s dervišem k caru. Na putu mu veli lükavi derviš: „Ču li ti, kăluđere, nê šali se sa svojom bradom i glavom, ne govôri mnogo pred silnim carem, nego malăksi, osûpni, nêmoj u zao čas pô se zapôdeti kakvu bêsposlicu. Nema šale ô cara; znaš, da ôči gore cara glêdajući, pak šuti.“ — „Ne sôli mi pamet,“ odgôvori kaluđer; „videt ću, šta car od mene traži, pa ću po duši odgovărati što i kăko znam.“ — „Jok, nemoj za živu glavu pred carem mudrôvati! To nije za vaše ljude.“

Dođu pŕed cara. Car zăpita kaluđera: „Kaži mi pŕavo, znaš li, što rade vaši sveci na onom svetu?“ — „Űživaju u raju slădosti i slave Boga.“ — „Ali što rade űpravo u ovaj čas?“ — „To znati može sămo Bog, i oni, koji su kod njega u raju, a nitko drugi.“ — Car se răzljuti i reče kaluđeru: „Evo vidiš ovog mog derviša; on zna svaki čas što radi naš svetac Muhămed ô nebu.“ Kaluđer pôgleda pôpreko derviša, a car kaže dalje: „Pôgledaj ga dobro; tăj ti to zna.“ — „Dôista znam,“ progôvori băhato derviš.

Kaluđer űvidi odmah s kim ima posla i dômisli se brzo, kako će űvesti u năpast derviša. „Molim, silni care i gôsposdaru,“ veli kaluđer, „dopûsti mi, da dôkažem dervišu pŕed tobom, da nê zna, što gôvori. Daj âmo donësi zdelu punu mlêka i tri komadića kruha.“ „Neka!“ veli car; „dă vidim đăursku mudrôliju.“

„Sêdimo oko zdele!“ veli kaluđer. „Daj nam svakome po jedan tănjur.“ — „Ma šta će to?“ űpita derviš. „Šuti ti, Hüseine!“ zapovêdi car: „dă vidimo tko je od vas dvôjice bolji

majstor.“ — „Silni care!“ veli kaluđer, „drobi ti svoj komad kruha ũ svoj tanjur, ja ću svoj ũ svoj, a derviš neka svoj ũpet drobi u svoj.“ — „To je trićarija“, veli derviš. — Car mu ũdvrti: „Šuti Huseine, pak drobi, videt ćemo đaursku mudroliju!“

Kad su svi drobljenje svršili, uzme kaluđer jedan tanjur i saspe u zdelu pak drugi i treći. Zätim uzme žlicu i pũmeša sve u mleku, te reće: „Dërvišu, ako si svëznalica, te znaš, što radi svetac Muhāmed ũ nebu, hajd ovo drobljenje u zdeli razbëri i povrätu carevo na carev, moje nā moj, a svoje nā svoj tanjur. Ako to ũчиниš, vërujem ti, da znaš što biva u nebu. Nebo je dalëko, a zdela eto prëd tobom.“

Derviš se nāsmija i reće: „To nije ništa.“ - - „Jest, brë,“ veli car: „Daj rāzbiraj drobljenje ili ne ćeš višë drobiti sā mnom u jednu zdelu.“ — „Vera moja, silni care!“ veli derviš; „to nī sam nećastivi, ni ovaj sũludi đaur në može ũčiniti.“ — „Ja se nīsam ni hvalio, kao što si se ti. Kratke su nŕoge u lāži,“ odgŕvori kaluđer. „ũistinu pravo vëliš, kāludëre!“ reće car. „Zdela je prëd nama, pak në možemo rāzbirati svaki svoje drobljenje, a gde je nebo, pak da zna derviš, što u njemu radi svetac Muhamed. Sad vidim, da je to laž.“ Car ũbdari kaluđera, a derviša pŕtera od sebe kao lažu i vāralicu. Narodna pripovetka.

120. Āma ljūdi.

Ima ljūdi svākojake boje,
Svi jëdnako ŕpanke ne kroje,
Nekim trnjem ŕbrasli su pŕti,
Drugim cvijecëm šarnim ŕbasuti,
Jëdan drugog dŕstignuti žëli,
Tuđoj smrti drugi se vesëli;
Ā ta borba traje od vjekŕva,
Od ũkletog grijeha Kājinova,
I u borbi nëjednake želje
Raznom cilju pŕtove im svele.
Jedan teži da dŕstigne ćasti,
Drugi hoće gospŕdstva i vlasti,
Treći radi za komādić hljeba —
Svaki žëli ono, što mu treba!
A ti sinko, ũči sāmo zāto,
Već nāukom dā ti duša blīsta

Pöput zlāta i ālemlja čista,
 Da uzgōjiš sebe za čövjeka
 Zdrava srca — poštenoga hreka,
 Pa ćeš sretan po bēspuču tome
 Cvjetnom stazom döspjet cilju svome!
 Uči, sinko, knjiga kēi je něba.
 Svakom treba kō komādić hljeba,
 Tko s nāukom mladu dušu grije,
 I budücnost taj si ljepšu vije.

Ante Jukić.

121. Курјак ѝ коњ.

Један курјак спази добра коња. Он не смеде да на њега удари јавно, јер се бојао да ће му утѣћи или дā га нē ће моћи савладати, па нāмисли да га придöбије прёваром. Он приђе коњу и пријатёльски га зāпита зā здравље. Али коњ се дöсети његову лукāвству, те нāуми да му врати истом мером. Он одгöвори кўрјаку да је йначе добро, али да му се у стражњу ногу забö трн, те га нога љуто боли.

„То је нāјлакше!“ рекне курјак. „Ходи да ти трн йзвадим зубима.“

Коњ стане и пöдигне ногу, али кад се курјак приближи, он се ритне и лупи га ногом у гўбицу, те му све зубе рāзбије. Затим пöбегне преко поља, а курјак öстане јāчући.

Превара се сама свети.

Доситеј Обрадовић.

122. Сирöмах и Сāва.

Неки сиромāшак, ймајући у чанку малко млека, хтеде у њега дöсути воде да буде више, па се нагне над реку Саву, прйтиснувши чанак с млеком над воду, како би ушло мало воде у млеко. Али ўместо да тако буде, јурне вода и йспуни сав чанак, а млеко се сасвим изгуби у реци. Тада ће сиромашак рећи тужно и прекорно: „Саво, Саво! Ти себе не зāбели, а мене зāцрни!“

123. Врāчање.

Неки домāћин узме на бадње вече, по обичāју, орах са сöфре и врāчајући, стане Бога мöлити овāко: „Као што је овај орах пун, тако да буде кућа пуна свакога добра, амбāри

жита, тор оваца, подрум вина и ракије, да Бог да!“ Пóтом рáзбије орах — а он празан. Тада човек пóвиче љúтито: „Нé слушај, Боже, што пас лаје!“

124. Јéка.

Мали Ђуро није још ништа знао о јечи. Једноћ је на лйвади викао из свега гласа: „Ој! Ој!“ Умах му се одазвало из оближње шúмице: „Ој! Ој!“ Нато пóвикну сасвим у чуду: „Тко си?“ А глас се одазóве: „Тко си?“ Изатога ускликну: „Ти си лудо дéчаче!“ и „лудо дечаче!“ одјéкнуло из шуме. Ђуро се рáзљути, па пóвиче још више порúгљивих речи. Свака му се верно одазвала. Потражио шумом тога дечáка, али га није могао нигде наћи.

Одјурio кући и тужио се мајци, како се ў шуми сáкрио неки зао дечак, који му се онако порúгљиво одазйвао.

Мајка му рече: „Овај си се пут сам тужио. Ти ниси ништа друго чуо, ван јеку својих речи. Да си ў шуму за-вйкнуо прйјазних речи, тад би се одазвале тáкођер прйјазне. Тако ти је увек у живóту. Влáдање других спрám нас обично је одраз нашега владања спрám њих. Сýсрећемо ли људе прйјазно, тада се и они према нама тако владају. Јесмо ли ми према њима нéпријазни, неўљудни и сýрови, тада се нé надајмо нй ми бољему од њих.

Крсто Шмид.

125. Прва земљичка.

Познао сам малога Марка. Отац му се бавио пчёларством у вéлико и с вéликим весéљем. Има нешто кúћице под Оштром. Пчелáри су обично добри људи, људи срца. Дóлазио сам чешће к њему. Седели смо пред пчёлињаком, гледали и разговáрали. Мали Марко није се бојао пчела него је оцу помáгао сјављивати пчеле, кад су се ројиле, чему су се жене чúдиле и луде говориле, да то није без врага. Рекох једном тому пчелáру, своме пчёларском ўченику, да ми се Маркић свиђа, па да се надам, да ће он бити прави човек. „И мени се чини“, прихвати сељак, „јер кад се деца потуку, он је увек на страни слáбијег. Он се лепо влада према слабијему, којега би могао исмехивати, извргавати руглу, гурнути га и излу-

пати, а да зато не би осетио никаквих злих последица, онда је као сигурно, да је мали по својој природи добар.“

Велики жупан Б. Б. у Госпићу опази, где сељак води свога синчића први пут у школу. Мали сељачић под црвѣнкапом корача уз оца, а у руци му земљичка — готов догађај у његову животу. То ти је наш Марко и његов отац. Велики жупан, а још већи пријатељ деце, заустави деџака и оца му, па га запита онако по народну: „Мали, би ли ти мени дао земљичку?“ И мали му пода земљичку; жупан рече хвала, па с њом у џеп и каже збогом, па оде. Мали се није нимало изненадио и променио. Сутрадањ дође велики жупан у први разред, а чим опази Марка, који му даде земљичку, рече весело: „Аха, ти си онај, који ми даде земљичку! А зашто си ти мени дао земљичку?“ Мали одговори: „Е, кад си био гладан.“ Нато ће велики жупан: „А знаш ли ти, тко сам ја?“ „Не знам,“ одговори мали. „Ја сам велики жупан.“ „Јеси зајста велик!“ Жупан подрага малиша, похвали га што му даде земљичку и позове га к себи на обед. Малому напуне и торбицу, а у школу пошаљу деци кошару земљичака.

Даворин Трстењак.

126. Ljubav dōmovine.

Откад је света и века, вазда је љубав дōмовине и народа била поводом и велику јунаштву и неизмерним жртвима и бризну старанју за опци болјак. Код некаданјих најславнијих народа ушло је у обичај реци, да је сласт и слава за дōмовину умрети. Ал' останимо код куће! Свака мати љуби своје дете, ако је и невалјало. Зар не веле и наше мајке: „Ако је и зло, моје је. Ако је и змија, моја је.“ А благо си га материну srcу, кад су деца добра и послушна. Али не могу родитељи и деца самотовати на свету. „Дрво се на дрво осланја, а човек на човека.“ Дођу невоље, болости, смрт. Кому ће остати деца?

„Тешко свому без свoga.“ По свем нашем народу џут џете у невољи молитву: „Не остави, Боже, без пријатеља.“ А вели се слично и ово: „Зло гōдиште рода иште, а невоља пријатеља.“ Кōлико је већа невоља, тōлико више треба помоци и својштине. Тако валја сусед суседу, кад је mala невоља; село selу, кад је на пример поводња; валја нам slogа sveга народа, кад је непријатеља одагнати. Потом сусед суседу, село selу, sav народ свā-

komu pojedinomu pomaže. Svōji smo, pazimo se, želimo jedan drugome napredak, pomazimo si, a bit ćemo jači, ako nas bude više: svaka voda s potočića jaka. Više će valjati jedan drugomu, ako budu pojedini imućniji; bit ćemo napredniji svačim, ako nam bratstvo bude bogato i jako. I doista nijedan drugi narod nije toliko vičan toj ljubavi, tomu bratstvu, koliko naš. Mi zovemo svakoga našinca bratom, mi se ū zlu i dobru pō Bogu bratimo, ma odakle tko bio! Nē gleda nitko na veru, te se zaista možemo dićiti pred celim svetom onom lepom pōslovicom: Brat mi mio, koje vere bio, kada bratski čini i pōstupa. Naši junački graničari, kud su god vōjevali po belom svetu, svagde su bez rāzlike vere svoje bratstvo isticali: Dobrō jutro, brate! Zdrav, brate! Kamo ćeš, brate? Pōmagaj, brate! Sve brate, te brate, sāmo nek je on graničar bio. Stoga su Francuzi zā prvoga Bonaparte, čjući toliko puta tu reč „brat“, nazvali naše graničarske pukōvnije brat-pukōvnijama. A pōtívno, tko nē mari zā to bratstvo, koji se tuđi ōd svoga nārōda, pōstrādāt će on ili njēgova deca. Ima i ō toj istini lepa nārōdna pōslovica, koju valja pamtiti: „Tko ne dži brata zā brata, taj će tuđina za gospodāra“. A pōmislite kako je ōnome, tko mora svoju dōmovinu ōstaviti i po tuđem svetu za zāslugom ići. Znae, kako naš narod oznāčuje tākovu nēsreću? On vēli: „U tuđini je čovek kao duša izgubljena.“ Valja dakle ljubiti svoju dōmovinu, ū njoj je srce puno, ā srce nas puno nāgoni vršiti dūžnost potpunōma. Nije pravo tuđiti se ōd nje; mudro je smišljeno i temelji se na istim rāzlozima, kad narod gōvori: „Tuđ nek nīkada nē bude, koji svoj biti može!“

Ivan Trnski.

127. Српски инвāлид.

Нека гōспођа ōпази с прозора како се један инвāлид упутио право њеној капији. Пōтрча му усусрет, али је он већ био ōтишао. Она предаде намењени новац своме сину и рече, да га преда инвāлиду, кад га види.

Видећи да инвāлид йзлази из једне капије, дечко пōтрча зā њм и викну: „Госпōдине, ўзмите ово, дала вам је моја мама.“

Кад је инвāлид видео да се реч господин баш њега тиче, он се насмеја горко, пōздрави дечка по вōјнички, и прими дār.

Кад је мати чүдећи се упитала сина, зашто му је казао: господине, он убједљиво рече: „Боже, мамице, па он није прџсјак него српски инвалид!“

Мати га привуче к себи, пољуби и рече:

„Поштуј, поштуј, сине мој, свјакџга ђд њих, јер нам се на њиховим љзгубљеним нџгама, рүкама и ђцима подиже нова, славна и јака ђтаџбина.“

Дар Ђосићка.

128. Rodu o језiku.

O jeziku, rode, da ti pojem,
O jeziku milom mom i tvojem!

*

Pџ njem tebe svјet pџznaје živa,
Nџ njem ti se budућnost џsniva.

*

Lјubi si ga, rode, iznad svega,
Ѐ njem živi, ўmiri za njega!

*

Svaka zvijezda svojim svјјјtлом sijeva,
Svaka ptica svojim glasom spјeva,
Ti језиком svojim zbori!

*

Tuđ tўđinu, tebi tvoj dџliчи,
Tuđи poштуј, a svojim se diчи!

*

Od Stџmbola grada do Kџtora,
Ѐd Crnoga do Јџdranskog mora
Nјegvu carstvu prostor puče.

*

Jўnačkijem glasom ў njem poје
Junak narod ўspomene svoje.

*

On ti svakoј tuzи i radosti,
On ti duše cijџloј nўtarnјosti
Јedin pravi tumaч biva.

*

Bez njega si бџz imena,
Бџz dјedova, бџz unuka,
U прџшasti sjena puka,
U budуће niti sjena!

Petar Preradoviч.

129. Браћа.

У рату бáлканских сáвезника против Тўрака био је српски војник Јово тешко рањен. Допрѣмише га ў Ниш у војничку болницу. Одрезаше му десну ногу. Сви су рањенци били добре воље, шáлили се и разговáрали, само Јово је увек шутио, а и лечнику је слабо одговáрао. Нѣстало је бола и нема више опáсности, али Јово још увек исти. Свакога рањеника пòхађа рòдбина и прíјатељи, али Јову нитко.

Лечник Орáжен, мýлокрван Словѣнац, трудио се, да разгòвори и ўтеши Јову, а Јово увек исти мрзòвољац. Знао је лечник, да Јову нешто тишти.

Јѣднога дана уђе Оражен у дворану, где је Јово лежао, и зáчуди се. Уз Јовин кревет стоји десет кршних људи и сви имáду на глави вѣлике шўбаре од овчјегá крзна, а Јово лежао је на кревету и с њима сав препòрођен весело разгòвара. Ў то ће лечник сав весео: Каква је то скупштина?! — Није никаква, него дођосмо ў походе брату Јови; он је из нашега села. Чули смо, да је рањен, па дођосмо у име нашега села, да га видимо и да му кажемо, да је он наш брат, — рѣкоше људи. — Он нема ни оца ни мајке, ни брата ни сестре, па је он сада наш брат, брат читавога села. Он трпи и зá нас је изгубио ногу. Он је наш брат и читавога нашег народа. Ми ћемо га мýловати и пазити, па ће лако живети и без нòге. Лако зá ногу, само кад је остала глава. —

Јови је спао камен сá срца, јер зна, да нѣ ће бити просјак.

На òдласку дарíваху браћа свога брата новцем и рѣкоше му: Кад òздравиш, јави нам, па ћемо доћи пò те, по брата свога. На вратима окренуо се још сваки и насмѣшио Јови.

И тако је било. Село лепо дочека Јову, старѣшина први га зáгрли, а зá њим читаво село. Било је мало речи, а много суза.

Читаво село и мала деца не зову га друкчије него брат Јово, а Јово опет свакога братом.

Даворин Трстењак

130. Опћа кућа.

Прòсуло се вино из Маркове чаше
 Те нам порумѣни све брѣгове наше.
 И у свако срце, што се наше зове,
 Ули нову снагу и нáдежде нове.

То нѣ било вино из Маркове чаше,
 Већ румѣна зора буди земље наше.
 Ћстајте, ўстајте, свима зора свиће,
 Сви на пѡсѡ хајде, сваком посла биће!
 Та опћа је кућа, што се сада гради,
 Највећи, најмањи нека на њој ради.
 Нек нѣ жали нитко живѡта, имања,
 Да нам кућа наша нѣ буде најмања.
 Већ да ў њој могу сви заједно стати,
 Сви којегѡд рѡди једна наша мати.
 Да нам кућа буде велика и јака,
 Као што су куће ѡсталих јунака.
 На своме ѡгњишту да се сваки греје,
 А не да се грчи йспод туђе стрехе.
 Ћстајте, ўстајте и стари и млади,
 Та опћа се кућа ѡпћински и гради!

Љубомир Ненадовић.

„Слава твоје дѡмовине има бити и твоја; за њу ти је и сама себе прегѡрети. Света ли ти је и неповредива мајка, још свѣтија треба да ти буде домовина; јер је она мајка мајци твојој.“

131. Rādi!

Sākovao kovač dva raonika. Ōba ih gradio od istog gvožđa i tako pѡjednako, da su ličili kao brat na brata. Jedan ѡd njih proda odmah, a drugi skloni negde ў kraj, dok se i njemu kupac нѣ нађе. Tu је неколико mesēci лежао, док најposle нѣ дође taj isti seljak, da opet traži raonik. Tek onda ga potražiše i iz onog budžaka iznešoše.

Ali kako se začudi kad vidi rāzliku!... On škrbav — rđa ga već nagrizona — a seljakov jedar i oštar, gladak i sjajan kao ogledalo. Mnogo sjajniји, nego је pre bio... Ū čudu će zapitati onaj raonik, što beše sklonjen, svoga druga:

— Šta to bi, da ѡd Boga nađeš? Někada beјasmo sasvim јѣdnaki kao rođena braća. A gle sada!... Reci mi, vere ti, šta te је tako ѡdržalo i šta ti је pѡmoglo? Ja proživēh ovo vreme ўgodno i u mīru, pa pѡgledaj samo, u što se izmētnuh?

— To ti је baš i nahudilo, što si se lēnio — odgѡvori mu drug iz mladosti. — A gledaj mene! Ja sam ѡd jutра dѡ mraka

radio, zemlju orao i prevrtao, pa me je to i održalo. Zato su mi obrazi vedri i sjajni, zato me rđa nije spöpala . . .

— Pravo veliš — priznade onaj zärđali raonik. — Ā ja bih danas bio svetla obraza, i ja bih se od rđe odbrānio, da nisam toliko vremena bėsposlen ležao . . . Ali ödsad ću drükčije . . .

Istina je, dakle, prava je istina što narod veli: „Ā najbolja sablja o klīnu zärđa“.

.Zdravlje“.

„Рад је најбољи љстук проти жалости и боли, он је врело здравља и богатства и појединца, а први разлог величини и срећи народа.“

132. Jėvrosima majka opöminje svoga sina Kraljevića Marka dā bude prāvedan.

„Marko, sine jėdini ũ majke!
 „Ně bila ti moja rāna kleta,
 „Nemoj, sine, govöriti krivo
 „Ni po bābu ni po stričevima,
 „Već pö pravdi Boga istinoga.
 „Nemoj, sine, izgubiti duše:
 „Bolje ti je izgubiti glavu,
 „Nego svoju ogriješiti dušu.“

Iz narodne pesme „Uroš i Mrnjavčevići“.

133. Zgodna prĳlika.

Ko svoj pösao izvėde u zgodno doba; ko se kōristi nājpodėsnijim vřemenom, za njega se öbīčno kaže: „Ulūcio priliku“ ili: „Taj nije propūstio priliku“. U drugom se svetu još kaže: „Uhvatio priliku za čūperke“. Taj je izraz došao ötuda, što se u stara vremėna predstāvjlala prilika u obliku žene, čiji je pötĳlak bio bez kose. Tim su hteli naglāsiti, da kad priliku jednom pröpustiš, ně možeš je više ũhvatiti.

U jednoj zbirci grčkih starina nalazi se statua, koja predstavlja priliku, i na njenu pödnožju ũrežan je ovaj rāzgovor:

„Kō si ti?“ — „Prilika.“ — „Šta znaće ova krila na tvojim nögama?“ — „Ona pokāzuju, da moj let nādmaša nājbrže vetrove.“ — „Zašto je veštak, koji te ũ kamen izrežao, baš na tvome čelu načinio tako bujnu talāsastu kosu?“ — „Da

bi me mogao uhvatiti prvi od boljih, čim me sretne.““ „A
 otkuda to, da na potiljku nemaš nimalo kose?“ „„Da me onaj,
 što me jednom propustio, više u letu ne može uhvatiti, baš i
 kad bi me mogao stići.““ — „Zašto te veštak nămestio u ovoj
 dvorani?“ — „„Da bi tebe, tŭdinče, poučio.““

134. Pöslovice.

Нитко се није мудар рѡдио.
 Како тко постелј стере, онако и спава.
 Свуда је добро, али код куће најбоље.
 Камен дѡ камена палача, зрно дѡ зрна рѡгача.
 Данас човек, сјутра црна земља.
 Вода све ѡпере до црна ѡбраза и рѡгана језика.
 Не чешљај се, где те не сврби.
 Сва му памет на јѡзiku.
 Рука руку пере.
 Прѡи и реће, кућа и вѡри, пак све рѡквари.
 Не гледа се чѡвеку на одѡло него на дѡло.
 Бит ѡе гаѡе, не знам кад ѡе.
 Доћи ће старост, пак ће питати, где је била младост.
 У селјака црне руке, али бела рѡгача.
 Криво стечѡно није благословѡно.
 Како дошло, тако прошло.
 Где је рад, није глѡд.
 Чувај беле новце за црне дѡне.
 Знање је готов новац.
 Мери, вѡжи, па онда кажи.
 Не гули кѡре, да нѡ буде гѡре.
 Ваца боб о стѡну. (Гѡвори ѡзалуд.)
 Једна ластва не чини прѡлећа.
 Тко лети хлѡдује, зими глѡдује.
 Тко рано рани, две среће граби.
 Нѡ тера се конј бицем него зобљу.
 Нема занѡта без добра алѡта.
 Није све злато, што се сја.
 Рђа се злата нѡ хвата.
 Увѡкао рѡгове као пуѡ пред скѡкавцем. (Страшљивац.)
 Лети као муха без главе.
 Празан клас се ѡ вис диже, а пун се к земљи сѡвѡја.

135. Naprej.

Naprej, zastava slave,
na boj, junaška kri!
Za blagor očetnjave
naj puška govori!

Z orožjem in desnico
nesimo vragu grom,
zapisat v kri pravico,
ki terjajo naš dom.

Draga mati je prosila,
roke okol' vrata vila,
plakala je moja mila:
Tu ostani, ljubi moj!

Z bogom, mati, ljub'ca, zdrava!
Mati mi je očetnjava,
ljub'ca moja čast in slava,
hajd'mo, hajd'mo zanje v boj!

Simon Jenko.

Речник.

(Речи у Речнику наведене су у ёкавском наречју те место: бијѣда, цвѣјет, дѣнијети, цѣлив, дѣвер стоји: бѣда, цвѣт, дѣнети, цѣлив, дѣвер.)

А, а

акѣмоли, *toliko manj*
ако, *če*
алà, *ali*
àлàт, -а, *orodje*
àлем, -а, *dragi kamen*
àма, *ali*
амàнет, -а, *talisman, amulet*
àмбàр, -а, *žitnica*
àметице (àметом), *popolnoma*
àмо, *sem, semkaj*
апсàна, -е, *zapor*
атèнтàт, -а, *zavratni napad*
àвѣт, -и, *pošast*
àздија, -е (коласта), *pisan,*
dolg plašč
аждàја, -е, *drakon, zmaj.*

Б, б

бáбо, -е, *оће*
бàцити, -им, *vreči*
бàчва, -е, *sod*
бàчвàр, -а, *sodar*
бадàва, *zaman, zastonj*
Бàднàк, -а, *dan pred Vožičem*
бàхура, -е, *buba*
бàлвàн, -а, *velika greda, de-*
belo bruno
бàр, бàрем, *vsaj*
бàра, -е, *mlaka*
бàрјак, -а, *zastava*

барјàктàр, -а, *zastavonoša*
басàмак, -а, *stopnica*
бàш, *ravno, prav*
бàша, -е, *turški poglavar, sta-*
rejšina, zapovednik
бàшча, -е, башта, -е, *vrt*
баштòвàн, -а, *vrtnar*
бàтина, -е, *palica*
бдѣније, -а, *služba božja, ki*
se opravlja ponoči
бѣhàр, -а, *vojak, kateri se bo-*
juje za plačo; vandrovec;
samec
бѣда, -е, *ubojstvo, nesreča;*
obdolžitev
бѣдем, -а, *trdnjavsko obzidje*
бѣг, -а, *turški gospod*
бѣгати, -ам, *bežati*
бѣлєжнѣк, -а, *tajnik, notar*
бѣлоња, -е, *bel vol*
бѣрба, -е, *trgatev*
бѣрбер, -а, *brivec, brijač*
бѣседити, -им, *govoriti*
бѣскрајнѣй, *brezkončen*
бѣсмучан, *obseden*
бѣспослицà, -е, *brezdelje, po-*
stopanje; postopač
бѣспуhе, -а, *brezpotje*
бѣсвѣст, -и, *nezavest*
бѣзбројан, *brezštevilen*
бѣзòбразан, *nesramen*
бѣло, -а, *žilobitje, puls, utrip*
бѣлѣ, -а, *rastline*

бйрати, -ам, izbirati; voliti
 бйтка, -е, boj
 бйвати, ам, biti; postajati;
 prebivati
 блâгдан, -а, praznik
 блâго, -а, bogastvo; blago;
 živina
 благодна, -е, blagost
 благодâрност, -и, hvaležnost
 благодат, -и, milost
 благодвалиште, -а, jedilnica
 благодвати, -гујем, uživati, jesti
 блéштети, -штим, bleščati
 блистати, -стам, bleščati
 бôгме, pri Bogu
 бôгодâн, od Boga dan
 бôја, -е, barva
 болесник, -а, bolnik
 бôлест, -и, bolezen
 бôљак, -љка, blagor; bol
 бôљар, -а, veleposestnik, gra-
 ščak
 бôсилџак, -љка, bosiljek, ba-
 zilika, prežilika
 брацо, -е, bratec
 браћа, -е, bratje
 брајко, -а, bratec
 бранич, -а, branitelj
 брашно, -а, мока
 братучед, -а, bratranec
 брè!, no! le! vzklik za nižjega
 od sebe (виде: мòпел)
 брежуљак, -љка, griček
 брйга, -е, skrb
 брйнути се, -ем се, skrbeti
 брôд, -а, ladja
 бродоломац, -мца, човек, ka-
 teremu se je razbila ladja
 брôј, -а, število
 брôјан, številen
 брôјање, -а, štetje
 брôјати, -ам, šteti
 бр̄снат, listnat
 бруј, -а, brenčanje
 брујати, -им, brenčati
 брвина, -е, velika brv
 брзати, -ам, hiteti
 брзо, hitro

бубица, -е, majhna buba
 будалâштина, -е, budalost
 буца, -е, debela palica
 буцак, -а, kot
 Бугарин, -а, Bolgar
 бук, -а, ropot, hrup, шум
 була, -е, purpala, roštalica,
 mak (divji)
 буљубаша, -е, polkovnik, ро-
 велјник
 бумбар, -а, čmrlj
 бумбашйр, -а, komisar
 буна, -е, upor, nemir
 бунâр, -а, studenec, vodnjak
 бунда, -е, козух
 буря, -е, burja
 бурâд, -и, sodje
 буре, -ета, sod
 бурма, -е, prstan iz verižic.

Ц, ц

цèлив, -а, poljub
 целивати, -ам (-лујем), polju-
 bovati
 Централне Сйле (Срèдишње
 Сйле), Osrednje Sile (овде:
 Австрија, Немчија, Турска,
 Bolgarska)
 цйча (зйма), najhujši mraz
 цйљати, -љам, meriti
 ципела, -е, črevelj
 црногорица, -е, iglovlje
 црвен, rdeč
 црвèнити се, -им се, rdeti
 цвèхе, -а, cvetje
 цвèљати, -ам, žaliti
 цвèтак, -тка, cvetlica
 цвèтан, cvetoč
 цвркът, -а, cvrčanje
 цвркътати, -куhem, cvrčati.

Ч, ч

чабар, -бра, чебер
 ча̄к, celo
 ча̄мац, -мца, čoln
 ча̄нак, -нка, skleda

чърни, očarujoč
 чърс, -а, trenotek, minuta, časovna enota
 чърсак, -ска, trenotek
 чърсан, роčасен
 чърстити, -им, gostiti
 чървка, -е, kavka
 чърдо, -а, dete, otrok
 чърпрати, -ам, brskati, brodirati
 чърсма, -е, studenec
 чърстит, dober, srečen, slaven
 чъртка, -е, ščetka
 чързнути, -ем, hrepeneti
 чърча, -е, stric
 чърйй, čigav
 чърнити, -им, delati, narediti;
 чини ми се, zdi se mi
 чърнôвник, -а, uradnik
 чъртав, cel, ves
 чързма, -е, škorenj
 чързмър, -а, čevljar
 чърбан, -а, pastir
 чърбърнче, -ета, pastirček
 чъррба, -е, juha
 чървечърство, -а, človeštvo
 чърпати, -ам, puliti, trgati
 чърпърак, -рка, šop
 чървати, -ам, varovati
 чърррак, -рка, škorec
 чърркôвић, -а, škorček.

Ъ, ѣ (Ѓ, ѣ)

ѣја, -е, овчар; namestnik
 ѣурак, -рка, puran
 ѣурак, -рка, kožuh
 ѣушка, -е, klofuta, zausnica
 ѣутети, -им, molčati.

Д, д

да, че
 дъркле, torej
 дърлек, oddaljen
 дърлеко, daleč
 дърнак, -нка, dan
 дърнак, -нка, davek
 дърњу, podnevi

дървати, -jem (веру), prisezati
 дървнина, -е, v davnih časih
 дър, дај
 дърд, -а, дърда, -е, stari oče
 дърделија, -е, junak
 дърдѣлисати, -лишем, lenariti
 дъррати, -ем, dreti, trgati
 дъррвйш, -а, turški menih
 дърсъртак, -тка, desetina
 дърсити се, -им се, najti se,
 бити; dogoditi se
 дървати, -ам, napihovati se
 дървер, -а (ручни), tovariš pri
 poroki
 дърчан, slaven, časten, pristojen
 дърчити, -им, hvaliti, slaviti,
 častiti
 динама, -е, turški katekizem
 дъррек, -а, hlod
 дъррнути, -ем, dotekniti; dir-
 нити, ganiti
 дърв, -а, velikan
 дърван, čuden, krasen
 дървотан, diven
 дървски, velikanski
 дързати, -жем, dvigati, vzdigovati
 до, до, razen, zraven
 дърбош, -а, boben
 дърбрôудан, dobrovoljan
 дърбростив, dobrotljiv
 дърцније, kasneje
 дърчно, pozno, kasno
 дърћи, -ѣм, priti
 дърчекати, -ам, dočakati, spre-
 jeti
 дърчекървати, -куjem, pričako-
 вати, sprejemati
 дърдијати, -ам, presesti, nave-
 ličati se
 дърдърше, sicer
 дърдърђър, -а, dogodek
 дърдървърт, -а, doseg
 дърдърватити, -им, prijети, doseči
 дърдърста, res, zares
 дърдъррити, -им, prihитети
 дърдърк, dokler
 дърдърколица, -е, prosti čas, oddih

дòлама, -е, narodna sukнена
obleka do kolen z rokavi
дòлазити, -им, prihajati
дòли, razen
дòличити, -им, pristojati
дòликовати се, -кује се, spo-
dobiti se
дòмало, kmalu
дòнети, -несем, donesti
дòпирати, -ем, dosegati
дòпливати, -ам, priplavati
дòпратити, -им, spremiti
допрéмити, -им, prinesti, pri-
peljati
дòпрети, -ем, doseči
допýстити, -им, dovoliti
допуштéње, -а, dovoljenje
дòсáдан, nadležen
досáдити, -им, priskutiti, zdol-
gočasiti
дòсáдно, dolgočasno
дòсетити, -им, spomniti
дòспети, -ем, priti; dozoreti;
utegniti
дòста, dovolj, precej
дòстигнути, -гнем, doseči, do-
hiteti
дòсýти, -спем, doliti
дòшлáк, -а, prišlec
дошýлати се, -ам се, privleči
se, prikresti se
дòтлен, do tedaj
дотрчати, -им, prihiteti
довéсти, -дем, pripeljati
дрáга, -е, dolina, poprečna
dolina
дрéчање, -а, drenje, krič
дрéмеж, -а, zaspanost, dre-
mavica
др̑хнути, -тнем, zatrepetati
др̑хтати, -шћем, trepetati
др̑мати, -ам, tresti
др̑скóст, -и, predrznost
др̑г, -а, tovariš
другàрица, -е, tovarišica
др̑кчије, drugače
др̑м, -а, cesta
др̑штво, -а, društvo, družba

др̑вéће, -а, drevje
др̑вље, -а, drva
др̑во, -ета, drevo, les
др̑зóвит, predrzen; gnusen
д̑б, -а, hrast, dob
дубина, -е, globočina
д̑бок, globok
д̑һáн, -а, trgovina
д̑га, -е, mavrica
дугáчак, dolg
д̑хање, -а, pihanje
д̑хати, -ам (-шем), pihati
д̑кат, -а, cekin
д̑хнути, -нем, pihniti
д̑шек, -а, blazina
д̑шманин, -а, sovražnik
д̑вáр, -а, zid, stena
д̑вати, -ам (-шем), види: ду-
хати
д̑ж, vzdolž, kraj, poleg, ob
двéри, -и, duri, vrata
двòјак, dvojen
двòпев, -а, dvospev
двòрити, -им, streči, služiti
двòструк, dvojnát.

Ђ, ђ (Ђ, ђ)

ђáво, -ла, vrag
ђáк, -а, dijak
ђáур, -а, nevernik (turška be-
seda za kristjana)
ђéрам, -рма, vaga pri vodnjaku
ђйпнути, -нем, skočiti
ђòгат, -а, belec (konj)
ђ̑бре, -ета, gnoj
Ђ̑рђев дáн, -а, Jurjevo
ђурђица, -е, šmarnica.

Џ, џ (Dž, dž)

џáмија, -е, turška cerkev
џбун -а, grm
џебáна, -е, strelovo
џелáт, -а, krvnik, rabelj
џигерица, -е (црна), jetra,
(бела), pljuča.

Е, е

егленисати, -нишем, razgo-
varjati se
ѐно, glej! (kar ni ne meni ne
tebi blizu)
ѐро, -а, Hercegovac
ѐто, glej! (kar je tebi blizu)
ѐвала, hvala! dobro!
ѐво, glej! (kar je meni blizu).

Ф, ф

фàјда, -е, korist
фѐњер, -а, svetiljka
фѐрман, -а, pismo turskega
sultana
фѐс, -а, rdeča kapa (bosanska)
фијукати, -чем, žvižgati
фйшек, -а, naboј, patrona
фйтйль, -а, stenј
фркати, -чем, zavijati, sukati
фрўла, -е, piščal.

Г, г

гàће, -а, hlače
гàдан, ostuden, gnusen
гàђати, -ам, meriti
гàјтан, -а, motvoz, vrvca
галеòт, -а, galijaš, galijot, (pri-
klenjeni sužnji vesлачи)
гàвàн, -а, bogatin
гàврàн, -а, krokar
гàзда, -е, gospodar
гдè, кје, кјер
гдèгде, ту па там
гдèгод, кјерколи
гдèно, кјер
глèднути, -нем, pogledati
глұхàк, -а, glušec
глұв(х), глуh
глұви, -вога, glušec
гњàвити, -им, tlačiti, moriti
гњèв, -а, jeza, srd
гòдина, -е, leto
гòдишњица, -е, obletnica
гòдиште, -а, leto, letni čas

гòлем, velik
голòтиња, е, golota
гòмила, -е, kup
гòмилица, -е, kopica
гòрак, grenak
горòпадан, divји
горопàдити се, -им се, div-
јати
горòстасан, velikanski
гòса, -е, gospod, gospodar
господàрица, -е, gospodinја
гòспођа, -е, gospa
гòтово, skoro, približno
гòзба, -е, pojedina
грàд, -а, точа
грàд, -а, mesto; trdnjava
грàдйћ, -а, mestece
грàдити, -им, delati, zidati
грàдскй, mestni
грàђевина, -е, zgradba
грàна, -е, veja
грàница, -е, meja
грàничàр, -а, prebivalec (vo-
jaške) granice
грањйвати, -ам, vzhajati
гранути, -ем, iziti
гр̀чити се, -им се, krčiti се
гр̀дан, grd; strašen; zelo velik
гр̀дити, -им, zmerјати, psovati
гредұрина, -е, velik, grd hlod
грèјати, -јем, greti
грйскати, -ам, gristi
гр̀к, grenek
гр̀лити, -им, objemati
гр̀мљавина, -е, grmenје
грòбље, -а, pokopališče
грòмак, doneč, glasen
грўда, -е, gruda; kepa
гўбица, -е, gobec
гўбилиште, -а, morišče
гўбити се, -им се, hujšati
гўдало, -а, lok
гўја, -е, kača
гўмно, -а, gumnišče, кјер се
млати жито
гунђати, -ам, godrnјати
гўрав, grbav
гўрнути, -нем, suniti

гусложица, -е, goslina struna
гвѳзден, železen
гвѳжђе, -а, železo.

Х, х

хājати, -јем, marati
хājдук, -а, četaš; ropar, raz-
bojnik
хājдукѳвати, -кујем, biti haj-
duk
хājлина, -е, obleka
харāмија, razbojnik, tat
Хēро, -е, Hercegovac
хйлада, -е, tisoč
хйтати, -ам, hiteti
хйтнути, -нем, prijети; vreči
хлād, -ā, senca
хладѳвати, -дујем, hladiti se
хлѳб, -а, kruh
хѳца, -е, turški duhovnik
хрāнилиште, -а, hišice kamor
se polaga ptičem hrana
хранитѳлица, -е, hraniteljka
хрѳк, -а, deblo, panj
хрѳкати, -чем, smrčati
хрѳлити, -им, hiteti
хтѳти, хоћу, hoteti
худ, slab
хўјати, -им, bučati, šumeti
хўк, -а, šum, vpitje
хўктāње, види: хўк
хўм, -а, holm
хвѳја, -е, veja
хвѳјица, -е, vejica
хвāлисавица, -е, kdor sam
sebe hvali
хвāтати, -ам, loviti, prijemati.

И, и

йкад, le kdaj
йкакав, le kakšen
йли, ali
имāње, -а, imetje
имѳтак, -тка, види: имāње
имућан, imoviti
йни, drugi

йнāче, drugače, sicer
йнāд, -а, йнāт, -а, kljubovanje
йнāко, drugače
йпāk, vendar
искрѳчити, -им, izruvat, iztrebiti
йскривудан, izkrivljen
йскупити, -им, zbrati
искўпити, -им, odkupiti
исмејāvати, -ам, zasmehovati
испод, pod, spodaj
йспратити, -им, spremiti
испред, pred
йспржен, izpražen, spečen
истāкнути, -ем, povdariti; —
се, izkazati se; zastavo: iz-
obesiti
йстицати, -чем, povdarjati;
— се, izkazati se
йстина, -е, resnica
йсток, -а, vzhod
йстом, samo, šele
йстрчати, -чим, izleteti, izteči
ишчекйвати, -кујем, pričako-
vati
ишчўпати, -пам, iztrgati
ишѳтати, -ам (-шећем), spre-
hajati se naproti
йшибати, -ам, pretepsti
йшта, le kaj, nekaj
йштѳтити, -им, poškodovati
йвāнскй, čas okoli sv. Janeza
Krstnika
иза, ро, из
избāтинати, -ам, iztepsti, pre-
tepsti
йзбавити, -им, rešiti
избрѳјати, -ам, prešteti
издўвати, -ам (-душем), izpi-
hati
изйћи, -ићем, iti ven; пред:
stopiti pred
излўпати, -ам, izbiti
излўбити, -им, do sitega ро-
ljubovati
измāћи, -кнем, uiti, pobegniti;
odmakniti, naprej hiteti
измахйвати, -хујем, mahati
измећу, izmed

изметнути се, врећи се
 измилети, -им, izlesti
 измлатити, -им, premlatiti
 изморен, utrujen
 изможден, izmozgan, изчрпан
 изнајпре, spočetka
 изоткідати, -ам, odtrgati
 израђивати, -ђујем, izdelovati
 извадити, -им, izvzeti, posneti,
 издreti, izpisati, izveћи
 известан, gotov
 извѣсти, -ведем, izpeljati; na-
 rediti
 извештен, obveščen
 извидети, -дим, preiskati
 изврћи, -вргнем, izpostaviti;
 — се, zvreћи се
 извући, -чем, izveћи.

J, j

јабучњаца, -е, jabolčna giba-
 nica, zvitek
 јад, -а, nesreћа
 јадница, -е, nesreћnica
 јадник, -а, nesreћnik
 јак, моћан
 јако, такој
 јао, јој!
 јара, -е, vroћina
 јарац, -рца, kozliček
 јарити, -им, kuriti
 јарки, svetel, topel
 јастучница, -е, spodnja pre-
 vlaka blazine
 јастук, -а, blazina
 јаук, -а, јок
 јава, -е, resniћnost; на јави,
 v bdeћem stanju
 једампут, enkrat
 једар, једнат
 једити, -им, jeziti
 једнако, enako; vedно
 једнџм, enkrat, некоћ
 једнџремено, istodobно
 једрењаца, -е, јадница
 једва, комај
 јѣка, -е, odmev

јѣла, -е, јелка
 јесѣнас, то јесен
 јѣвтин, cen, poceni
 јѣк, не!
 јѣш, јоште, ше
 јѣчѣр, vћeraј
 јѣрити, -им, hiteti, dirјати
 јѣрнути, -ем, poteћи s silo,
 zdirјати.

К, к

каблица, -е, vedrica, golida
 каца, -е, kad
 качар, -а, sodar
 кад(а), kadar, ко
 кад, -а, kadilnica
 кадар, sposoben
 кадикад, vћasih
 кајати се, -јем се, kesati се
 какав, kakšen
 калдрма, -е, kamenita cesta
 калпак, -а, kosmata kapa
 калуђер, -а, redovnik
 камара, -е, kup (жита), kopa
 камате, -а, obresti
 камѣн, kamenit
 камени љгаљ, -гла, premog
 камѣница, -е, kamenje
 канџо, kakor
 као, као што, kakor
 капија, -е, hišna vrata
 капут -а, suknja
 кашљџцав, рокашљџџоћ
 катарка, -е, јambor
 катихизис, -а, katekizem
 каткад, vћasih
 кавга, -е, prepир
 казати, -жем, рећи; — се,
 razodeti се
 казивати, -зујем, pripovedo-
 vati
 казнити, -им, kaznovati
 кажипрст, -а, kazalec
 кѣса, -е, мошња
 кѣтати, -вћем, bevskati, laјати
 кидати, -ам, trgati
 кйћен, okrašen

кйка, -е, kita
 кинђурити се, -им се, нашо-
 перити се
 кйњити, -им, trpinčiti, муčiti
 — се, truditi се, ubijati се
 кйша, -е, dež
 кйшица, -е, mali dež
 кйтан, oleršan
 кйтити, -им, lepšati
 кладурина, -е, velika, grda
 klada
 клѣцати, -ам, šibiti се
 клѣћи, клекнем, poklekniti
 клѣшта, -а, klešče
 клѣт, proklet
 клѣвета, -е, obrekovanje
 кликтати, -кћем, vriskati
 климатати, -ам, kimati
 клизити, -им, дрsetи
 клипара, -е, vrsta žganja
 клонути, -ем, oslabeti, оме-
 dleti
 кѡ, kdo; кѡ, kakor
 кѡб, -и, usoda, srečanje
 кѡбац, -пца, kragulj
 кѡбан, usoden
 кочоперити се, -им се, шо-
 piritи се, ježiti се
 код, pri; — куће, дома
 којекѡкав, kakoršen коли,
 vsakovrsten
 којигѡд, katerikoli
 кѡкица, -е, piška, kokoška
 кокѡшињак, -а, kurnik
 кѡленовић, -а, potomec
 кѡлѣвка, -е, zibka, zibelka
 кѡлибица, коѡа
 кѡмита, -е, četaš
 кѡмора, -е, čumnata kamra;
 vozotajstvo
 кѡнац, -нца, sukanec, prejica,
 konec
 кѡнак, -а, dvor; prenočišče
 кѡначити, -им, prenočevati
 кѡндир, -а, врč
 копѣјка, -е, ruski denar (para)
 кѡпљаник, -а, suličar
 кѡпље, -а, sulica, kopje

кѡра, -е, skorja
 Кѡран, -а, turško sveto pismo
 кѡрица, -е, skorja
 кѡрице, -а, platnice
 кѡров, -а, plevelj
 кѡса, -е, kosa; lasje
 костѡбоља, -е, revmatizem
 кѡстур, -а, okostje
 кѡшница, -е, панj
 кѡшуља, -е, srajca
 кѡтѡр, -а, окraj
 кѡвилье, -а, kovilje, bodalica
 крѡј, -а, rob, konec, обрежје
 крѡставац, -вца, kumara
 крѡва, -е (мўзара), molzna
 krava
 крѡцат, naložen
 крѡдо, -а, krdelo
 крѡѡтање, -а, regljanje
 крѡнути, -нем, geniti, dvigniti;
 oditi; — се, napotiti се, iti
 крѡст, -а, greben
 крѡло, -а, krilo; perut
 криѡмчар, -а, tihotapec
 крѡвда, -е, krivica
 кривѡвија, -е, (стаза), ki се
 вије, zaide
 крѡма, -е, задњи del ladje;
 krma за живино
 крѡмача, -е, svinja
 крѡме, -ета, prase
 крѡмилар, -а, krmar
 крѡв, -а, streha
 крѡз, skozi, čez
 крѡпа, -е, cunjа; zaplata
 крѡст, -а, križ
 крѡш, -и, skala
 крѡшан, skalnat; мочан
 крѡунити, -им, otresati
 крѡпан, debel, мочан
 крѡвѡпија, -е, krvolok
 кѡбура, -е, samokres; uboštvo
 кѡцати, -ам, бити, trkати
 кѡцнути, -цнем, ударити, trkniti
 кѡдѡ, кам, кјер, koder
 кудгѡд, кјерколи
 кѡкац, -кца, жуžек
 кѡкати, -ам, tarnati

кӯкавац, -вца, ubožec
 кукуруз, -а, kuzuza
 кӯла, -е, stolp; светиља, sve-
 tilnik
 кӯм, -а, boter; priča pri poroki
 кӯндак, -а, oglavje, pleče (na
 puški)
 кӯрјак, -а, volk
 квџчка, -е, kokla
 кврґав, grčav.

Л, л

лӑґан, hladen
 лӑґан, lahek, počasen
 лӑхор, -а, vetrič, sapica
 лӑк, lahek
 лӑкат, -кта, komolec
 лӑнац, нца, veriga
 лӑне, -ета, srnica
 лӑста, -е, lastavica
 лӑбдити, -им, zibati se, viseti
 лӑцнути се, -нем се, prepla-
 šiti se
 лӑчник, -а, zdravnik
 лӑћӑе, -а, letanje
 лӑдити се, -им се, ledeneti
 лӑђа, -а, hrbet
 лӑнчина, -е, lenuh
 лӑпӑтати, -нем, mahati s pe-
 rutmi
 лӑпӑр, -а, metulj
 лӑпӑрати, -им, frfotati, ma-
 hati s perutmi; застава, vi-
 hrati
 лӑш, -а, mrtvo telo; mrhovina
 лӑчити, -им, sličен biti
 лӑчно, osebno
 лӑхвар, -а, oderuh
 лӑпӑнскӑй, junijski
 лӑстџноша, -е, pismonoša
 лӑгор, -а, tabor
 лӑман, skalnat; truden
 лӑвӑрити, -им, vihrati
 лӑзӑйка, -е, geslo
 лӑчац, -чца, lok
 лӑд, neumen, nor
 лӑвӑвати, -дујем, noreti

лӑг, -а, log
 лӑк, -а, lok; лӑк, -а, čebula
 лӑка, -е, pristanišče
 лӑкав, zvit, lokav
 лӑкӑвство, -а, pretkanost, zvi-
 tost
 лӑла, -е, pipa
 лӑпити, -им, lopniti, udariti
 лӑтати, -ам, tavati, potikati se
 лӑтка, -е, punčka.

Љ, љ

љуба, -е, ljubica; žena
 љубав, -и, ljubezen
 љубџвца, -е, види: љуба
 љуљӑчка, -е, gugalnica
 љуљати, -ам, zibati
 љуџт, љуџтит, hud, srdit
 љуџтити, -им, jeziti.

М, м

ма, ali, koli; -који, marsikateri
 маче, ета, maček
 маґарац, -рца, osel
 маґаре, -ета, види: маґарац
 маховина, -е, mahovje
 мајмун, -а, opica
 мајстџрија, -е, premetenost,
 umetnost, rokodelstvo
 макар, че tudi
 макнути, -нем, umakniti
 малӑкати, -шем, oslabeti
 малтер, -а, malta, mavta, omet
 мамуран, omoten
 мамурулук, -а, omotica
 маӑа, -е, napaka, slabost
 маӑастир, -а, samostan
 маӑути се, -ем се, izogniti se,
 nehati
 маӑама, -е, robec
 маӑва, -е, živina
 маӑвен, živinski
 маӑса, -е, množica
 маӑга, -е, mezeg
 међу, med

мѣдѣн, -а, двобој; бојище,
 бој
 мѣјтеф, -а, туршка дешка šola
 месарица, -е, модра, mesarska
 муха
 мѣтати, мѣтем, postavljati,
 polagati
 мѣтнути, -ем, položiti
 мѣрмер, -а, mramor
 мѣцати, -чем, premikati
 мѣлиње, -а, ljubezan
 мѣлити, -им, ljubiti
 мѣлокрван, ljubezniv
 мѣлосрђе, -а, usmiljenost
 мѣловати, -лујем, rad imeti,
 ljubkovati
 мѣље, -а, ljubezan
 мѣомирис, -а, prijeten vonj
 мѣрисан, dehteč, dišeč
 мѣрисати, -шем, dehteti, dišati
 мѣса, -е, maša
 мѣто, -а, podkupščina
 мѣлѣница, -е, meteno, pinjeno
 mleko
 мѣлѣдѣћ, -а, mladenič
 мѣлѣдѣнци, -нѣцѣ, mladeniči
 мѣоба, -е, kmetje, ki pridejo so-
 sedu brezplačno na pomoč
 мѣлба, -е, prošnja
 мѣлѣц, -лѣца, molj
 мѣмачкѣ, mladeniški
 мѣмак, -мка, mladenič, fant
 мѣмче, -ета, fantič
 мѣре! vzklik za nižjega od sebe
 (malo manj kakor бpe!)
 мѣтка, -е, kol, drog
 мѣравињѣк, -а, mravljišče
 мѣрѣти, мѣрѣм, umirati
 мѣрк, temen
 мѣркоња, temen vol
 мѣрлѣти, -ам, mazati, blatiti
 мѣрзак, zopern
 мѣрзвољѣц, -лѣца, čemernež
 мѣрзвољѣн, čemeran
 мѣдрѣлија, -е, premetenost,
 umetnost, dovtipnost
 мѣука, -е, trud
 мѣуња, -е, blisk.

Н, н

набѣсати, -ам, naleteti
 нѣћи, -ђем, najti; -се, naha-
 jati se
 начинити, -им, narediti
 нѣдати, -ам, pobegniti
 нѣдати се, -ам се, upati
 нѣдежда, -е, nada, up
 надмѣшити, -им, preseči
 нѣдмен, nadut
 надѣћи, -ђем, priti
 надувен, napihnjen
 нѣгињати, -ем, nagibati
 нѣгнути, -нем, začeti
 нагомѣлати, -ам, nakopčiti
 нѣхрупити, -им, navaliti
 нахѣдити, -им, naškoditi
 нѣићи, -ђем, naleteti na koga
 најѣдѣмпут, најѣдном, naen-
 krat
 нѣјмити, -им, najeti; — се,
 udinjati se
 нѣјпосле, naposled
 нѣјвѣлети, -им, najrajše imeti
 нѣјзѣд, nazadnje
 накѣнђурен, okinčan
 накѣтити, -им, okrasiti
 нѣкнада, -е, nadomestilo
 наказѣвати, -ам (-зујем), pri-
 povedovati
 накѣн, ро
 накѣрати, -ам, naložiti
 нѣкупити, -им, nabrati
 нѣмера, srečanje, naključje, na-
 men; нѣмера нѣмери, slučaj
 nanese
 нѣмеран, namenjen
 намѣштѣнѣк, -а, nameščenec
 намѣслити, -им, nameniti
 нѣмрт, podedovan, zapuščen
 (po smrti)
 нѣмрштѣти се, -тим се, zmra-
 čiti se
 нѣоколо, naokrog
 нѣоружѣн, oborožen
 нѣпаст, -и, nesreča, skušnjava
 напѣрити, -им, nameriti

нăпокѡн, nazadnje
 нăпоље, vun, zunaj
 нăпон, -а, cvet
 напúштати, -там, zapuščati
 нарѣдити, -им, zapovediti
 нарочито, nalašč, izrečno
 наручáj, -а, naročje
 наружити, -им, zmerjati, grditi
 насрнути, -ем, napasti
 наставити, -им, nadaljevati
 настрáдати, -ам, v nesrečo
 pasti
 насúкати се, -сучем се, trčiti
 об dno
 нăшинац, -нца, naš človek
 натáпати, -ам, namakati
 нăтецáње, -а, kosanje, tekma
 нăтецати се, -цам се (-чем се),
 poganjati se, tekmovati
 натѡпити, -им, namočiti
 нăтрáг, nazaj
 нăтрти, -трѣм, nastrgati; omesti
 нăумице, namerno
 навáлити, -им, napasti
 навешћивати, -ћујем, nazna-
 njevati, oklicati
 нăвика, -е, navada
 нăвирати, -ем, siliti
 навлáчити, -им, prevleči
 наврátити, -им, napeljati, za-
 peljati
 навршити, -им, izpolniti
 нăзвати, -зовем, imenovati
 нечáстивй, -ѡга, vrag
 нѣчйй, od nekoga
 нечúвен, nezaslišan
 нѣдеља, -е дана, teden
 недúжан, nedolžen
 нѣгда, nekdanj
 нѣгде, nekje
 нѣго што, kakor da, ampak da
 нѣго (ли), temveč, ter, ampak,
 marveč, kakor
 нѣхотицѣ, nehote
 нѣјáч, -и, mali otroci
 нѣка, naj
 нѣкад, nekdanj
 нѣкадашньй, nekdanji

нѣкакав, nekakšen
 нѣкуд, nekako, nekam
 нѣмати, -мам кúд, ne vedeti kaj
 нѣмѡј, nikar
 нѣна, -е, mati
 ненáсит, nenasiten
 неѡпíсáн, nepopisen
 непѡмично, nepremično
 неповрѣдив, nedotakljiv, svet
 неприятељ, -а sovražnik
 нѣрáд, -а, brezdelje
 нѣрáдљив, nedelaven
 неспретњаковић, -а, nespret-
 než
 несташлук, -а, rasposajenost
 нѣстати, -нем, zmanjkati, zgi-
 niti
 нѣшто, nekaj
 нѣтом, kakor hitro, komaj
 неúмеренѡст, -и, nezmernost
 невáлалац, -лица, ničvrednež
 невáљао, nič vreden
 нѣвера, -е, nezvestoba; ne-
 vihta, ki se približuje
 нѣверан, nezvest
 невин, nedolžen
 нѣвоља, -е, nadloga, potreba,
 nesreča
 нѣвољник, -а, nesrečnež
 нйћи, -кнем, pognati, vzkliti
 нйгде, nikjer
 није него још нешто, kaj pa še
 нијѣдан, nobeden
 нйкад, nikoli, nikdar
 нйкнути, -нем, види: нићи
 нй(т)ко, nikdo, nihče
 нйпошто, nikakor
 нйшанити, -им, meriti, ciljati
 нйшта, nič
 низ, нйзбрдо, navzdol
 нѡфáс, посој
 нѡћ нă глáву, v ноћи pobegniti
 нѡћца, -е, поћ
 нѡћйште, -а, prenočišče
 нѡћу, поноћи
 нѡвац, -вца, denar
 нѡвине, -а, časopisi
 нýјати, -ам, ponujati.

Њ, њ

њихати, -шем, zibati
 њйсаk, -ска, rezgetanje
 њòрити, -им, potaplјati se
 њушити, -им, vohati
 њушка, -е, gobec
 њушкати, -ам, види: њушити.

О, о

обамрèти, рем, omedleti
 обáрати, -ам, zvracати
 обáсјати, -јам, obsijати
 обасут, posut
 обèхати, -ам, oblјubiti
 обестан, prevzetan
 обезбédити, -им, občuvati,
 obvarovati
 обичан, navaden
 обйлазити, -им, obiskovati,
 obhajati
 обйловати, -лујем, imeti v
 preobilјu
 обйтавати, -вам, stanovati
 обнажен, nag
 обнòћ, ponoči
 обòрити, -им, izvrniti, zrušiti,
 — главу: povesiti; ватру:
 ustreliti
 обраћивати, -ћујем, obdelo-
 vati
 образовање, -а, izobraževanje,
 omika
 образовати, -зујем, upodobiti;
 omikati
 обронак, -нка, reber, strmina
 очајање, -а, obup
 очекивати, -кујем, pričakovati
 одаклè, odkod
 одáндè, od tam, od ondot
 одáнлè, види: одáндè
 одáвлè, od tu
 одáвно, davno, dolgo
 одбећи, -гнем, pobegniti
 одбегнути, -гнем, види: од-
 бећи

одблескивати, -скујем, odbi-
 јати žarke
 одèло, -а, obleka
 одèвен, oblečen
 одежда, -е, obleka
 одједном, naenkrat
 одјекивати, -кујем, odmevati
 одјèкнути, -кнем, види: од-
 јекивати
 одлáхнути, -нем, odleči
 одмáх, такој, precej
 одмáрати се, -ам се, počivati
 одмазда, -е, vračilo, plačilo
 одмòрити се, -им се, odpočiti
 се
 одмòтати, -ам, odviti
 одòлети, -им, upreti се, pre-
 magati
 одондá, od tedaj
 одòздò, od spodaj
 одржати, -им, dobiti; држати
 (besedo)
 одсећи, -сечем, odsekati
 одупрèти, -ем, upirati
 одузимати, -ам (-мљем), је-
 мати
 одважан, srčan
 одвратити, -им, odvrniti
 оглáдњети, -дним, lačen po-
 stati
 ојунáчити, -им, ohrabritи
 окáљати, -ам, oblatiti, oskru-
 нити
 окићен, olepšan
 оклоп, -а, oklep
 оклопник, -а, kdor nosi oklep
 око, òколо, okoli, okrog
 òколнй, okoliški
 òкомит, navpičen
 окòтити се, -тим се, vreči
 (mlade)
 òкрèнут, obrnjen
 окрепа, -е, okreпčilo, okre-
 piteв
 òкретати, -рећем, obračати
 òкршáј, бој
 òкружен, obkrožen, obdan
 òкупити, -им, zbrati

ђкусити, -им, poskusiti
 олуја, -е, nevihta
 ђмара, -е, sopara
 омђрика, -е, smreka
 омрљати, -ам, umazati
 онђко, тако
 ђндђ, tedaj
 ђндашњђ, tedanji, ondotnji
 ђнде, tam
 оноликђ, tako velik
 ђпђк, парађен, hudoben
 ђпарити, -им, opaliti; — ко-
 га: prevariti, ogoljufati
 ђпђсан, nevaren
 опђснђст, -и, nevarnost
 ђпђт, spet, zopet
 оплакђвати, -кујем, objokovati
 оплођђвати, -ђујем, oplojevati
 опомђнути, -ем, svariti, opom-
 нити
 опрђсити се, -им се, obrejiti
 се (свиња)
 опредђлити, -им, doloђiti
 опрђстити се, -тим се, poslo-
 вити се
 ђпроштђј, -а, oproшђenje, slovo
 ђпружити, -им, stegniti
 ђпржити се, -ђм се, опеђи се
 ђпузнути, -нем, izpasti, zlesti
 оријаш, -а, velikan, orjak
 ђрити се, -им се, razlegati се
 ђружница, -е, oroђarna
 ђсеђај, -а, ђut, obђutek
 ђсеђати, -ам, ђutiti
 ђсетити, -им, obђutiti
 ђсим, razven
 ђслањати се, -ам се, zanaђати
 се, заупати
 ослобађати, -ам, osvobojevati
 ословити, -им, nagovoriti
 осмехђвати се, -хујем се,
 смеђлати се
 оснђвати, -ам, temelјiti
 ђсобито, zelo
 ђсвђт, -а, освђтак, -тка, свђт
 остђтак, -тка, ostanek
 ђоставити, -им, pustiti, zapustiti
 ђсуђен, obsoјen

осуђђник, -а, obsoјenec
 осупнути се, -ем се, prepla-
 шити се
 освђнути, -ем, напођити, vstati
 ђсвета, -е, maшђevanje
 осврнути се, -ем се, ozreti се
 ђсвртати се, -ћем се, ozirati се
 ђшинути, -ем, mahнити, ударити
 ђтађбина, -е, ођетњава, do-
 movina
 ђтерати, -ам, zapoditi
 ђтђти, ђтмђм, одвzeti; — се,
 уити, побегнити, решити се
 отхрђнати, -им, vzgoјiti
 отхукивати, -хукујем, теђко
 сопсти
 отђћи, -идем, одити
 ђтимати, -мам (-мљем), одвze-
 мати, — се, braniti се
 ђткад, od kdaj
 ђткђлђ, odkod
 откђдати, -ам, трgати
 ђткинути, -ем, одтрgати
 ђтмица, -е, уgrabљenje
 отђич, ravnokar
 отплинути, -ем, однести
 отпузити, -им, одplaziti
 ђтров, -а, strup
 ђтрти, ђтрђм, обрисати
 ђтудђ, od tam, zato
 ђтварати, -ам, одpirати
 ђтворен, одprt
 отвђрити, -им, одpreti
 ђвђј, ова, ово, тај, та, то
 ђвамо, sem
 ђвде, ту, тукај
 ђвијати, -ам, вејати
 оврђћи, овршђм, оmlати
 ђзбиљан, resen
 озлоглђсати, -им, оправљати,
 об добро име приправити
 означити, -им, zaznamovati,
 prisодити, ukazati, doloђiti
 ознака, -е, znak
 ождрђбити се, -им се, обrejiti
 се (кобила),
 ожђћи, ожђжем, ођgати
 ђжичица, -е, жљиђца.

П, п

пáк, ра
 пакленй, peklenski
 пакосник, -а, zlobnež, hu-
 dobnež
 пакóст, -и, zloba
 пáмтити, -им, pomniti
 пáнь, štor, deblo
 пашáлук, -а, področje in čast
 раše
 пащинство, -а, čast in vlast
 раše
 пáшьáк, -а, pašnik
 пáтак, -тка, rasman
 пáтити, -им, trpeti
 патник, -а, trpin
 пátња, -е, muka
 пáўк, -а, rajek
 пáун, -а, rav
 пчела, -е, čebela
 пчелáрство, -а, čebelarstvo
 пчелиñáк, -а, čebelnjak
 пецати, -ам, pikati; loviti ribe
 (na trnek)
 пéнде, -ета, nihalo
 пéсница, -е, pest
 пешáчити, -им, peš iti
 пёшицё, peš
 пéтао, -тла, petelin
 пёв, -а, spreв
 певáчица, -е, pevka
 пйле, -ета (мн. пйлáд, -и, и
 пйлиñи, -а), pišče
 пйлити, -им, žagati
 пйр, -а, ženitnina
 пйрнути, -ем, zapihati
 пирóвати, -пујем, v svatih biti
 пйсац, -сца, pisatelj
 пйсáнка, -е, zvezek
 пйтати, -ам, prašati
 плáч, -а, jok
 плахóвит, nagel
 плáкати, -чем, jokati
 плáкати, -чем, splakovati
 плáмћети, -мтим, plameneti
 плáндйште, -а, kraj, kjer ро-
 čiva živina opoldne

плáв, плавётан, moder
 плáвити, -им, modriti
 плйнути, -ем, poplaviti
 плйвати, -ам, plavati
 плячкати, -ам, pleniti, ropati
 пó, пóла(к), pol
 побáцати, -ам, v stran vreči
 пóбеда, -е, zmaga
 побéдити, -им, zmagati
 победонóсан, zmagonosen
 пóбринути се, -ем се, poskr-
 beti
 побúдити, -им, zbuditi
 пóбуна, -е, upor, vstaja
 побúнити, -им, spuntati
 поцикйвáње, -а, ukanje
 пóчáст, -и, čast
 пóñи, -ћем, iti
 пóчéти, -чнем, začeti
 подалёко, precej daleč
 подёбео, reјen
 пóдесан, primeren
 подёлити, -им, razdeliti
 пóдиñи, -дигнем, vzdigniti,
 vstati
 пóдигнути, -нем, види: пó-
 диñи
 пóдједнако, na isti način,
 enako
 поднóсити, -им, pretrpeti
 подрáгати, -ам, pobožati
 подрљати, -ам, branati, ро-
 vleči
 пóдрмати, -ам, potresti
 пóдрум, -а, klet
 подвйкнути, -кнем, zukati
 пóдвóрник, -а, sluga
 пóган, nečist
 пóганити, -им, onesnažiti
 погдёкојй, marsikateri
 пóгйбао, -бли, nevarnost
 погйбати, -ам, giniti
 пóгнути се, -гнемсе, upognitise
 погóдити, -им, zadeti, spraviti
 пóграничñи, obmejñи
 пóгурен, sključen
 похáђати, -ам, obiskovati
 пóхарати, -ам, uničiti

походити, -им, obiskati
 пòхрлити, -им, pohiteti
 пòј, -а, petje
 појурити, -им, zapoditi v beg
 пòкајати се, -ем се, pokesati
 се
 покикати се, -ам се, eden
 drugega za kito prijeti
 пòклик, -а, klic
 пòклопчић, -а, pokrovčec
 поклòпити, -им, pokriti
 пòколебâн, neodločen, omajan
 покрај, poleg
 пòкрајина, -е, dežela
 пòкрêт, -а, gibanje
 покривен, pokrit
 пòкров, -а, pokrov; mrtvaški
 prt
 пòкуцати, -ам, potrkati
 пòкудити, -им, grajati
 покуњати, -ам, zadremati
 покуњити се, -им се, potuh-
 niti se, glavo pobesiti
 пòкупити, -им, pobrati
 пòкушâј, -а, poskušnja
 полâгâно, роçаси
 пòлако, види: полâгâно
 пòлазити, -им, odhajati; obi-
 skovati
 полегутити се, -тим се, sklju-
 čiti се
 пòлòј, -а, plitvina, plitvo me-
 sto v vodi
 полудети, -им, znoreti
 помâћи, -кнем, pomakniti
 пòмама, -е, divjanje
 пòмâман, rodivjan
 пòмицати, -чем, premikovati
 помиловâње, -а, pomiloščenje
 пòмиловати, -лујем, pomilostiti
 помрâчити, -им, zatemniti
 пòмрчина, -е, mrak
 пòнâјвишê, večidel
 пòнешто, nekaj
 пòништити, -штим, uničiti
 пòнор, -а, prepad, brezdno
 понòсити се, -им се, pona-
 šati се

пòњава, -е, pogrinjalo
 пòњавац, -вца, preproga
 пòпрêко (гледати), pisano,
 по страни
 пòприште, -а, pozorišče
 попрскати, -ам, poškropiti
 пòпът, kakor
 поред, zraven
 пòрез, -а, davek
 порицати, -чем, zanikati
 порòбити, -им, oropati
 пòродаца, -е, rodovina
 пòрок, -а, madež; napaka,
 hiba
 поручити, -им, sporočiti
 порумèнети, -им, pordeti
 пòсизати, -ижем, posegati
 пòсле, по, pozneje
 пòсловица, -е, pregovor
 послужити, -им, postreči
 послужник, -а, sluga
 посмâтрати, -ам, motriti
 посрнути, -ем, omahniti
 пòсртати, -ћем, omahovati
 пòстићен, osramočen
 пòстојâн, stanoviten, stalen
 пòстòјбина, -е, dom
 пострâдати, -ам, v trpljenje,
 v nesrečo pasti
 поступати, -ам, ravnati, delati
 пòшалина, -е, vroćinska bole-
 zen, legar
 пòшто, ker, potem ko
 пòтерати, -ам, zapoditi, ро-
 gnati
 пòтиљак, -љка, tilnik
 поткучити, -им (јагње), porì-
 niti
 пòтпуно(ма), popolnoma
 потрâжити, -им, poiskati
 потрчати, -им, poteћи
 потуцало, -а, klatež
 потући се, -чем се, stolči се,
 stepsti се
 пòудâње, -а, zaupanje
 пòвелик, precej velik
 пòвенути, -нем, oveneti
 повèрљиво, zaupljivo

пöвeст, -и, zgodovina
 пöвeтáрцe, -а, sapica
 пöвик, -а, vzklik
 пöвúкати, -чeм, zavpiti
 пöвoд, -а, vzrok; konjska vrv
 пoвpáтити, -им, vrniti
 пöвpшe, -а, zelenjava
 пöзнáник, -а, znanec
 пöзвáник, -а, povabljenec
 пöзвáти, -зoвeм, poklicati,
 povabiti
 прáдeдoвскúй, od pradedov
 прáмáц, -мцá, prednji del ladje
 прáмeн, -а, čop, koder
 прáсáк, -скá, pok
 прáсe, -eтá (мн. прáсáд, -и),
 prašič
 прáскóзopje, -а, svit, osvitek,
 zor
 прáшкá, -e, прáшáк, -шкá,
 prašek
 прáштáти, -áм, oproščati; —
 ce, slovo jemati
 прáтилáц, -oцá, spremljevalec
 прáтнjá, -e, šprensvo
 прáв, raven
 прáвдá, -e, pravica
 прáвдáти ce, -áм, opraviče-
 vati se
 прáвeдáн, pravičen
 Пpáвитeльствyjúщúй Сáвeт,
 -á, ministerstvo
 прe, prej, pred
 прeчити, -им, braniti
 прeћи, -ђeм, preiti
 прeдáнje, -á, ustno izročilo,
 predaja, tradicija
 прeдáти, -áм, izročiti; — ce,
 oddati, udati se
 прeђи, -á, predniki
 прeгнyшe, -á, pogumnost
 прeгнyти, -eм, skleniti; nape-
 njati se
 прeгopети, -им, preboleti
 прeгoвáрáти, -áм, pogajati
 se
 прeкáлeн, preizkušen
 прeкúд, -á, prekinjenje

прeкúдáти, -áм, prekinjati,
 pretrgovati
 прeкúчeр, predvčerašnjem
 прeкopнo, očitек učiniti
 прeкpстити ce, -им ce, pre-
 križati se
 прeлáзити, -им, prehajati
 прeлeтáти, -ђeм, preletavati
 прeмá, proti, po
 прeмáмити, -им, prevzeti
 прeмдá, čeravno
 прeдбpáзити, -им, spremeniti
 прeпáсти ce, -днeм ce, pre-
 strašiti se
 прeпáтити, -им, pretrpeti
 прeпpедeн, zvit, prebrisan
 прeсáн, sirov
 прeстáти, -нeм, nehati
 прeстићи, -игнeм, prehiteti
 прeстрáвљeн, prestrašen
 прeтиo, debel
 прeтoвáрити, -им, prenato-
 voriti
 прeвpáшáти, -áм, obračati;
 listati
 прeвpтáти, -ђeм, види: прe-
 вpáшáти
 прeвyћи, -чeм, povleči
 прeзáв, prestrašen
 прeзpeнje, -á, preziranje, zani-
 čevanje
 прeжинá, -e, predpasnik
 прибáвити, -им, priskrbeti
 прибpáти ce, -бeпeм ce, zbrati
 se
 причá, -e, povest
 причáти, -áм, pripovedovati
 причeпити, -им, zagozditi
 причeшћúвáти, -шћyђeм, ob-
 hajati
 причúнáти ce, -áм ce, zdeti
 se, domišljevati se
 прићи, -ђeм, približati se, priti
 do
 пригнyти, -нeм, upogniti
 пригpевáти, -áм, greti
 прихвáтити, -им, prijeti; be-
 sedo povzeti

приказивати, -зујем, kazati,
 igrati (v gledališču)
 прикрїлїти, -им, pokriti
 прикупити, -им, skupaj spravi-
 viti
 приквачити, -им, pripeti
 приличан, primeren
 прилика, -е, podoba, znamenje
 примицати, -чем, dajati; — се,
 približevati se
 приднути, -ем, prijeti se
 припашај, -а, pas
 припазити, -им, paziti, čuvati
 припѣти се, -пнем се, vspeti
 се, nasloniti se
 приступачан, pristopen
 присуствовати, -твужем, na-
 vzočen biti
 привући се, -чем се, privleči
 се, priplaziti
 прљав, zamazan
 процеса, -а, razprava
 процвѣсти, -ватем, razcveteti
 проћи, -ђем, preiti; — се, pu-
 stiti
 прѣдѣл, -и, dolina
 продужити, -им, nadaljevati,
 podaljšati
 прогон, -а, preganjanje
 прогнїти, -им, preganjati
 проговарати, -ам, govoriti
 прогўтати, -ам, pogoltniti
 прохўјати, -им, probučati, za-
 šumeti
 прокриомчарити, -им, vtihota-
 tapiti
 прѣлазити, -им, prehajati
 прѣлеће, -а, pomlad
 прѣлетнї, pomladanski
 пролїстати, -ам, listje pognati
 проматрати, -ам, ogledovati,
 razgledovati
 прѣпанути, -ем, propasti
 прѣпѣти се, -пнем се, vzdig-
 niti se, po koncu se posta-
 viti
 прѣпис, -а, predpis
 прописати, -пишем, predpisati

прѣплакати, -чем, razjokati
 пропустити, -им, opustiti
 прорешѣтати, -ам, preluknjati;
 preresetati
 просѣвати, -ам, presevati
 прѣсипати, -ам (-пљем), raz-
 sipati
 прѣсјак, -а, berač
 проснўтак, -тка, zora
 прѣст, priprost
 прѣстрт, pogrnjen
 просуње, -а, osojno, solnčno
 mesto
 прѣсўти, -спем, izliti, istresti
 просуњака, -њака, solnčne lise
 прѣтицати, -чем, тећи skozi
 прѣтївно, nasprotno
 прѣтерати, -ам, spoditi, iz-
 gnati
 провалївати, -љујем, vdirati
 провирївати, -рујем, kukati
 skozi
 прѣзор, -а, okno
 прѣзѣрје, -а, zora
 прѣснути, -снем, počiti
 прѣшање, -а (поветарца), ро-
 igravanje
 прўе, -а, šibe, protje
 прўтић, -а, paličica
 прўжити се, -им се, iztegniti
 се
 прѣжити, -им, pražiti
 псѣто, -тета, psiček
 пўцава, -е, pokanje
 пўћкати, -кам, oglašanje pu-
 rana
 пўк, -а, narod
 пўкї, sam
 пўкнути, -нем, počiti
 пўн, poln
 пуномѣнїк, -а, pooblašče-
 nec
 пўпољак, -љака, popek
 пўст, prazen, zapuščen
 пўстѣш, -и, puščava
 пўшити, -им, kaditi
 пўт, -а, pot
 пўтнїк, -а, popotnik.

P, p

pàбота, -e, delo
 pàбòтати, -ам, delati
 pàбòтнѣк, -а, delavec
 pàд, -а, delo
 pàдин, delaven
 pàдити, -им, delati
 pàднѣк, -а, delavec
 pàдња, -е, delo
 pàђати, -ам, roditi
 pàхат, ugodno
 pàја, -е, kršćanski podložniki
 турски
 pàка, -е, grob
 pàкија, -е, žganje
 pàонѣк, -а, črtalo (na plugu)
 pàсап, -спа, razdejanje
 pàскѣвати, -ам, razvreči, raz-
 dirati
 pàскòпчати, -ам, odpeti
 pàскрѣше, -а, razpotje
 pàспѣлити, -им, razžagati
 pàспрòстранити, -им, razširiti
 pàспртити, -им, odložiti; vtak-
 niti se
 pàспуст, -а, velike počitnice
 pàставити, -им, ločiti
 pàстужен, otožen, potr
 pàт, -а, vojна
 pàтѣште, -а, бојище
 pàтнѣ, војни
 pàтник, -а, бoјевник
 pàтовати, -тујем, бојевати se
 pàван, raven, enak
 pàзàбрати, -берем, razločiti,
 izvedeti; — ce, k sebi priti
 pàзбòј, -а, бојище; statve
 pàздèрати, -депем, razdreti;
 — ce, zadreti se
 pàзгòлѣнен, razgaljen
 pàзгpaђивати, -ђујем, podirati
 pàзлазити се, -им се, razha-
 јати se
 pàзлог, -а, vzrok, preudarek
 pàзљýтити, -им, razjeziti
 pàзмак, -а, razdalja
 pàзрòвати, -пујем, razriti

pђав, slab, rјav
 pèч, -и, beseda
 pèчèница, -е, stavek
 pèдати, -ам, vrstiti
 pèдом, po redu, po vrsti
 pèпина, -е, velik rep
 pèшити се, -им, odložiti se
 pѣбарче, -ета, ribič
 pѣкнути, -нем, zarikati, zarјuti
 pѣтнути, -тнем, ударити z ного
 pòб, -а (мн. робови, pòбље,
 -а), суženј
 pòбòвàње, -а, суženјство
 pòд, -а, rod, sorodstvo
 pòдѣтèль, -а, оče (родѣтèљи,
 starši)
 pòmòн, -а, шумлjanje, žубо-
 renje
 pт, -а, konica, ост
 pубàль, -бља, ruski denar
 pубити, -им, sekati
 pудаст, kodrast
 pудети, -им, rdeti
 pуг, -а, roganje, posmehovanje
 pугло, -а, zasmehovanje
 pугòба, -е, grdoba
 рујити, -им, rumeneti
 рýкнути, -нем, зарјuti
 рукòвати се, -кујем се, roke
 si podajati
 рýмен, rдеč
 рýпа, -е, luknja
 рýпица, -е, luknjica
 рýжан, grd
 рýжичнѣак, -а, роžни vrt
 рžати, рžèм, rezgetati.

C, c

c, ca, z; зарadi
 сачýвати, -ам, ohraniti, obva-
 rovati
 сàд, -а, nasad
 сàда, здај, sedaj
 сàдржати, -им, vsebovati
 сàг, -а, preproga
 сàјам, -јма, semenј
 сàкупити, -им, zbrati

сãмцãт, sam
 самотовати, -тујем, samevati
 самовољац, -љца, prostovoljec
 саõнице, -а, sani
 сãопштẽње, -а, naznanilo
 сãпẽти, -пнем, speti, ukleniti
 сãрãј, -а, двор
 сãсећи, -чем, posekati
 сãслушање, -а, zaslišanje
 сãстајати се, -ем се, shajati se
 сãсвйм, popolnoma
 сãт, -а, ура
 сãв, свã, свẽ, ves, vsa, vse
 сãвет, -а, svet, nasvet
 сãветник, -а, svetovalec
 сажãливо, pomilovaje
 сẽцати, -ам, sekati
 сẽхати се, -ам се, spominjati se
 сẽд, siv
 сẽдмица, -е, teden
 сẽка, -е, sestra
 сẽлõ, -а, vas
 сẽльãк, -а, kmet
 сẽльãкй, kmetiški
 сẽльãнка, -е, kmetica
 сẽна, -е, сẽнка, -е, senca
 сенõкоша, -е, senožet
 сеõце, -а, vasica
 сẽтити, -им, spomniti
 сẽвнути, -нем, zablščati
 схõд, -а, izhod
 схрãнити, -им, spraviti; pokopati
 схвãхати, -хам, схвãтати, -там,
 rozumeti
 сйћи, -ђем, zlesti
 сйћушан, droben
 сйгýран, varen
 сйлазити, -им, iti doli
 синõвац, -вца, nečak
 сйнути, -нем, zasvetiti
 сйњй, siv
 сйпити, -им, pršeti
 сирõтиња, -е, revščina
 сйтан, droben
 ситница, -е, malenkost
 сјãти, сјãм, lesketati, svetiti
 сјавльívати, сјавльýјем, kadar
 чеbele pojo

скãкавац, -вца, kobilica
 скакýтãње, -а, poskakovanje
 скакýтати, -ућем, poskakovati
 скãпати, -пљем, giniti, pogi-
 njati
 скẽла, -е, brod (prevozna ladja)
 скйдати, -ам, snemati
 скйнути, -ем, sneti
 скйтница, -е, klatež
 склõнити, -ем, nagniti, spraviti
 склõпити, -им, skleniti
 скõт, -а, žival, zalega
 скраћивати, -ћујем, skrajševati
 скрẽнути, -ем, odvrniti
 скрйвити, -им, zagrešiti
 скрõвйште, -а, прибежище
 скрýшен, potrt, skesan
 скýп, drag
 скýпити, -им, zbrati
 скýт, -а, rob; скýти, -и, dol-
 нji kraj srajce, suknje; na-
 роçје
 сквãсити, -им, premočiti
 слãдити се, teknuti
 слãти, шãльем, pošiljati
 слãвýј, -а, slavec
 славýјић, -а, slavček
 слãзити, -им, navzdol iti
 слẽћи, -жем, -гнем (раменима),
 zgeniti; — се, privreti
 слепочица, -е, senci
 слãтати, -ћем, leteti doli
 сличан, podoben
 слõта, -е, sneženi metež z
 деžјем
 слõжити се, -жим, се, složni
 постати, zediniti se
 слýжбенйк, -а, služabnik
 смẽо, -ла, -ло, srčan
 смẽрно, ponižno
 смẽсти, -тем, zmešati
 смйље, -а, smilj, molec, mol-
 čevје, imortelka
 смйловãње, -а, usmiljenje
 смркãвати се, -а се, mračiti se
 смрвйвити, -им, zdrobiti
 снãга, -е, моç
 снãша, -е, snaha

снажан, моћан
 снѣти, снѣсѣм, znesti
 сневесѣлити се, -им се, uža-
 lostiti се
 снѣвидети се, -им се, nedo-
 pasti се
 снѣвати, -ам, sanjati
 снѣсити, -им, prenašati, trpeti
 снѣшљивост, -и, potrpljivost
 сѡ, сѡли, sol
 сѡфра, -е, miza
 сокѡлити, -им, bodriti
 спѡс, -а, rešitev
 спасѡвање, -а, reševanje
 спѡсти, -им, rešiti
 спѡхија, -е, graščak, velepo-
 sestnik
 спѡзити, -им, opaziti, zagle-
 dati
 спѡкѡжан, miren
 спѡр, роčasen
 спѡречкати се, -ам се, skre-
 gati се, spričkati се
 спрам, proti
 спрѡт, nadstropje
 спрѣмати, -ам, pripravljati
 спрѡвод, -а, sprevod; pogreb
 спрѡводнѣк, -а, sprevodnik
 спѡтити, -тим, privezati
 сребрњѡк, -а, srebrnik
 срѣдити, -им, urediti
 срѣдњѡк, -а, sredinec
 срѣтан, srečen
 срѣз, -а, okraj
 срѣси, -и, mravljinci
 стѡн, -а, stanovanje
 станѡрица, -е, planšarica
 стѡрање, -а, skrb
 стѡрати се, -ам се, skrbeti,
 brigati се
 стѡти, -нем, stati; začeti
 стѡтуа, -е, kip
 стѡза, -е (кривѡвија), steza, ki
 се вије, zahaja (s pravega
 pota)
 стѣни, -чем, dobiti
 стѣг, -а, drog
 стѣга, -е, red, disciplina

стѣњати, -њем, stokati
 стѣрати, -ем, postlati; — се,
 razprostirati се
 стѣзати, -жем, stiskati; prite-
 gniti
 стѣћи, -гнем, doiti, doseči,
 priti, dohiteti
 стѣдети се, -им се, sramovati се
 стѣдљив, sramežљiv
 стѣгнути, -нем, dohiteti, doseči
 стѡ, -ла, miza
 стѡчан, od živine, živinski
 стѡга, zbog tega, vsled, za-
 radi tega
 стѡка, -е, domača živina
 стѡлица, -е, stol
 стѡпа, -е, stopinja
 стѡструк, stokraten
 стрѡдати, -ам, trpeti
 стрѡн, tuј
 стрѡсна недела, -е, veliki te-
 den
 стрѡтиште, -а, morišče
 стрѡжњѣ, заднѣ
 стрѡчати, -им, prihiti
 стрѣпити, -им, tresti се, bati се
 стрѣмѣн, -и, strmina
 стрѡвалити, -им, zvaliti
 стрѣшити, -им, ščetiniti се, мо-
 leti
 струјати, -јѣ, тећи, valiti се,
 pretakati се, dreti
 струк, -а, postava; pas
 стружњѡк, -а, žehtar
 студѣн, mrzel
 стѡп, -а, steber
 стѡрити, -им, ustvariti; usta-
 noviti
 сѡбаша, -е, podpolkovnik, na-
 mestnik паše v vaseh
 сѡд, -а, sodišče, sodnija; sod-
 ba, mnenje; posoda
 судбѣна, -е, usoda
 сѡдница, -е, sodnijska dvorana
 сѡкућанин, -а, sostanovalec
 сѡлуд, prismojen
 сѡмпор, -а, žveplo
 сумрѡчак, -чка, mrak

сунути -нем, buhniti
 сурвати се, -ам се, zgruditi se
 сурла, -е, riles (slonov)
 сусрести, -тем, srečati
 сусретати, -нем, srečevati
 сустати, -нем, опеšати
 сұстављати, -ам, zadrževati
 сўтра, jutri; — дан, drugi dan
 сўзан, solzen
 свадљив, prepirljiv
 свāђа, -е, prepir
 свāђати се, -ам се, prepirati se
 свāгда, zmiraj, vselej, vedno
 свāгде, povsod
 свāкојāк, raznoteren, vsakršen
 свāна, на zunaj
 свāшта, marsikaj
 свāтко, vsakdo
 свēђ, свēђе, vselej, zmiraj
 свēкрва, -е, свēкрвица, -е,
 таšча
 свēмир, -а, vesoljni svet
 свēсан, svest biti
 свēст, -и, zavest
 свēсти, -дем, vesti, ravnati
 свēштеник, -а, duhovnik
 свēтац, свēца, svetnik
 свēтити се, -им се, maščevati
 се
 свēтло, -а, luč
 свēтнāк, -а, svečnik
 свēтскй, svetoven
 свйђати се, -ам се, dopasti se
 свйрац, -рца, kdor piska na
 pišcal, godec
 свйрала, -е, piščalka
 свйрка, -е, sviranje
 свйта, -е, spremstvo; sukno
 свйтати, -ће, daniti se
 свлāдати, -ам, zmagati, pre-
 magati
 свōјштина, -е, svojina, rod
 сврнути, -нем, obrniti; — се,
 ustaviti se
 свршēтак, -тка, konec
 свршити, -шим, končati
 свўћи, -чем, sleči
 свўд, povsod.

Ш, ш

шāљйвција, -е, šaljivec
 шāнац, -нца, okop, šance
 шāра, -е, okrasek; pisana,
 okrašena puška
 шāрен, pisan, marogast
 шāрōв, -а, pisan pes
 шчēпати, -ам, zgrabiti
 шēпер, -а, sladkor
 шētати, -там (-нем), spreha-
 jati se
 шēва, -е, škrjanec
 шēвић, -а, škrjanček
 шйблāк, -а, šibovje
 шыкара, -е, grmovje
 шыкљати, -ам, brizgati
 шкрбав, škrbast
 шкргўтати, -нем, škripati
 шкрйнути, -ем, zaškrтати
 шмйгнути, -нем, švigniti
 шпйра, -е, žganje iz špирita,
 potvorjeno žganje
 штāпић, -а, palčka
 штēта, -е, škoda
 штēтовати, -тујем, škodovati,
 škodo trpeti
 штō, kaj, ki
 штōгод, karkoli, nekaj
 штōно, kakor, ki
 штōвати, штўјем, spoštovati
 штрцāљка, -е, brizgalna
 штрк, -а, brencelj
 шўбара, -е, kučma
 шўма, -е, gozd
 шўмскй, gozdni
 шупљйна, -е, votlina
 шўшањ, -шња, odpadlo listje
 шўшкāње, -а, šumenje, šuš-
 ljanje
 шўтети, -им, molčati.

Т, т

тā, saj, pa, ali
 тāдā, tedaj
 тāјин, -а, hrana za vojsko
 тāкнути, -ем, dotakniti se

такòђер, tudi
 талас, -а, val
 тамница, јеџа
 тамнованье, -а, бивање в јеџи
 тамњан, -а, kadilo
 танан, tanek, vitek
 тањур, -а, krožnik
 тараба, -е, plot
 таван, таман, temen
 таван, -а, podstrešje
 те, ter, in
 тећи, -чем, теџи; добивати; тра-
 јати
 теглити, -им, vleči; tehtati
 тегдба, -е, težava
 теготан, težaven
 тек, текар, šele, komaj, samo
 тековина, -е, pridobitek
 телал, -а, oznanjevalec
 темелити, -им, utemeljevati
 терати, -ам, gnati, poditi
 терет, -а, breme, tovor
 теснац, -а, škripec; ožina
 тешити, -им, tolažiti
 тетурати се, -ам се, опотекати
 се
 тежити, -им, hrepeneti; tehtati
 тйхано, tiho
 тйк, ravno, prav
 тйшма, -е, naliv, dež
 тйтрати, -ам, migljati
 ткò, ко, kdo
 тмуран, мрачен
 тдбоже, чеš
 тдке, -а, srebrne plošče на
 долами
 тдр, тдра, pletena ograja за
 živino, tamar
 тдрањ, -рња, zvonik, stolp
 тдрњић, -а, majhen zvonik,
 stolpič
 тдван, debel, rejen
 тдрвка, -е, travica
 тдржити, -им, iskati, terjati
 трчати, -им, dirjati
 трчкати, -ам, теџи
 треперити, -им, migljati, tre-
 petati

тргнути, -нем, vzdramiti, ро-
 тегнити, vdreti
 тричарија, -е, čenčarija
 тррка, -е, tek, tekanje
 трнци, -нака, mravljinци
 трнити, -ним, čistiti
 трнути, -нем, gasiti
 трнути, -нем, otrpevati
 Трòјица, -е, Binkošti
 тронуће, -а, ganjenje
 трòнути, -ем, ganiti
 трòвати, трўјем, zastrupljavati
 трубља, -е, trobenta
 трудбенйк, -а, vnet, marljiv
 човек
 трўнути, -ем, trohneti
 тўћи, -чем, tolči
 тўдá, ту, tod
 тўдијер, tukaј
 тўђити, -им, potujčevati
 тўна, ту
 тўрити, -им, vtakniti, djati
 тўтањ, -шња, bobnenje
 тўткати, -ам, delati kradoma
 тўтњити, -им, bobneti
 Твòрац, -рца, Stvarnik
 тврд, trd
 тврдйца, -е, skopuh.

У, у

ўбав, lep, ljubek
 убедљив, prepričevalen
 убрáјати, -ам, prištevati
 ўбрати, ўберем, utrgati
 ўбрусац, -сца, prtič (servieta)
 убрзо, hitro, brž
 уцвелити, -им, razžalostiti, v
 јок pripraviti
 ўћи, ўђем, vstopiti; ући ў трар
 коме или чему, izslediti,
 најти
 ўченик, -а, učenec
 учйнити, -им, storiti; — се,
 прйчинити се, zdeti се
 удесити, -им, narediti; srečati
 ўдичица, -е, trnek
 удубити се, -им се, poglobiti се

удушити се, -им се, zadušiti;
 zamolkniti
 ўгални камен, -а, ogelnik
 ўгледати се, -ам се, za vzgled
 vzeti
 ўглѣн, -а, premog
 угњетавач, -а, nasilnik, tiran
 угњетáвање, -а, zatiranje
 ўхо, -а (мн. ўши), uho
 ўхватити, -тим, prijeti
 уједарѣд, namah, naenkrat
 ўјутро, zjutraj
 ўклѣт, zaklet
 уклòнити, -им, odstraniti
 ўкрај, na kraj, ob kraju
 ўлър, -лара, uzda
 ўличнѣак, -а, potepuh, postopač
 улучити, -им, vloviti, prijeti
 уљўлати, -ам, zazibati
 ўмѣх, такој
 ўмало, skoro
 умáрати, -ам, utrujati
 ўмилан, ўмиљат, mil
 ўмор, -а, trudnost
 умòвати, -мујем, sklepati, raz-
 mišljevati
 умрљати, -ам, zamazati
 уништáвѣње, -а, uničevanje
 уништáвати, -ам, uničevati
 уочи, dan pred
 упáлити се, -им се, vneti se
 ўпињати се, -ем се, upirati
 се, truditi se
 упитòмити, -им, udomačiti
 ўплакан, objokan
 ўпоредо, vzporedno
 ўправити, -им, uravnati
 ўпрáво, pravkar, prav, ravno
 упрљати, -ам, zamazati
 упућивати, -ћујем, napeljavati,
 poučevati
 упúтити, -им, uvesti, upeljati
 урадити, -им, izdelati, narediti
 ўранак, -нка, rano vstajanje
 ўранити, -им, rano vstati
 ўрѣс, -а, olupšava
 урлїкáти, -чем, tuliti
 ўрнебѣс, -а, bobnenje, hrušč

ўрвина, -е, strmina
 усаћивати, -ћујем, vsajati
 усѣлити се, -им се, priseliti se
 ўсев, -а, setev
 ўсхитити, -им, vzradostiti, oča-
 rati
 ўсисати, -ишем, posesati, na-
 vzeti se
 ўскрс, -а, Velika noč
 ўскрснути, -нем, vstati, obu-
 diti (od mrtvih)
 ўснути, -нем, zaspati
 ўспомена, -е, spomin
 ўсправити се, -им се, po kon-
 cu postaviti, vzravnati se
 ўспўт, med potjo, gredoč
 усрѣд, sredi
 усталасати се, -ам се, valoviti
 ўстанак, -нка, vstaja
 ўстанїк, -а, усташа, -е, upor-
 ник
 ўстò (уз то) pri tem
 устрчати, -чим, poteči
 ўстребати, -ам, trebovati
 ўстук, -а, protistrup; на устук,
 vkljub
 усўспет, naproti
 ўшанчити се, -им се, utrditi se
 ушоња, -е, osel (ker ima dol-
 га ušesa)
 уштїнути, -нем, vščipniti
 ушўљати се, -ам се, priplaziti
 се, prikraсти se
 ушўтети, -им, umolkniti
 утѣти, -чем, zbežati
 ўтерати, -ам, vgnati; tirjati
 denar
 ў тòм, v tem, med tem
 утркївати се, -кујем се, dir-
 јати за stavo
 ўтрнути, -нем, zatreti
 ўтроба, -е, drob
 ўвала, -е, dolina, zaliv (draga)
 ўвечѣ, zvečer
 ўвѣк, vedno
 увелїчати, -ам, povečati, pre-
 tiravati
 ўвелике, zelo, mnogo

уверáвати, -ам, zagotavlјати,
 prepričevati
 ўверити, -им, zagotoviti, pre-
 pričati
 увиђати, -ам, uvidevati
 уврédити, -им, razžaliti
 уз, уза, navzgor, zraven, ob
 ўзалуд, zastonj
 ўзбэзекнути, -нем, osupniti
 ўздисáј, -а, zdihljaj
 ўздизати, -жем, dvigati
 ўзёнђија, -е, železo na stre-
 menu, v katero vtakne ja-
 hač nogo
 ўзéти, ўзмём, vzeti, začeti
 ўзлистати, -ам, dobiti listje
 ўзметнути се, -нем се, вреči
 се, pretvoriti се
 ўзмицати, -чем, umikati
 ўзнéти се, нёсём се, vznesti се,
 vzdigniti се, vsplavati
 ўзорит, vzoren
 ўзвик, -а, klic
 ўзвисíвати, -сујем, повиševati
 ўжас, -а, groza, strah
 ўжасан, grozovit, strašen
 ужёһи, ужёжём, vžgati, pri-
 žgati
 уживáње, -а, užitek
 ујутети, -им, porumeneti.

В, в

вáдити, -им, jemati iz česa
 вáјнй, јомнаст, žalosten
 вáљати, -ам, velјati; ваља,
 treba je
 вáљати, -ам, valiti
 вáљда, menda, najbrž
 вáн, vun; razen
 вáни, zunaj
 ванредан, izreden
 вáпáј, -а, vpitje
 вáрак, -рка, вáрка, -е, golju-
 fiја, prevara
 вáралица, -е, golјuf
 вáрити, -им, kuhati
 вáрйво, -а, prikuha

вáрош, -и, mesto
 варвáрство, -а, barbarstvo
 васионй, vesolјni
 вáтра, -е, ogenj
 вáтрен, ognjen, ognjevit
 ватрогáсац, -сца, gasilec
 вáзда, vedno
 вáздушаст, зрачен
 вёһ, же, ali, ampak
 вёһма, bolj
 вёчё, вёчера; вёчёр, вёчери,
 večer
 вёчито, večno
 вёђе, -а, obrvi
 вёк, -а, stoletje; vedno
 векóвњак, -а, človek, katerega
 ime vedno živi
 вёльй, velik
 вёнчáнй кўм, -а, priča pri ро-
 роки
 вёнчáње, poroka
 ведма, vrlo, zelo
 вёран, zvest
 вёрати се, -ем се, skrivati се
 вёштáчкй, umeten
 вйһи, вйкнути, -кнем, nava-
 дити се
 вйчан, navajen
 вйд, -а, vid; у виду, v podobi
 вйдати, -ам, lečiti, zdraviti
 вйђати се, -ам се, videti се
 вйђен, ugleden
 вйхор, -а, вйјор, -а, vihar
 вйјорити, -им, vihrati
 вилóвит, kakor vile, vilinski
 вйљушке, -љушáкá, vilice
 вйнути се, -нем се, zavihтeti
 се
 вйрити, -рим, kukati
 вйс, -а, višina
 Вйшньй, -егá, Bog
 вйт, вйтáк, vitek
 влáдáње, -а, vedenje
 влáдати се, -ам се, vesti се
 влáст, -и, oblast
 влáстит, lasten
 вóһњáк, -а, sadni vrt
 водёница, -е, mlin na vodo

водòземка, -е, žaba, ki živi v vodi in na zemlji (na suhem)
 војевати, -јујем, бојевати се
 вољети, -им, рад имети
 волшебни, čudežni
 врачàње, -а, vedeževanje, vračarija, copernija
 врачати, -ам, vedeževati, čarovati
 врâг, -а, sovražnik
 врân, črn
 врâtити, -им, vrniti
 врѣбати, -ам, prežati
 врѣћи, вржѣм, mlatiti
 врѣдити, -им, veljati, vreden biti
 врѣло, -а, vrelec
 врѣме, -ена, čas
 врѣгнути, -нем, vreči
 врлѣтан, strm
 врло, zelo, izvrstno
 врндати, -ам, blebetati, godrnjati, presti
 врѣтлâр, -а, vrtnar
 вући, -чем, vleči
 вуќ, -а, volk.

З, з

зâбављати, -ам, zabavati; — се, veseliti se, zabavati се
 забѣлети, -лим, pobeliti
 зâбитан, samotен
 заблѣстати, -там, zableščati
 зâборâв, -и, pozabljenost
 зâбравити, -им, pozabiti
 зацрнити, -им, ocrniti
 зацрвѣнети се, -им се, zardeti
 зâдаћа, -е, naloga
 зâдајати, -дајем, dišati по чему; povzročiti
 задрхтати, -дршѣм, zatrepetati
 зâдѣван, zasopljen
 зâгрлити, -им, objeti
 загудети, -им, zagosti
 загушѣвати, -шујем, dušiti
 зайскати, -ишѣм, zahtevati

зâишта, zares
 зâјѣдничкѣй, skupno
 зâјѣдно, skupaj
 зâклањати, -ам, obraniti
 заклѣктати, -кѣм, zavriskati
 заклòнити, -ним, zakriti, obraniti
 зâклѣчен, sklenjen
 закрѣсити се, -си се, zaiskreti
 зâкукати, -ам, zatarnati, zadjokati
 залòжити, -им, založiti; zastaviti
 залѣтати, -ам, zaiti
 зâметнути, -нем, pričeti
 зâмка, -е, zanjka
 замòлити, -им, zaprositi
 замрљати, -ам, zamazati
 зан.т, -а, rokodelstvo, zanimanje
 занâтлија, -е, mojster rokodelski
 занòсити се, -им се, navduševati се
 зâо, злâ, злò, hudoben
 зâодети, -денем, obleči
 зâорити се, -им се, razlegati се
 запахнѣвати, -хнѣјем, pariti
 запâлити, -им, vžgati
 запâрати, -ам, oguliti, odrgniti
 запѣтати, -ам, vprašati
 заплакати, -чем, zajokati
 запòдести, -дедем, začeti, nastati
 запòјати, -јем, zapeti
 запрѣчити, -чим, preprečiti
 зâпрека, -е, ovira
 запрѣпâшѣн, prestrašen
 зâпушити, -им, zakaditi
 зâр, mar
 зарѣјати, -ам, zarjaveti
 заробљѣник, -а, ujetnik
 заробљѣничкѣй, ujetniški
 засењѣвати, -њѣјем, zasenciti
 заслѣпити, -им, oslepiti
 зâслуга, -е, zaslužek; zasluga
 зâсрâмљен, osramočen
 зâстати, -танем, postati

застѣнати, -ем, zastokati
 застрашен, prestrašen
 затерати, -ам, pritirati
 затиљак, -ља, tilnik
 затѣм, potem
 заточник, -а, branitelj
 затон, -а, zaliv
 затражити, -им, zahtevati
 затрпати, -ам, zamesti
 затутњети, -им, zabobneti
 затварати, -ам, zapirati
 затвѳрители, -им, zapreti
 заударати, -ам, dišati
 завера, -е, priseга, oblјuba
 заверити се, -им се, priseћи,
 zakleti se
 завичай, -а, dom, domovina,
 rojstni kraj
 заводница, -е, zapeljevka
 завој, -а, ovinek
 заврѣдители, -им, zaslužiti
 заврѣштати, -штим, zakričati
 завући, -чем, vtakniti
 зазүјати, -им, zabrenčati
 забацили, -им, vreči
 збиља, -е, resnica; збиљал
 res, za res
 збівати се, -ва се, dogajati се
 због, zaradi
 зборити, -им, govoriti
 збрѣтити се, -им се, pobratiti
 се
 збүнити, -им, zmešati, v ne-
 red spraviti
 здѣла, -е, skleda
 здѣлица, -е, skledica
 зѣленко, -а, belec (konj)
 зѣман, -а, čas
 згѳда, -е, priložnost
 згѳдан, priložen, primeren
 згүрители се, -им се, zgrbiti се
 зидина, -е, zidovje
 зйца, -е, hudobnež
 злѳдух, -а, zli duh
 злѳкобан, zlo usoden
 злѳпак, hudoben, napačen
 злѳпатити, -им, stradati, ро-
 manjkanje trpeti

злостављати, -ам, trpinčiti
 змија, -е, кача
 знѣк, -а, znamenje
 знѣмен, -а, podoba, bilega
 знѣница, -е, znanka
 знѳј, знѳја, pot
 зѳб, зѳби, oves
 зѳр, -а, sila
 зѳран, silen, jak
 зѳва, -е, bezeg
 зрачак, -чка, zrak
 зрака, -е, žarek
 зреник, -а, obzorje
 зүјати, -им, brenčati
 зүмбул, -а, hijacint
 зундѳрача, -е, velika muha
 зүрна, -е, turška piščal
 звѣти, зѳвѣм, klicati
 звѣчати, -им, zveneti
 звүк, -а, zvonjenje, glas, zvok

Ж, ж

жѣл, -а, obrežje
 жѣлити, -им, obžalovati
 жѣр, -а, žerјavica; žarenje
 ждрѣл, -а, žerјav
 ждрѣловић, -а, majhen žerјav
 ждрѣбад, -и, žrebeta
 ждрѣбица, -е, žrebe
 жећи, жежем, žgati
 жељковѣн, зажелjen
 жељукѣње, -а, željenje
 жѣтелец, -теоца, kosec, мошки.
 ki žanje
 жигав, predmet, kateri се vžge
 жйгица, -е, vžigalica
 жйти, -јем, živeti
 жйвѣд, -и, perutnina
 жйвот, -а, življenje
 жйвѳтињица, -е, živalica
 жйжа, -е, luč
 жүдети, -им, hrepeneti
 жүрити се, -им се, hiteti, му-
 дити се
 жүстар, okreten, hiter
 жүт, rumen
 жвѣкати, -чем, žvečiti.

Садржај.

	Страна
1. *Боже правде. — Јован Ђорђевић	11
2. *Свет. — Змај Јован Јовановић	11
3. *Pozdrav domovini. — Petar Preradović	12
4. Zavera. — Venceslav Novak	13
5. *Југославенско коло. — Бранко Радичевић	14
6. Јединац. — Даворин Трстењак	15
7. *Dva brata bez seke. — Rikard Katalinić Jeretov	15
8. Budi svoj. — Vekoslav Klaić	16
9. *Na putu. — Mijat Crnko	16
10. Чавка и птице. — Доситеј Обрадовић	17
11. Vrana i rak	17
12. *Циц. — Бранко Радичевић	18
13. U cara Trojana kozje uši. — Narodna priponetka	18
14. Глуви. — Народна прича	20
15. *Пакосник. — Змај Јован Јовановић	20
16. Патак и жаба	20
17. Малим ђацима. — Александар Чаврак	21
18. Najbolji savet. — Iz Jovićeve čitanke	21
19. Škola. — Edmondo Amicis	22
20. Пијаница. — З. Ј.	23
21. Kurjak i pas. — Ivan Lepušić	25
22. Poštenje. — Davorin Trstenjak	25
23. Мој отац. — Ђуро Јакшић	28
24. *Мајка. — Hugo Badalić	27
25. Братска љубав. — Народна прича	28
26. * Iz »Kugine kuće«. — Avgust Šenoa	29
27. *Saveti. — Josip Milaković	29
28. Мрави. — Рикард Каталинић Јеретов	30
29. Jače od smrti. — Iz Nazorove čitanke	30
30. Pjesma o Žigici žigavoj i Gredi gredurini. — Vladimir Nazor	31
31. *Gavanu. — Ivan Lepušić	32
32. *Suza sirotinje. — Bogumil Toni	33
33. Бура на мору. — Стеван Каћански	34
34. Vatra na brodu. — Iz Nazorove čitanke	34
35. По мору. — Анте Трескић Павичић	35
36. *Mognari. — Rikard Katalinić Jeretov	36
37. Српкиња. — Даринка Ђосићка	37

38. Duša srpskog borca. — M.	38
39. Kosovka djevojka. — Narodna pjesma	39
40. Ruski čovek. — Davorin Trstenjak	43
41. Počast ženama. — Davorin Trstenjak	43
42. *Смрт мајке Југовића. — Народна pjesma	44
43. Kozački konj. — M.	46
44. *Lijepa naša domovino! — Antun Mihanović	47
45. Сава. — Драгутин Хирц	48
46. *Soča. — Simon Gregorčič	49
47. Probudit će se lav. — Viktor Car Emin	50
48. Istra zove Marka. — Vladimir Nazor	51
49. *Pjesma o Istri. — Iz Nazorove čitanke	52
50. Хајдук Вељко ослобађа Црну Реку од Турака. — Вук Стеван Караџић	53
51. Petar Zrinjski i Fran Krsto Frankopan na stratištu. — Evgen Kumičić	54
52. *Mučenici. — Vladislav Vežić	57
53. Госпосветско поље	57
54. *Борац борцу. — Змај Јован Јовановић	58
55. *Pjesma o Vidovdanu. — Rikard Katalinić Jeretov	58
56. Теле - кула. — Алфонз де Ламартин	59
57. Crni dani našega naroda u velikom svetskom ratu. — Branko Lazarević	60
58. Svetao primer. — Mihajlo Stanojević	62
59. Oslobođena Jugoslavija. — »Glasnik«	64
60. *Naša zemlja. — Petar Preradović	64
61. *Остајте овдје. — Алекса Шантић	65
62. Настрадаин - хоца и два ђака. — Змај Јован Јовановић	66
63. *Алија. — Змај Јован Јовановић	67
64. Путници и пси. — Иван А. Крилов	68
65. Орао и лисица. — Доситеј Обрадовић	68
66. *Ђурак и врабац. — Змај Јован Јовановић	69
67. Lisica i rak	70
68. Човек и змија. — Вук Стеван Караџић	70
69. Уранак. — Iz Nazorove čitanke	71
70. *Сунча се. — Алекса Шантић	71
71. Синан паша. — С. М. Милосављевић	72
72. *Дед и унук. — Змај Јован Јовановић	74
73. Iz »Seljačke bune«. — August Šenoa	75
74. *Гусле моје. — Бранко Радичевић	76
75. *Први снег. — Војислав Илић	76
76. Лисица и јарац. — Доситеј Обрадовић	77
77. Gluhak i slepac. — Lav N. Tolstoj	77
78. Змијина глава и реп. — Лав Н. Толстој	78
79. Psi kod požara. — Lav N. Tolstoj	78
80. Мајмун. — Лав Н. Толстој	78

	Страна
81. Ђурђев дан. — М. Стојановић	79
82. Отето — проклето. — Иван Лепушић	79
83. Пролеће. — Јосип Евген Томић	81
84. *Пролетна песма. — Војислав Илић м.л.	81
85. Птичја молба. — Из Чајковчеве читанке	82
86. *Evo naših lasta. — Čika Јова Zmaj	83
87. *На липару. — Ђуро Јакшић	83
88. Старац и јабуке	84
89. Курјак и овца. — Иван Лепушић	85
90. *Ruži. — Gabriel Pinter	85
91. *После кише. — Јован Грчић Миленко	85
92. Ptičja svečanost. — Ivan Lеруšić	86
93. Магарац. — Рикард Каталинић - Јеретов	86
94. Вџ и пуж. — Иван Лепушић	87
95. *Вече. — Ђуро Јакшић	87
96. Kresnice. — Rikard Katalinić Jeretov	88
97. Летно вече у славонском селу. — Јосип Козарац	88
98. *Oлуја. — Ivan Mažuranić	89
99. Slavonska šuma. — Mijat Stojanović	90
100. Кораћи. — Svetozar Čorović	91
101. Žuna šarena. — Zlatko Špoljar	91
102. Muha pred sudom. Iz Nazorove čitanke	93
103. Буна у школи. — Владимир Назор	94
104. Smešice	97
105. Волшебни магарац. — Јован Ст. Поповић	98
106. Milutin u gostima. — Iz Nazorove čitanke	102
107. Sve, sve, ali zdravlje	105
108. Човек и мрави. — Иван Лепушић	106
109. *Имање. — Zmaj Јован Јовановић	103
110. Милион и билион. — »Невен«	106
111. Смрт и њезини службеници. — Из Чајковчеве читанке	107
112. Šaljiva pitanja i odgovori	109
113. Дамон и Финтија	110
114. Цар и дервиш. — Јелица Беловић - Бернадзи- ковска	111
115. Благдан и радни дан. — Владимир Назор	111
116. Медвед, свиња и лисица. — Народна приповетка	113
117. Komu pripada slava — Matija A. Reljković	114
118. Загонетке и питалице	114
119. Derviš i kaluđer. — Narodna pripovetka	115
120. *Ima ljudi. — Ante Jukić	117
121. Курјак и коњ. — Доситеј Обрадовић	118
122. Сиромас и Сава. — Народна шала	118
123. Врачање. — Народна шала	118
124. Јека. — Krsto Šmid	119
125. Прва земљичка. — Даворин Трстењак	119

	Страни
126. Ljubav domovine. — Ivan Trnski	120
127. Српски инвалид. — Даринка Тосићка	121
128. *Rodu o jeziku. — Petar Preradović	122
129. Браћа. — Даворин Трстењак	123
130. *Опћа кућа. — Љубомир Ненадовић	123
131. Radi. — »Zdravlje«	124
132. Jevrosima majka opominje sina Kraljevića Marka da bude pravedan. — Iz narodne pesme »Uroš i Mrnjavčevići«	125
133. Zgodna prilika	125
134. Poslovice	126
135. Napređ. — Simon Jenko	127
Речник	129

- 11. II. 1926

IV.

Домасъ касаса.

Краљ Дмитар Звонимир.

(Препицавање)

настави наредне степенске изразе
на профакторје те поиси њих
највећо скупно мери: 2) 336 432 528
4.) $2ax + 4bx + 6a^2b + 10ab^2 + a^3 - 4b^3$;
9.) $a^2 + 3a - 10$, $a^2 + 8a + 15$;

UNIVERZITETNA KNJIŽNICA MARIBOR

21098/2. izd. 1923

000155 #

099803032

ZA ČITALNICO